COMMENTARII
DE REBVS
IN
SCIENTIA NATVRALI
ET
MEDICINA
GESTIS.

VOLVMINIS V. PARS IV.

LIPSIAE, MDCCLVI.
APVD IOH. FRIDERICVM GLEDITSCH.
Venduntur etiam
Amſtelodami apud I. Schreuder et P. Mortier iun. Londini apud A. Linde, Pariſiis apud Briaſſon, Patavii apud I. Manfré, Venetiis in B. Albrizzi et S. Coleti officinis, Romae apud Venant. Monaldini.

I.

Philoſophical tranſactions giving ſome account of the preſent Vndertakings, ſtudies and Labours of the ingenious, in many conſiderable Parts of the World. Vol. XLVIII. Part. II. For the Year 1754. London. Printed for C. Davis. 1755. 4. 2 Alph. 21 pl. tab. aen. XXII *.

i. e.

Transactiones philoſophicae, quae laborum, ab eruditis in variis orbis terrarum partibus nouiſſimae ſuſceptorum, quandam exhibent notitiam. Vol. XLVIII. Pars II.

Obſeruationum, in hac parte numeroſarum, ſequens eſt ratio:

58) *Diſſertatio de praeceſſione aequinoctiorum et generatim de motu nodorum et variatione inclinationis orbitarum planetarum ad eclipticam, Regiae ſocietati dicata* a Cl. DE ST. IAQVES SILVABELLE. p. 385.

 59) *Litte-*

* Paginarum aeque ac tabularum aenearum numerus cum primo tomo continuat, ita ut prior a p. 385-882 poſterior ad no. XXXIV. progrediatur. Eadem norma in obſeruationibus ſeruata eſt.

p. 441. 59) *Litterae ad Ill.* GEORG. DE MACCLESFIELD, *datae de aetate* HOMERI atque HESIODI. Per Cl. GEORGE COSTARD, M. A.

p. 484. 60) *Noua animaduerſio in illam* Cl. WILLIAM WATSON, *Reg. Soc. Membr. exhibita in eius relatione de epiſtola* Cl. NOLLET, *de electricitate* Auctore Cl. THOMAS BIRCH; Cl. WATSONVS electricas flammas ut meteorum a PLVTARCHO aliisque veteribus auctoribus adnotatas fuiſſe docuerat, his addit Cl. BIRCH, eodem modo a MORYSONO in Itinerar. P II. Libr. II. p. 176. Lond. 1617. fol. edito referri, anno praeterlapſi ſeculi primo equitum lances, nocturno tempore, tonitruante coelo, viſas fuiſſe ardere.

p. 486. 61) *Epitome epiſtolae* a Cl. IOSEPH. SPENCE, *Prof. Hiſtor. Vniuerſitatis Oxonienſ. ad Cl.* MEAD *datae*, qua de nouis, in Herculano detectis, rebus breuiter exponit.

p. 487. 62) *Epiſtola ad Ill.* GEORGIVM *Comit.* DE MACCLESFIELD, *de valore praeſenti annuorum redituum ad dies vitae et de inueniendo quantum vero ſimile ſit, ut quis aliis ſuperuiuat.* Auctore Cl. IAC. DODSON.

p. 499. 63) *Litterae ad* Cl. PETR. COLLINSON *datae per Cl.* GEORG EDWARD *de Phaſiano Penſyluaniae et Oti minore.* Vtriusque auis elegantes icones Tab. XV et XVI proponuntur. Prior phaſiani vulgaris magnitudine, fuſci coloris in capite et lateribus, pennis diſcrepat, alba eſt circa pectus et abdomen, in dorſo variegatis coloribus ludit. Adducit autem Cl. Auctor relationes de hac aui varias ex litteris IO. BARTRAMI, BROOKE, Chirurgi Marylandici, LAHONTANI in Itinerario Americae ſeptentrionalis,

lis, quae viuendi mores, ouulorum numerum eaque excludendi methodum referunt. *Otis minor* in Anglia ante hos tres annos capta, veteribus incognita viſa eſt Cl. Auctori, breuiſſima deſcriptio icone illuſtratur.

64) *Litterae* Cl. IO. ELLIS ad Cl. PETR. COLLINSON *de ſingulari corallinae ſpecie**. Qui iam in primo harum tranſactionum tomo ** corallinas diſquiſiuit, Cl. Auctor, aliam nunc addit ſpeciem ex tubuloſarum genere, quam *Corallinam tubulariam Melitenſem, cum ſcolopendris ſuis, tentaculis duobus duplicato pinnatis, inſtructis* vocat. Poſtquam breuiter de corallinarum tubuloſarum tubis earundemque directione expoſuit, de dicta ſpecie notat, viſcoſum corpus inſertum videri tubis, quod matrix polyporum, ſeu, ut nominat ſcolopendrarum ſit. Tubi ipſi in adſcenſu diametro augentur, cutem externam cineream habent, ex variis ſtratis compoſitam, cauitatem cylindricam, animal contentum compreſſum eſt, lumbrici inſtar, duo habet hoc tentacula, inaequalis magnitudinis, ſiniſtrum amplius dextro, duplicata ſerie plumarum inſtructum, in corpore autem animalis pedes ſunt circiter centum et quinquaginta. Additae icones dicta eleganter illuſtrant. p. 504.

65) *Obſeruationes de perfrigida aeris tempeſtate* Auctoribus Cll. WILL. ARDERON et HENR. MILES *** recenſent phaenomena quaedam frigoris in conglaciandis humoribus, aeri expoſitis et ſtatum thermometri Fahrenheitiani ſub exitu anni huius ſeculi quinquageſimi tertii et initio ſequentis. p. 507.

* Lectae ad d. 7 febr. 1754.

** p. 115. vid. Comment. noſtr. Vol. IV. P. III. p. 389.

*** Lectae ad d. 11 febr. 1754.

p. 512. 66) *Epiſtola* Cl. DE L'ISLE *ad Cl.* IAC. BRADLEY. Agit de parallaxi Martis.

p. 520. 67) *Deſcriptio machinae inuentae a Cl.* IAC. FERGVSON, *cuius ope poteſt determinari tempus, duratio et magnitudo eclipſeos ſolaris in omni mundi loco.*

p. 525. 68) *Litterae per Cl.* HENR. MILES *ad Cl.* IO. CANTON *miſſae, de tempeſtate frigida.* Itidem obſeruationes microſcopii recenſet.

p. 528. 69) *Catalogus quinquaginta plantarum horti Chelſeyani,* ad annum 1753. *ſocietati regiae exhibitus a ſocietate pharmacopoeorum per* Cl. IO. WILMER, M. D. *Societ. pharmaceut. Lond. ſoc. hort. Chelſeyani praefectum et praelectorem botanices.*

p. 532. 70) *Relatio de non nullis experimentis circa machinam, quae metitur viam nauis in mare.* Auctore Cl. I. SMEATON.

p. 546. 71) *Obſeruationes eclipſium ſatellitum Iouis habitae Vliſſipone in regali collegio beatiſſimae virginis a neceſſitatibus dictae a* IO. CHEVALIER, *presbytero ſeculari congregationis oratorii,* anno 1753.

72) *Obſeruatio ſolis defectus Vliſſipone habita in aede beatiſſimae virginis a neceſſitatibus, nuncupatae a* IO. CHEVALIER, *Presbytero congregationis oratorii die* 26 *Octobr.* 1753.

p. 548. 73) *Obſeruationes aſtronomicae factae Vliſſipone per* IO. CHEVALIER. Anno 1753.

p. 551. 74) *Accuratior deſcriptio inſtrumenti exiguis angulis metiendis idonei, de quo primum Regiae ſocietati notitia exhibita fuit d.* 10 *Mai.* 1753. Auctore Cl. LA DOLLOND.

75)

75) *Relatio de terrae motu a. d.* 19 *April.* 1754. *Eboraci obſeruato. Ex litteris a* Cl. DAV. ERSKINE BAKER ad Cl. TH. BIRCH *datis.* p. 564.

76) *Inueſtigatio non nullorum theorematum, quae memorabiles quasdam proprietates circuli ſuppeditant, et ad fractionum, denominatoribus polynomiis praeditarum, in ſimpliciores reſolutionem utilia ſunt.* Auctore Cl. IO. LANDEN. p. 566.

77) *Relatio de extraordinario cutis morbo eiusque cura, extracta ex italica deſcriptione Cl.* CAROLI CRVSII: *accedunt litterae Cl.* NOLLET *ad Cl.* GVIL. WATSON, *Soc. reg. Sodal.** Caſus hic plane ſingularis exigere videtur, ut eum plenius adducamus; pertractata autem fuit aegrota a Cl. CRVSIO, in noſocomio incurabilium Neapolitano. Puella ſcilicet ſeptemdecim annorum, eiusmodi cutis infeſtabatur duritie, quae a lignea prope aberat, cum aliqua tamen variis in partibus differentia; muſculi vero, quod libertas motus articulis ſupererat, non afficiebantur, et ubi aliquis defectus motus aderat, a ſuperextenſa cutis duritie ille pendebat. Porro cutis perdiderat calorem, ſenſu non carebat, appetitus et digeſtio bona, excretio aluina itidem reſpondebat, urinae vero quandoque pro ratione potus copioſior, et multum ſalita, ſed catameniorum fluxus plane nullus. Principium morbi in ceruice ad faciem deferebatur, ab hac in totum reliquum corpus diffundebatur. Ad flexilitatem itaque cuti conciliandam reſtituendamque primo utebatur Cl. CRVSIVS balneo ex aqua et lacte, quod nec ſudorem nec alios effectus producebat, immo ſeptimo die adhibitum conuulſiones excitabat. p. 579.

* Praelecta a. d. 16 mai. 1754. Auctor huius deſcriptionis, qui aliquoties CRVSIVS nominatur, in ipſo tractatu CVRTIVS (Curzio) vocatur. vid. Comment. noſtr. Vol. V. P. III. p. 564.

Quum hosce euentus grauitati aquae vel ponderi prementi adscribendos esse censeret iam dictus medicus, mutato consilio vaporosa tantum balnea applicare iussit, tam felici successu, ut sexto iam die perspiratio sensim sensimque inciperet, cutis emollesceret, et urina dilutior euaderet. Victus simul porrigebatur tenuis et praecipue ex sero lactis. Corpore inter ea pleniore reddito, venaesectio instituebatur, ad proritanda forte menstrua, vel circulationem liberiorem reddendam, vix tamen ob duritiem adhuc cutis poterat lanceola pertundi. Continuatis his balneis addito decocto lignorum sudorifero sensim quidem mollities maior obseruabatur, quae, ut facilior citiorque eueniret, actuosum magis requirebat medicamentum; quare mercurius eligebatur, et praemissis, purgante remedio et iterum venaesectione, quotidie sex, post duodecim grana hydrargyri cum drachma pulpae cassiae exhibebantur, superpota decocti sassaparillae mensura. Post duos elapsos menses sudor viscidus apparere incipiebat, cum maiori iam cutanei habitus flexilitate. Accedebat dein pustularum efflorescentia dolorosa et pruriens, pustulae suppurabant et Cl. CRVSIVS in pure globulos mercuriales se vidisse adserit. Euanescentibus tandem quarto mense his cutis humectata et flexilis fiebat. Ob pinguedinis defectum difficultas, in musculorum motu superstes, lactea diaeta restituebatur, siquidem his remediis nutritio melior redderetur.

p. 588. 78) Varia experimenta de usu agarici quercus in sistendis haemorrhagiis *.

1. *Relatio de euentu experimentorum, institutorum in amputatione femoris, in duabus feminis.* Auctore Cl. SAMVEL SHARP, Chirurg. et Soc. Reg. Sod. Altera ex his sexagesimo secundo aetatis anno, diuturno iam excruciata morbo, hanc operationem sustinuit,

* Lecta. a. d. 14. decembr. 1752.

ſtinuit, quum vero agarico applicato praecaueri haemorrhagia non poſſet, ligatura iniecta fuit: in altera, viginti quatuor annorum res melius ſucceſſit et vaſa parum ſanguinis ſuderunt.

2. *Hiſtoria caſus de effectu agarici querni in ſiſtenda haemorrhagia:* Auctore IOSEPH WARNER, Chirurgo.

3. *Relatio effectuum agarici in variis operationibus chirurgicis. Eodem auctore.* Ea hic repetita ſiſtunt, ad verba, quae poſt amputationem cruris, mammae etc. obſeruata ſunt ab agarici applicatione, expoſita in caſibus chirurgicis Cl. Auctoris, de quibus alibi diximus *.

79) *Deſcriptio pyrometri noui, cum tabula experimentorum, hunc in finem factorum,* per Cl. I. SMEATON, Soc. Reg. Sod. p. 598.

80) *Obſeruatio de ſexu Agrifolii:* Auctore Cl. IO. MARTYN, Prof. Botan. Cantabrig. Vniuerſit. **. p. 613. Diſquirenti huius plantae florem, qui hermaphroditus huc uſque habitus eſt, occurrit flos maſculinus tantum, quod confirmauit ſimul in addita nota Cl. WATSON, qui vero non in diſtinctis ſubiectis ſemper, ſed intermixtos maſculinos, femininos et hermaphroditos flores ſe obſeruaſſe adſerit. Non ignota vero ſunt exempla in arboribus, copioſis floribus onuſtis, quandoque defectiuos, quos vocant, flores occurrere, ut exinde naturalem claſſem turbandam eſſe minus recte iudicet.

81) Cl. THOM. HEBERDEN *continuata relatio de tempeſtate Madeira obſeruata.* p. 617.

* vid. Comment. noſtr. Vol. IV. P. IV. p. 630.

** Lecta, a d. 30 mai. 1754.

p. 621. 82) *Obseruationes in opinionem* Cl. KIRCHERI, *qua credidit classem* Marcelli *ab* Archimede *fuisse combustam, propositae* a Cl. IAC. PARSONS.

p. 626. 83) *Relatio de variis ossibus Elephantinis, inuentis Leysdoni* (Leysdown) *in insula Sheppey, contenta in duabus epistolis a* Cl. IACOBO, *Chirurgo Feuershamensi, datis ad Cl.* IAC. PARSONS.*. Ex ingenti ossium magnitudine, in argilla deprehensorum videtur Cl. Auctor conclusisse, pertinere eadem ad elephantem, inuenit autem vertebram spinae, femur, scapulam, dentes. Ad veritatem eruendam maiori opus esse disquisitione, ut de similibus maioribus ossibus alibi declarauimus, exposuit Cl. HOLLMANNVS **.

p. 627. 84) *Litterae* Cl. IO. ELLIS *ad* Cl. PETR.. COLLINSON *de vita animali corallinarum, quae arboribus similes, super ostreas et fucos crescunt, ad ripas maris Angliae reperiundarum* ***. Describit Cl. Auctor varias species corallinarum earumque icones adiungit, et mentionem facit primo nodosae et filiformis corallinae, quae fuco inhaerebat, in medulla siue medio loco lata nigraque linea per transparentem caulem decurrit, quae corpus animalis erat, polypi singuli viginti tentaculis instruebantur, quorum cutis cornea ex annulis componebatur. Deinde volubilis corallina sequitur, quae in teneris ramulis capitula continet, in quibus polypus habitat. Porro alia, quae a RAIO *Corallina ramosa, cirris obsita* appellatur, ex cuius ramis capillaribus egreditur tenuis, polypus, octo habens tentacula, ex minori infundibulo. Singulus ramulus supra nodosus, infra cauus est. Accrescit

* Lecta. a. d. 13. iun. 1754.

** In Comment. Acad. reg. Scient. Gotting. To. II. p. 215. vid. Comment. nostr. Vol. II. P. IV. p. 703 sqq.

*** Lectae a. d. 13. iun. 1754.

crescit ostreae, rami verticillatim proueniunt, ut in equiseto. In peculiaribus cellulis aliud etiam inuentum est polyporum genus duodecim tentaculorum. Deinde occurrit corallina eleganter denticulata, plantae admodum similis, in cuius medio iterum demonstrat Cl. Auctor, contineri tubum communem, tanquam ventrem omnium animalculorum. Praeter haec autem vesiculae, suis etiam polypis inhabitatae adhaerent, quae florum instar decidunt et noua animalcula sistunt, quoniam vero ad fucum, *quercus marina* dictum, adhaerent saepius, Cl. Auctor corallinam quercus marinae nuncupat. Est autem in his multiplex varietas. Denique polypi corallinae celluliferae depinguntur, quae demortuae demum, nec, ut olim credidit, Noster sub embryonis forma nigrum punctum sistunt.

85) *Epitome epistolae Cl.* CAMILLI PADERNI p. 634. ad Cl. THOM. HOLLES. De inuentis in Herculaneo refert.

86) *Examen, per experimenta institutum, substantiae albae metallicae, in mineris auri Indiae occidentalis, Hispanicae ditionis repertae, iam cognitae nomine* Platinae, Platinae di Pinto, vel Iuan Blanca. Auctore p. 638. Cl. GVIL. LEWIS, Soc. Reg. Sodal. * Supra iam horum tentaminum mentionem iniecimus **, quae tanti sunt habita a Societate Londinensi, quibus praemium decerneretur, nec non alibi cum eo susceptorum experimentorum a Cl. SCHEFFERO meminimus ***, ut nunc laetemur, magis completam huius nouiter detecti metalli historiam tradere nos posse. Quatuor in sectionibus studiosa declarantur Cl. Auctoris

* Lectum. a. d. 30 mai. 1754.

** vid. Comment. nostr. Vol. VI. Part. II. p. 355.

*** Ibid. Vol. IV. P. IV. p. 666.

ris experimenta. Praecipua tantum, et quae inde consequuntur, adnotabimus.

Sectio prima qualitates praecipuas huius metalli, eiusdem ad ignem habitum, vel per se, vel cum aliis, ad fusionem corpora disponentibus, substantiis, siue *fluxibus* sic dictis chemicorum, recenset. Affertur ex Indiis autem substantia mixta: verae particulae platinae sistunt grana alba splendentia, irregularis formae, plana, rotundatis angulis, ut videntur glabra, quorum quaedam magnete attrahuntur. Intermiscentur his nigricantes moleculae, aliae fuscae, aurei coloris aliae, mercuriales, auro diuites, transparentes spathaceae, tandem irregulares, quae igne funduntur luteolumque fumum emittunt. Quas tamen particulas heterogeneas et arte admistas esse Noster iudicat. Pura grana malleo extendi possunt, grauitas specifica massae huius aggregatae est ad aquam ut 16. 995 ad 1. 000. quae per purificationem maior redditur. Platinae particulae difficulter funduntur vario ignis gradu nec cum puluere carbonum nec cum borace mixtae, neque cum vitro antimonii vel plumbi, idem effectus cum massa fusoria Parisina (plaster of Paris). Nitrum porro cum hoc metallo mutationem plane nullam producebat, itidem sulphur, hepar autem sulphuris aliquam partem soluebat. Hinc apparet; hoc minerale in magnis durisque massis inueniri, similibus arenae nigrae Virginianae, magno cum labore in minora grana reduci et auri extrahendi causa hydrargyrum admisceri. Metallicam hanc massam ex parte malleabilem esse, eiusdem fere ac aurum ponderis, fixam in igne.

p. 649. *Sectio secunda* docet effectum spirituum acidorum in platinam, vel simplicium vel compositorum. Adhibebatur autem acidum vitriolicum, marinum, nitrosum et aqua regis, et ea demum recipiebatur platina, quae cribro erat liberata a subtili puluere, igne a mer-

a mercurio, oculo armato ab auri aliisque heteregoneis particulis.

Vitriolicum acidum infuſum vel coctum cum platina nullam experiebatur mutationem, ſed perfecte reſiſtebat. Eadem contingebant cum acido ſalis marini, immo cum mercurio ſublimato, nec non cum auro commixta platina, et cemento regali fuſa, quod ex ſalis communis et colcotharis partibus aequalibus et laterum puluerifatorum partibus quatuor fit. Parum, centeſima circiter grani pars in pondere amiſſa, quae abluitione poterat amitti. Experimenta cum acido nitri facta, prorſus ſimilia oſtendebant, aqua tamen regis ſoluebat platinam, ſed requirebantur aquae regiae ſaturatae unciae quinque ad ſoluendam unam platinae, inſtituto nempe experimento in vaſe clauſo, in aperto enim plus quam duplum debebat addi. Soluta itaque cum aqua regis platina variis aliis occaſionem dedit tentaminibus. Solutio, aqua diluta, inſtillato ſpiritu vitrioli nullatenus mutabatur, ſed ſolutio non diluta turbabatur, praecipitans obſcurum puluerem. Inſpiſſatione naſcebantur cryſtalli foliaceae, obſcuri coloris, igne fundendae et cineream calcem exhibentes. Calidum marmor ab inſtillata ſolutione arrodebatur, ſed ſine mutatione coloris, idem in cute, plumis aliisque corporibus percipiebatur, quae ab auri ſolutione purpureum colorem contrahunt. Siquidem nec minima ſuſpicio purpurei coloris appareret immiſſis laminis ſtanni, qui unica tamen ſoluti auri guttula inſtillata apparebat. Idem effectus ab admixto ſpiritu vini, qui nullam cuticulam luteam producebat. Neque praecipitatus cum ſpiritu ſalis ammoniaci cum calce viua puluis et calcinatus, fulminabat, ſed praecipitatione etiam aliis cum ſalibus facta menſtruum luteum retinebat colorem, prout etiam a zinco, ferro cuproque fiebat, a mercurio, qui corrodebatur, fuſcus puluis decidebat, nulla tamen mutatio a platinae et auri ſolutioni-

lutionibus mixtis. E contrario hydrargyri ſolutio et platinae euaporata cryſtallos, ſpiculorum inſtar, producebat luteſcentes, in igne albos fumos emittentes et decrepitantes. Calx ſtanno praecipitata cum vitro fuſa, exhibebat vitrum nigricans, intermixta materie alba, metallica, a platina; item, dum adhibebatur calx a ſolutione ſalis alcalini. Aurum itaque non continet platina, etſi iisdem menſtruis ſoluatur, quae ea propter ſoli auro detegendo non ſufficere viden-
p.661. tur; ſed variis differt modis ab auro. Aliae deinde conditiones platinae ex coniunctione eiusdem cum variis metallis cognoſcuntur, cum quibus funditur, quibusque mutationem coloris, texturae et duritiei inducit: de his itaque diſpicit *tertia ſectio.*

Admiſcuit autem Cl. Auctor metalla varia proportione: Facile fluit platina cum ſtanno, cuius malleabilitatem deſtruit, ductilitatem auget, colorem mutat, profundiorem reddit, quo maior platinae portio additur, facilem tamen ſtanni per ignem deſtructionem ſimul praecauet, in primis, ſi fluxus niger additur et maior ignis gradus adhibetur. Cum plumbo difficilius fluit, inductilis redditur platina, magna enim portio non eodem, ac ſtannum, modo iungitur, imo quae maiori ignis gradu fuerat iuncta, eo remittente praecipitatur. Singulare autem eſt, mixturam hancce fibroſam et foliaceam texturam, nec non purpuraſcentem colorem, acquirere. Commixtio cum argento adhuc difficilius procedit, a quo itidem facilius ſubſidendo ſeparatur, ea vero facta argenti malleabilitas non multum imminuitur, nec color in tantum perit. Aurum vero ſibi iungit, colore pallidiore reddito, malleo tamen obedit. Cuprum cum platina parua portione mixtum, duritiem cupri auget, colore interim et malleabilitate imminutis, quo maior copia platinae, eo minor eſt ductilitas, polituram admittunt fuſiones omnes. Cum ferro pertractata platina, aequali portione, fundebatur

tur in maſſam concauam, duriſſimam, limae reſiſtentem malleoque, igneſcens vero maſſa facilius frangebatur, maſſam conſtituens non lamellatam, ſed granulatam, granis profundius coloratis conſtantem. Item varia proportione admixta platina contingebat, addita *mixtura, chalybem efficiente*, REAVMVRII quae componitur ex puluere carbonum, fuligine, cineribus lignorum et ſale communi, nulla mutatio contingebat.

Fluit itaque platina cum omnibus metallis, ſed non perfecte immutatur, microſcopium enim aliquas adhuc partes integras oſtendit; omnia porro metalla duriora reddit, coloremque mutat, ferrum et cuprum ne ab aere corrumpantur, praecauet, contrarium praeſtat in ſtanno et plumbo.

His expoſitis recenſentur tandem *quarta ſectione* p. 676. experimenta, cum ſemimetallis facta, variisque eorum compoſitionibus. Imperfectum cum hydrargyro conſtituit amalgama, immo per corium ſimul transprimi ſe patitur, nec igne amplius funditur: cum plumbo autem fuſa platina et in mercurium infuſa, puluerem emittebat nigricantem, qui vera erat platina, ſeparato autem omni mercurio, ſupererat calx ex plumbo platinaque participans. Cum auro tamen mixta platina et cum mercurio amalgama efficiebat, ex quo ſeparatum aurum ita cum platina mixtum comparuit, ut nulla ſeparari poſſet ratione. Biſmuthum et platina facile funditur, ſed mixtura fragilis, paulo durior, fracta ſtriatam ſuperficiem exhibebat, in aere ſplendorem perdebat, colorem contrahens luteolum vel purpuraſcentem. Valide quoque a zinco ſoluitur platina, ſed cum magna zinci deperditione ponderis, aere non afficitur, durior fit, et malleo in partes finditur varias; itidem ſolubilis fit per regulum antimonii, maſſaque fracta inaequalem ſuperficiem oſtendit, pondere augetur et foliaceam magis texturam acquirit. Pertractauit tandem

dem Cl. Auctor platinam cum variis metallis compositis, aere scilicet, cupro et stanno, simili fere euentu, immo cum variis metallis cupellauit et in scorias redegit. Plumbum auxit quantitatem platinae et reliquit globulum texturae porosae, coloris grysei. Praeterimus iam reliqua copiosa experimenta, siquidem ex his iam luculenter appareat, quam operose naturam noui metalli indagare fuerit annisus Cl. Auctor.

p. 690. 87) *Explicatio inscriptionum, palmyrenorum lingua et characteribus scriptorum, in quinque epistolis ad Cl.* THOM. BIRCH per Cl. IOH. SWINTON.

p. 757. 88) *Epitomae litterarum*, a Cl. IOH. LINING ad Cl. CAROLVM PINCKNEY, *continens responsiones ad propositas de experimentis electricis cum dracone volante* (kite) *quaestiones* *. Constructionem sui draconis describit et varia phaenomena electrica explicat.

p. 765. 89) *Responsio ad quaestionem de morte* Cl. RICHMANNI a Cl. LINING factam, per Cl. WILL. WATSON. Postquam gnomonem electricum, omnemque huc pertinentem apparatum Cl. RICHMANNI descripsit atque delineari curauit, quem ipsi Cl. noster WINCKLERVS communicauerat, a fulmine tactum RICHMANNVM fuisse docet, et varia huc spectantia momenta ex Cl. LOMONOSOW *oratione de meteoris vi electrica ortis* repetit. Itidem in

p. 772. 90) *Epitome epistolae* Cl. IO. HENR. WINCKLERI ad Cl. THOMAS BIRCH **, qua recensentur duo experimenta electrica, alterum, quo sulphur Lycopodii, in lamina metallica contenti, ab igne electrico

* Lecta a d. 4 mai. 1756.

** Lectae a. d. 4 iun. 1754.

co accenſum: alterum, quo aurum fulminans, lamina pergamena exceptum, eodem igne exploſum fuit.

91) Deſcribit meteorum ſub *globi ignei* forma viſum, Cl. WILL. HIRST, quale iam quandoque adduximus. p. 773.

92) Cl. CLAIRALTI *Acad. Sc. Paris et R. S. S.* *Epiſtola ad Cl.* D. THOM. BIRCH, Reg. Soc. a Secretis, in qua Cl. COVRTRIVRON *ſententia de diuerſitate refrangibilitatis radiorum lucis cum Cl.* MELVIL *ſententia de eodem argumento comparatur.* p. 776.

93) *Epiſtola ad Ill. Com. de* MACCLESFIELD, *Praeſ. Soc. R. S. continens noua experimenta electrica, ſcripta* a Cl. IOAN. CANTON, S. R. S.* Cum in corporibus variis varia ſit ratione electricitatis poteſtas, ut attrahi ab uno, repelli ab altero ſoleat corpus, illaque variis anſam dederit opinionibus, nouis tentaminibus rem illuſtrare tentauit Cl. Auctor. Vitreum tubum reddidit impellucidum aſperumque ſmiride, ille poſt frictionem imbibit ignem electricum; aſper vero redditus oleoſo ſerico et calce ut politus tubus agit, ignemque condenſat. Similibusque experimentis poſitiuam et negatiuam electricitatem produci demonſtrat, nec non iconibus additis eleganter declarat: quibus ſimul aeris electricitas confirmatur. p. 780.

94) *Epiſtola* Cl. CHENEY HART ad Cl. WILL. WATSON *effectus docens electricitatis in noſocomio, Schrewsbury* **. Recenſet ingenue Cl. Auctor duos caſus, in quibus nullum ab electricitate adhibita percepit uſum, in altero quidem motus brachii paralytici paulum p. 786.

* Lecta a. d. 14 novembr. 1754.

** Lecta a. d. 14 nouembr. 1754.

paulum restituebatur, in altero vero dextri brachii paralysis deueniebat uniuersalis, quae adhibitis remediis conuenientibus non poterat restitui.

p. 788. 95) *Litterae* Cl. D. WILL. BRAKENRIDGE ad Cl. GEORG. LEWIS, *concernentes numerum inhabitantium Londinum ex indice demortuorum.*

p. 800. 96) *Epistola* Cl. WILL. WATSON ad Cl. CAROL. GRAY *de praegrandi calculo in equa inuento* *. Lamellatam habuit superficiem ex intestinis, ut videtur, extractus, similis bezoar occidentali, in aere pondus eius erat quindecim librarum et unciarum duodecim, in aqua sex librarum. Adducuntur alia exempla calculorum magnorum, in equis repertorum.

p. 803. 97) *Dissertatio epistolaris de belemnitis*, *conscripta* a Cl. GVSTAV. BRANDER, S. R. S. *et transmissa ad* Cl. SMART. LETHIEVLLIER, S. R. S.**. Belemnitorum origo multis dubiis obnoxia fuit, orthoceratiti tamen atque nautili non multum differunt, nisi figura, et cum prioribus etiam conueniunt nuclei belemnitorum, qui sunt corpus rectum, intus concameratum, ut testae animalculi sine dubio esse videantur. Sed ipse belemnites, solidum licet corpus, quod eandem habet ac corallia naturam, haec autem quum sint ex recentiorum obseruationibus opus polypi, eodem modo Cl. Auctori a polypo proficisci videntur, cuius ultimus status sit nucleus. Polypi sibi struunt habitacula et vel aggregati viuunt vel solitarii, ad hos pertinent belemnitae. Belemnitae sunt plerumque conici, sulco per longitudinem decurrente instructi, intus ex crustis sibi impositis constant, striis transuersalibus interdistinctis. Has diuersas

* Lecta a. d. 21. nouembr. 1754.

** Lecta a. d. 21 nouembr. 1754.

uerſas cruſtas putat Noſter, ut annos in arboribus annulos eſſe, qui aetatem manifeſtant: ſiquidem teſtacea quotannis craſſiorem cruſtam obtinent et ſtrata ſibi impoſita oſtendunt, in quibus etiam, ſi vetuſtiora euaſerint, alia animalcula ſibi ſedem figunt. Hinc belemniti nucleum continent alii, alii non aeque et a polypo formantur, ut corallia.

98) *Obſeruationes quaedam de agarico, poſt amputationem hucusque adhibito, quibus ſpecies eiusdem melius determinantur.* Auctore Cl. WILL. WATSON, S.R.S. Non eſſe hunc agaricum communem illum, qui quercubus accreſcit, ſed eligi debere fungum quercinum haematodem, a Cl. BREYNIO in Ephem. Nat. Curioſ. Ann. 4 et 5. Obſ. 150. deſcriptum, docetur. p. 811.

99) *Epiſtolae duae de uſu agarici, tanquam ſtyptici.* Altera Cl. WARNERI, ſaepius commendati huius remedii uſum optimo cum ſucceſſu continuari declarat, altera auctore Cl. GOOCH eadem comprobat, in primis etiam in ſeptuagenaria aegra nihilo ſecius ex voto applicationem huius fungi reſpondiſſe commemorat. p. 813.

100) *Epitome litterarum* Cl. BONNET, S. R. S. ad Cl. IO. CLEPHANE, Med. D. inoculationem variolarum optime ſucceſſiſſe, ut ex ſeptuaginta nec unus in periculum fuerit adductus, aſſeuerat. p. 818.

101) *Epitome litterarum, Conſtantinopoli a. d.* 16. *Septembr.* 1754 *miſſarum per* Cl. MVRDOCK MACKENZIE, M. D. *de nupero, ibidem obſeruato, terrae motu.* p. 819.

102) *In epiſtola recenſet* CAMILLO PADERNI *noua inuenta in Herculaneo.* p. 821.

p. 825. 103) *Similia continet epistola* Cl. IO. GRAY ad Cl. TH. ROBINSON.

p. 826. 104) *Relatio de tentaminibus variis, aquam et pisces dulces seruandi cum aqua calcis.* Auctore Cl. STEPHAN. HALES, M. D. S. R. S. *. Quum Cl. PRINGLE, aquam calcis antisepticam habere virtutem demonstrarit, varia cum aqua lapidis calcarii cepit experimenta Noster, quorum euentus pro more suo sollicite et accurate describit, iisque effecit, ut aqua lapidis calcarii putredinem promouisse demonstraret, qua propter calcinatio huic lapidi antisepticam demum qualitatem conciliat, quae itaque pro gradu calcinationis factae etiam diuersos gradus obtinet.

p. 832. 105) *Medicae et chemicae obseruationes de antimonio.* Auctore Cl. IO. HVXHAM, M. D. S. R. S. **. Quum Cl. Auctor de antimonio sic egerit, ut non noua tantum, sed, ut ipse ingenue fatetur, aliunde cognita simul exposuerit, non nulla ex his notatu digna adducemus. Praecipua eius lex est, antimonio omnem deesse nociuam vim, si regulina pars sulphure sit iuncta. Hinc in vitro antimonii cerato a cera addita spicula antimonialia obtundi et virtutem emeticam imminui credit, nec non, si ad mentem Cl. GEOFFROY cum spiritu vini deflagretur, partem antimonii reduci et medicamentum mitius reddi: in regulo tamen aliquam etiam sulphuris partem esse, necessario ad essentiam eius constituendam requisi-
p. 844. tam, nec in vitro eam deesse. Describit porro Noster praeparationem aethiopis antimonialis, a se inuentam, in cutaneis morbis magni usus deprehensi. Praeparatur autem ex antimonii crudi, subtilissime puluerisati partibus tribus, mercurii viui partibus quatuor

* Lecta ad 19 decembr. 1754.

** Lectae a. d. 5. 12. 19. decembr. 1754.

quatuor, florum ſulphuris partibus duabus, quae cuncta in nigrum conuerſa puluerem, dantur a ſcrupulo ſemis ad ſcrupulos duos.

Regulum etiam antimonii aliquem docet parari p. 848. ex antimonii partibus duabus, limatura martis parte una, quibus fuſis additur una pars nitri bene exſiccata, ex qua maſſa maximam partem reguli obtineri ſcribit, ſiquidem a marte ſulphur antimonii abripiatur et in ſcorias vertatur, quae pulueriſatae et ablutae magis adhuc ac *antimonium martiale cachecticum* LVDOVICI optimum extiterunt in leucophlegmatia et pertinaci fluore albo remedium. In ſeparandis antimonii partibus magna etiam ſalium vis eſt atque efficacia, in primis, ſi alcalina reddita, ſulphur antimonii ſibi adſciſcunt regulumque deſerunt, vel ſimul ut in hepate antimonii, ſibi uniunt. Pro ratione autem quantitatis ſalis alcalini adhibiti maior minorque eſt antimonii virtus emetica. Facta tamen hac ſalis et antimonii combinatione, acido immiſſo praecipitatur ſulphur auratum, quod pro varia praecipitatione varios edit effectus, ſed quo eo purius et a regulo ſeparatum habeatur ſulphur, praecipit ſolutionem per aliquot dies quietam reponere, inſtillare deinde paucum acidum, et illud repetere, donec purius ſulphur decidat, quod ſecunda tertiaque praecipitatione fieri contendit, indicio, regulum cum ſulphure intime non mixtum eſſe.

Qualitas etiam acidi differentiam conſtituit, quod, p. 853. licet abluitur, difficile tamen ſeparatur. Antimonium, cum nitro alkaliſato decoctum, *kermes minerale* dat, ſed Cl. Auctor nouam praeparandi illud methodum docet, nempe, antimonium coquit cum aqua calcis viuae, et ſolutione tartari vel eius cryſtallorum praecipitat, ſiquidem a leuiſſimo etiam acido quocunque praecipitetur, ita, ut a ſaliua, neutrius ſalis aliquam portiunculam continente, iam mutatio exiſtat. Butyrum antimonii eſt regulus eius, ab acido

ſalis marini deſtructus, qui ſub mercurii vitae nomine praecipitatur, cuius indolem pernicioſam ſecuriorem reddere anniſus eſt Cl. STAHLIVS, conuenientiorem autem modum praeparandi exhibuit Cl. MAETS, ſub nomine *purgantis ex antimonio ſecuriſſimi*, qui mercurium vitae cum duabus partibus nitri fundit et hanc maſſam cum aequali quantitate ſalis mari-
p. 858. ni conterit, aqua abluit et edulcorat. Antimonium diaphoreticum, quoniam omne ipſi ſulphur ablatum eſt, inertem calcem eſſe iudicat Noſter, hinc de ſulphure interno metallorum varia diſſerit, et cum nitrum, antimonio additum, illud deſtruat, pro ratione quantitatis et qualitatis huius praeparata varia eſſe indicat. Verum enim vero, quum illa non ſemper ſatis tuta ſint, licet prudenter aſſerat Noſter, in uſu vero arcanum remedii dandi latere, in primis tamen per copioſa inſtituta experimenta, nullam ſibi magis arridere praeparationem antimonialem confir-
p. 863. mat, quam *vinum antimoniatum*, quod etiam *eſſentiam antimonii* vocat, cum vitro vel regulo antimonii factum. Vinum generoſum infunditur et decolatur, quod ad uncias unam vel duas datum vomitum et deiectiones excitat, ad tres circiter drachmas nauſeam, duas vel tres ſedes, ad quadraginta et ſexaginta guttas alterans et diaphoretica medicina eſt, ſecretiones promouens cutaneas, urinarias, ſaliuales, omnesque neruos et vaſa irritans. Ob facilem itaque cum humoribus noſtris commixtionem parua doſi tribus quatuorque vicibus intra quatuor et viginti horarum ſpatium propinari poteſt, et ſine difficultate adſumi. Exhibuit in tuſſi conuulſiua, aſthmate et ſimilibus morbis, infantibus unius anni Noſter ad decem quindecimque guttas, et fuſe recenſet caſus acutorum chronicorumque morborum, in quibus praeſtans eius uſus fuit deprehenſus, inter quos morbos variolas etiam refert.

Hac

Hae ſunt nouae et de induſtria Cl. Auctoris teſtantes obſeruationes, quibus antimonii regulum, ſulphurea ſua parte adhuc praeditum, proficuum fieri poſſe demonſtrare ſategit.

106) *Relatio de* Cl. SAM. TVLL *methodo caſtrandi piſces. Communicata ſocietati per* Cl. W. WATSON S. R. S. Cl. TVLL, inuentor huius methodi, utrumque ſexum piſcium caſtrare ſolet. Illud autem tempus eligit, quo femina oua ponere, mas ſemen proiicere pronus eſt, ſiquidem eo tempore illius ouaria, huius vaſa ſpermatica plena, facile ab ureteribus poſſunt diſcerni. Contineri ad operationem ſuſcipiendam debent piſces linteo humido inuoluti, ut venter ſuperiora reſpiciat; lanceola acuta integumenta ad rimam naturalem diuiduntur, cauendo tamen, ne inteſtina adficiantur laedanturue, apertura facta ad anum usque; argenteo deinde unco diſtrahuntur aperta integumenta et ſic manifeſta reddita, remotis inteſtinis, transuerſim diſſecantur ouaria forfice, quandoque, ne denuo concreſcant, auferuntur, vulnus autem filo ſericeo conſuitur. Quo facto in aquam repoſitus piſcis vix non ſemper viuus euadit et ſanus, immo cuius cauſa res ſuſcepta fuit, ſine alia mutatione maior et obeſus redditur. Adnotat ſimul Cl. Auctor, inuentorem etiam veram copulam piſcium, contra opinionem vulgarem ſe obſeruaſſe, eo tamen tempore inſtitutam, ubi nondum oua matura erant. p. 870.

107) *Succincta enarratio commodorum, quae a repetita ſubinde ubique terrarum examinatione variationis acus magneticae expectari debent, exhibita Reg. Societati a* GVIL. MOVNTAINE et IAC. DODSON, qui ſimul hanc ſocietatem rogant, ut opem ipſis eam ad rem ferat, partim proprias obſeruationes communicando, partim exteros, cum quibus illi litterarum commercia ſunt, commouendo, ut hi ſuas etiam obſeruationes conferant. p. 875.

II.

Fungorum agri Ariminenſis hiſtoria a I. ANTONIO BATTARRA Lynceo reſtituto et in eadem urbe publico philoſophiae profeſſore compilata aeneisque tabulis ornata. Quam ſub auſpiciis eminentiſſimi ac reuerendiſſimi principis IOACHIMI PORTOCARRERII, cardinalis ampliſſimi publici iuris fecit. Fauentiae 1755. Typis Ballantianis. 4. pl. 10. tab. aen. 40.

Quum ſubceſiuis tantum horis, plantarum captus amore Cl. Auctor, in diſquiſitionem fungorum incideret, multa inuenit imperfecta, quae vel addenda vel emendanda forent, vel dilucidius exponenda, immo, quod nullam deprehenderet, qua uti poſſet, methodum, nouam proponere in animum induxit et hoc quidem libello exhibuit. Tournefortianam enim eam ob rationem amplecti noluit, quod a recentioribus illa ſoleat paullatim deſeri, Gleditſchianam autem nondum diſpiciendi eidem fuerat copia facta. Perfecto tamen et ad umbilicum deducto libro eam perpendendi facultatem nactus, epicriſi, ad calcem tractationis addita, diiudicare, ſuaeque methodi praeſtantiam edocere non intermiſit. Taxat autem in eo vocabulorum ſignificationes, quas aliter, ac ſolet, acceperit, et Boleti Agaricique definitionem nouam finxerit, quum tamen ſufficientes diſtinctionis notas adieciſſe Cl. Virum inueniamus. Maioris ponderis argumentum illud eſt, quo *Fungi pileolo lato et rotundo C. B.* ſemina, adhibito microſcopio, fimbria cingi inuenit, quae ex definitione Cl. GLEDITSCHII rotunda tantum eſſe deberent, ſed, quod ad ſedem ſimul reſpexerit ſeminum ille, hanc, quae pluribus demum obſeruationibus confirmanda eſt, animaduerſionem, ad omnem methodicam diſpoſitio-

positionem euertendam facere non posse iudicamus *.

Prius itaque ad Cl. Auctoris methodum exponendam quam accedimus, pauca ab eo de fungis, in genere notata et in praefamine exposita momenta indicare liceat. Eorum originem falso ex putredine deduci probat, simulque ex suo semine nasci illos euincit, declarans, fungos, parasiticos continuos neutiquam, sed contiguos tantum esse fibris plantae, cui innascuntur, specierum constantiam adesse, et omnes verae plantae partes, variisque argumentis eorum confundit opinionem, qui lusum naturae fungum esse autumant. Quamuis autem exinde sequatur, fungos ex semine progigni posse, difficilis tamen est demonstratio, quum MICHELIVS unico, nec satis firmo, Cl. Auctor nullo, exemplo eorum praesentiam patefacere potuerit, Cl. GLEDITSCHIVS autem ex semine fungorum se eiusdem generis fungos accepisse scripserit. Verum, coloris varietates in aliis plantis multum discrepant, ipsae plantae monstrosae euadunt, ut idem in fungis accidere, per se variantibus, commode possit.

His explicatis non nulla, ad fungorum historiam in distinctis capitibus proponuntur. Primo loco varios ineditos fungorum codices recenset, quorum unus in Bibliotheca pontificia delitescit, alter a MARSILIO confectus, tertius a BRVNONE TOTTIO, Abbate Vallumbrosano, collectus fuit. Praeterimus reliqua, quae de fungorum natura, ex Cl. GEOFFROY materia medica potissimum adnotantur, quae de fungorum utilitate medica et oeconomica, nec non de eos praeparandi modo, et medicina contra noxios eorum effectus proponuntur, siquidem vel maximam partem medicis cognita illa sint, vel ad scopum non pressius spectent.

Pp 5 Ipsa

* Vberiorem methodi Cl. GLEDITSCHII recensionem dedimus in Comment. nostr. Vol. III. P. I. p. 114 sqq.

p. 22. Ipſa fungorum hiſtoria decem et octo claſſibus abſoluitur, in quibus poſt praemiſſam definitionem ſpecies deſcribuntur et adpoſitis iconibus illuſtrantur, nec non, quae eſculentae ſint, diligenter adnotantur. *Claſſis prima* de *coralloidibus* agit, quod Corallorum ramos aemulatur, et ob externam cum reliquis plantis conuenientiam primum hic occupat locum. Omnes eſculentae ſunt. *Secunda*, conſiderat *Clauariam*, quae corpus carnoſum eſt, clauatum, extus laeue, absque pileo. *Tertia* de *Boletis* inſcribitur, quo nomine intelligit Cl. Auctor omne fungorum genus, *quod vel ſcrobiculis eſt excauatum, ſiue, quod pileolum eleganter complicatum habet, ſeu calyciformem, non ſulcatum, neque inferne tubulatum.* Hi
p. 25. vel ex volua prorumpunt, vel ea deſtituuntur. *Quarta* complectitur *fungos membranaceos*, quo nomine illos tantum indicare voluit Noſter, *quorum corpus una membrana lata componitur, ſiue plana ſit, ſiue vario modo plicata.* Inferior autem eius ſuperficies neque lamellata ſit, neque tubulis pertuſa. Huc refertur auricula Iudae, Peziza, Linckia MICHELII.
p. 27. *Quinta* claſſis recenſet *fungos pileolo ſulcato, ex volua erumpentes:* ſequuntur *ſexta fungi ſingulares annulo inſtructi.* Singulares dicuntur, quod cum aliis ſimul naſci non ſolent, annulum vero, quem gerunt, non longe a ſulcorum exordio habent, tenerum tamen et ex goſſypina quaſi ſubſtantia conflatum. Ex figura capituli varia genera conſtituit Noſter, ut *Maſtocephalus*, qui capite mammam refert, *hyſtero-ſphaero-*
p. 32. *cephalus* etc. *Septima* claſſis tradit *fungos ſolitarios, velum, ſulcos obtegens, pro annulo habentes.* Nomina generum iterum ex figura et colore deſumuntur, ut *Leuco-ſphaero-cephalus*, *Chamaemyces*, *Galericulus Monachi.* Tranſit *octaua* ad *polymicetes ſeu fungos multiplices, annulo donatos*, qui et vulgo caeſpitoſi vocantur, varii enim ex uno loco procedunt. Iterum in duos ordines ſecedunt, vel annulo inſtruuntur,

tur, vel eo destituuntur. *Nona* adducit *omphalomy-* p. 36.
cetes, seu *fungos umbilicatos singulares*. Horum pileus sulcatus est, superius depressus ut cyathum tubum aut craterem aemuletur. Pileoli superficies vel leuis est, dicitur *omphalomyces* simpliciter, vel sulcata et laciniata, tunc *Alectorolophoidis* nomen dedit Noster. *Fungi umbilicati multiplices* seu *polymycetes*, p. 39.
classem *decimam* faciunt. Sulci in his originem a pediculo sumunt, et per pileolum, coni inuersi instar, continuantur, media tamen parte pileoli depressa: deficit autem his annulus. In aliquo horum, sulcis phosphorum inesse scribit. *Vndecima* porro *classis* p. 40.
differit de *monomycetibus seu fungis solitariis*, *simplicibus*, qui solitarii nascuntur et pileolum medio acuminatum aut tumentem gerunt, margine differunt et pedunculum annulatum habent nec ne. Distinguuntur colore, sapore, statura; amaros *Picromyces*, pileo instructos, muris colore, *myomyces* nominat Cl. Auctor. Magna est familia. *Polymycetes simplices*, classem *duodecimam* facientes, ex uno quidem prin- p. 49.
cipio pullulant, *sed non umbilicatum pileolum habent, verum aut mammosum, aut puluinatum, pedunculum absque annulo, nec membrana communi sulcos obtegunt.* Ab his omnibus separantur classe *decima tertia hydro-* p. 51.
phori seu fungi, *multo humore aqueo scatentes*, pileo sulcato instructi, tenuioris substantiae fungi huc reducuntur, colore et figura distincti. Eadem substan- p. 55.
tiae ratio, *si forma bullas seu clauiculos illos aemulatur, quibus currus, subsellia et alia id genus exornantur,* classem *decimam quartam* efficit, et tunc fungilli hi vocantur *bullae*, diuisionis, ni fallimur, argumento non admodum graui. *Quinta* porro et *decima* classis p. 59.
de tuberastro eiusque fungis dispicit. Est lapis fungarius, italice *pietra fungifera*, durum corpus, intus innumeris albi mucoris laciniatis implicatisque membranis scatens, odore destitutum. Optimi sunt ponderosi, in quibus magna adhuc seminum latet copia:

de

de his, quae repetita cognouerit experientia, refert Cl. Auctor. Itaque ad concitandam eius vegetationem iubet illam in terram aptam reponere, pinguem et humidam, tepente porro aqua bis per diem irrigare, quo facto post tres vel quatuor dies fungi prouenient, qui post viginti dies praeterlapsos non comparent, nunquam producentur. Sed tuberastrum non esse fungorum fotum, quod alii contendunt, frustra suscepta experimenta, quibus factum est, ut copiosa semina inspergerentur tuberastro, docuerunt. Plerumque porcini nascuntur ex eo fungo, non autem desunt etiam alii, quos obseruarunt MERCATVS, MICHELIVS, SEGVIERIVS aliique. Ab
p. 62. hoc progreditur Noster in classe *decima sexta* ad *Ceriomycetes, id est, fungos fauaginosos, qui et porcini, aut suilli ab aliis nuncupantur.* Nomen ipsis a Cl. Auctore datum est ab inferiori pileoli strato, quod fauorum apum instar ex copiosis tubulorum seriebus effi-
p. 67. citur. Destinatur *decima septima Lycoperdis* et ultima *Agaricis*, quorum magnus numerus adfertur. Definit autem Noster agaricum, ut sit *fungorum genus, nulla constanti forma donatum, immo quoad corporis texturam alii molles et spongiosi, alii coriacei, alii lignoso-coriacei, alii lignosi omnino. Colore etiam differunt. In hoc uno generatim conueniunt, quod duplici strato crescunt, quorum aliud fibrosum est, nempe superius, aliud vero vel ex innumeris tubulis coalescit, vel sinus habet anfractuosos, vel ex lamellis conficitur. Arboribus et fruticibus solent adnasci -- quamuis non nulli ab omnibus plantis semoti ex terra erumpant.* Hac vero descriptione paullo plenius considerata, nullam certe notam adductam obseruamus, qua absolute possint agarici a *ceriomycetibus* Cl. Auctoris distingui, ut, quae ab eo Cl. GLEDITSCHIO facta est inculpatio, eum quodam modo redarguat. Laudamus interim egregiam Cl. BATTARRAE in disquirendis hisce corporibus industriam, desiderari autem poterunt,

runt, cum aliis in hoc genere corporum deſcribendo clariſſimis, STEERBECKIIS, DILLENIIS, HALLERIS inſtituenda comparatio. Siquidem ad illuſtrandam corporum naturalium hiſtoriam, non, quod quiuis ipſe viderit, ſed, quid ab aliis etiam adnotatum fuerit, conferre plurimum arbitramur. MICHELII tamen opere ſaepe uſus eſt Noſter, iconesque ſubiecit nitidas.

In appendice tandem adduntur exotici quidam p. 74. a variis fautoribus transmiſſi fungi, quorum nomina hic tantum adducemus. Deſcribuntur:

Lycoperdon veſicarium calyce quadrifido maius. BVXBAVM Cent. V. Tab. 28, a Cl. MARATTA, Abbate Vallumbroſano vocatur: *Geaſteroides phragmites, fuſcum, e volua erumpens, tetraradiis eleuatum curioſum.*

Orcella Senenſium, a Cl. BONAVENTVRA PEROTTO, Med. D. communicata.

Phalloidaſtrum Bononienſe alpinum, a Cl. BASSIO inuentum.

Phallus exilis a Cl. MARATTA traditus.

Mucilago cruſtacea alba MICHELII, quam tamen non pro planta, ſed pro turbinatorum terreſtrium teſtaceorum placentarum aggregato habendam eſſe credit, quod folliculos oculo armato in eadem diſtinguimus perforatos, breui emarceſcentes et in puluerem conuertendos. Horum etiam ſingulorum figurae adduntur.

III.

III.

Physicalische Beobachtungen der Saamenthiergens, durch die allerbesten Vergrösserungs-Gläßer, und bequemlichsten Microscope betrachtet: und mit einer unpartheyischen Untersuchung und Gegeneinanderhaltung derer Buffonischen uud Leeuwenhoeckischen Experimenten, in einem Sendschreiben mit denen hiezu gehörigen Figuren und Kupfern, einem Liebhaber der Naturkunde und Wahrheit mitgetheilet von M. F. L. *Nürnberg, bey G. P. Monath,* 1756. 4. 3½ *Bogen, 8 Kupfertafeln.*

i. e.

Obseruationes physicae de animalculis spermaticis, cum praestantissimis factae microscopiis, sistentes disquisitionem comparationemque experimentorum BVFFONII et LEEVWENHOECKII, additis rem illustrantibus, iconibus, epistolio communicatae cum naturae amatore per M. F. L.

Auctor huius scripti, cui ad finem epistolae plenum addere libuit nomen, est MARTINVS FROBENIVS LEDERMÜLLER, qui, dum minuta sibi contemplanda sumsit, in iis perfectionem esse demonstraturus, obiter Cl. LE CAT taxat, qui polyporum fabricam explicare susceperat. Ad BVFFONII autem delatus experimenta, ea minus certa habenda esse iudicat, quod composito sit usus microscopio, simulque sui, quod adhibuit, microscopii praerogatiuam, simplicis scilicet, docet, quod noua addita, hic etiam delineata machina, ita usui accommodauit, ut ad verticem poni, nec non subiecto

speculo

ſpeculo illuſtrari, itaque vices microſcopii compoſiti ſupplere poſſit. Hoc itaque adiumento animalcula mobilia, viua et caudata vidit, prout LEEVWENHOECKIVS, mortuaque perſpexit figuram mutaſſe et quae ſunt alia, ſuorumque experimentorum fidem ſolaris microſcopii ope confirmat, Buffoniana reiicit. Additae icones tum Cl. Auctoris tum LEEVWENHOECKII BVFFONIIque obſeruata referunt atque repetunt, quo facta inter ſe collatione veritas eo magis euceſcat, tot ſtabilita atque deſtructa vicibus.

IV.

Diſſertatio inauguralis medica de Inſectis Coleopteris, nec non de plantis quibusdam rarioribus, quam praeſide D. GEORGIO FRIDERICO SIGWART, defendit Auctor *Ioſephus Theophilus Koëlreuter.* Tubingae, 1755. 4. pl. 6½. tab. aen. 1.

Ex duplici naturae regno deſumta haec ſpecimina egregium in perſcrutandis corporibus naturalibus adhibitae ſolertiae praebent documentum. Licet enim noſtris temporibus in his multum ponatur ſtudii, non fruſtraneus tamen, quin ad confirmandas ſententias utiliſſimus labor eſt, prima repetere atque recoquere principia. Hinc inſectorum genera, quoad eſſentiales et accidentales notas deſcribere, praecipuus fuit Cl. KOELREVTERI ſcopus. Retinuit tamen nomina, a Cl. LINNAEO data, et ſingulorum deſcriptiones uberiores expoſuit. Age recenſeamus lectu dignae commentationis praecipua momenta.

Generales itaque inſectorum differentias ante omnia explicat, quas in *cute oſſea*, extus poſita et tenerrima animalcula ab iniuriis defendente; in p. 3.

an-

antennarum praesentia, reliquis animantibus fere omnibus denegata, variis quidem modis efformatarum tactuique inseruientium; in *oculorum* discrepante structura, utpote qui mirando modo ex pluribus polygonis lenticulis constant; tandem in *pedum* situ numeroque, quaerit. Situs mox in pectore mox in omnibus segmentis est, numerus nunquam infra quatuor, in singulis autem extremi pedis partes nunquam lateraliter, semper iuxta se positae deprehenduntur. In interna quoque structura respirationis organum singularem requirit attentionem, quod varie conformatum nullibi tale extat. His praemissis, quod de Coleopteris, quorum alae duabus vaginis seu operculis duris, corneo crustaceis teguntur, et maxillas transuersas, mobilesque habent, praecipue differere voluit Cl. Auctor, tabulam coleopterorum synopticam ulterius explanatam, adiunxit, quam et hic adponere nulli dubitamus:

Insecta sunt.

Cl. I. *Alata*

Fam. I. Coleoptera

Ord. I. Elytris alas totumque dorsum tegentibus.

Gen. 1. *Scarabaeus*. 2. *Dermestes*.
3 *Cassida*. 4. *Coccinella*.
5. *Chrysomela*. 6. *Curculio*.
7. *Cerambyx*. 8. *Carabus*.
9. *Cicindela*. 10. *Mordella*.
11. *Dytiscus*. 12. *Elater*.
13. *Cantharis*. 14. *Blatta*.
15. *Gryllus*. 26. *Physapus*.

Ord. II. Elytris alas, sed partem tantum dorsi tegentibus.

Gen. 1. *Staphylinus* 2. *Forficula*.

Ord. III. Elytris partem tantum alarum dorsique tegentibus.

Gen. 1. *Necydalis*.

Ord. IV.

Ord. IV. Elytris coadunatis
Gen. 1. *Tenebrio.*
Ord. V. Elytris diſtantibus
Gen. 1. *Meloe.*

Singula haec genera in ſpeciebus etiam ſingulis proprias notas habent, ſexus pariter ſuas.

Scarabaeus notas eſſentiales offert ſequentes: antennas, in extremo fine clauatas intus in lamellas mobiles diuiſo, aut erectas, aut patentes: marginem tibiarum anticarum exterius dentatum. Cutem quidem duram omnes poſſident, magnitudine autem diſcrepant, feminae cornubus deſtituuntur, vel perpuſilla gerunt, odorem non nunquam ſpargunt. In conformatione eorum obſeruamus: caput depreſſum, planum, thorace anguſtius, oculos ſubrotundos, nigros. Antennas capite longiores, prope oculum articulo inſertas, maxillas arcuatas, antennas oris quatuor incuruas, thoracem conuexum, ſcutum triangulare, ad quod elytra articulantur: ſub his alae cum clauicula nexae, ubi elytra deſinunt, introrſum flexae, cruciatim ſibi impoſitae, venoſae, muſculoſae, elytris, ſi explicantur, longiores: abdomen infra conuexum; anus retuſus; pedes robuſti, femora craſſa, tibiae ſenſim incraſſeſcentes, pedes extremi articulis triangularibus, in extremo unguiculati. Ex hoc iam exemplo, reliqua enim genera eodem modo pertractantur, apparet, quale ſit pretium huic tractationi ſtatuendum. Hinc notas, quas Cl. Auctor vocat, eſſentiales reliquorum generum tantum hic adducemus: p. 8.

Dermeſtes inſtruitur antennis clauatis, quarum claua utrinque aequalis, compreſſa, transuerſimque inciſa eſt, laminae vero antennarum immobiles ſunt; et tibias praeter ea habet inermes. Vita eorum tenax, experimento puluere tabaci facile enecari comprobauit. p. 11.

p. 13. *Coccinella* corpore instruitur haemisphaerico, marginato, et antennis clauatis, integris. Per fraudem Coccinellae Indicae admiscentur, elytris remotis, a qua corporis forma et colore rubro, alcali non eliciendo, differt, ob singularem fortem odorem, medicinae loco inseruire posse non inutiliter iudicat Cl. Auctor.

p. 15. *Chrysomela* gerit corpus ouato oblongum, conuexum, antennas filiformes, thoracem longitudine superantes, thoracem teretiusculum.

p. 16. *Curculionis* antennae sunt clauatae, rostro elongato corneo insidentes. Omnes, sunt eorum permultae species, cutem duram habent, corpus pyri similitudinem.

p. 18. *Cerambyx* ostendit antennas setaceas, longas, arcuatas, thoracem teretiusculum, pedes anticos extremos, articulis tribus plantaeformibus ornatos, et tibiae proximos, cordato triangulares. Coniungit cum hoc genere Noster *Lepturam* LINNAEI, quae mollitie corporis, non tamen in uniuersum tali et elytris truncatis discrepare dicitur. In quibusdam extremi pedum articuli lineares tantum obseruantur.

p. 20. *Carabus* seu *Buprestis* habet antennas setaceas, thoracem planiusculum, quadrangularem, marginatum, antice posticeque exscissum. Non nulli alas sub elytris nullas vel exiles admodum obtinent, et pedes eorum extremi antici articulos plerumque quatuor plantaeformes ostendunt, quinto spinulis duabus armato. Ad hoc genus potius refert Noster *Cicindelam capite, thorace pedibusque rufis, elytris nigro-coeruleis* *.

Cicin-

* Descripta haec fuit a Cl. DAN. ROLANDER in Act. acad. reg. Suecic. Vol. XI. an. 1750. p. 290. vid. Comment. nostr. Vol. III. P. I. p. 216.

Cicindela ab antecedente differt antennis filifor- mibus, quae corpore breuiores, ex decem autem articulis componuntur, maxillis prominentibus et dentatis, thorace rotundato-angulato. p. 22.

Mordella itidem antennas gerit longas, filiformes, ex decem articulis compositas, quorum extremus rarissime globosus, saepe acuminatus est, pedes autem postici sunt saltatorii, quorum ope ad duos pedes uno se promouere possunt saltu.

Dytiscus seu Hydrocantharus sese distinguit corpore ouato-oblongo, superne ac inferne aequaliter conuexo, pedibus compressis, pilosis ex uno, setosis ex altero latere, hinc natatoriis. Antennae non constantis formae, saepe setaceae, quandoque perfoliatae, rarissime clauatae sunt, Modus coeundi et aerem renouandi simul describitur. p. 24.

Elater ab elastica sua sese mouendi virtute dictus, quum dorso impositus valide exsiliat, corpore instruitur oblongo, antennis filiformibus, thorace parum longioribus, quasi dentatis, nec non thorace, subtus in mucronem desinente, quo mediante dorso impositi prosiliunt. p. 27.

Cantharis singulares offert characteres in antennis setaceis, capite et thorace longioribus, in thorace planiusculo, saepe marginato et rotundato, in elytris, quae flexilitatem habent, et thoracis abdominisque vesiculis papillosis. Vesiculae hae ex thorace et abdomine, eius scilicet lateribus, si tanguntur, progrediuntur et simplices vel ramosae inueniuntur. Ramosae plerumque rubrum liquorem continent, simplices pallidae apparent. p. 29.

Blatta exornatur antennis setaceis, corpore longioribus, pilosis, thorace marginato, lato, membranaceo, triangulari fere, angulis rotundatis. Elytra ad membranaceam structuram accedunt, venosa, et diaphana. Extremitas abdominis utrinque mu- p. 30.

crones duos exſtantes, ſupra caudam diuergentes, lanceolatos, articulatosque gerit.

p. 32. *Gryllus* ſeu locuſta, itidem antennis ſuperbit ſetaceis, ſed elytra habet membranacea, venoſo-reticulata, et pedes poſticos longiores craſſioresque, ſaepe ſaltatorios. Feminae inſtruuntur cauda longa, quae componitur ex vagina duplici ſetacea vel enſiformi aut falciformi, qua mediante terrae ſua tradunt ouula.

p. 34. *Phyſapus* ſeu thrips, inter hemiptera ab aliis relatus, ad coleoptera pertinet, propter elytra ſolidiora cum alis tenerioribus incumbentia, parallela, et ob motum, quem cum aliis ſimilibus animalculis communem habet. Magnitudine vix lineam geometricam attingunt; corpus enim fere lineare habent, elytra abdomine anguſtiora ſunt, flexilia, et planta pedum veſiculoſa apparet.

p. 36. *Staphylinus*, corpus habet aeque lineare, molle et planiuſculum, antennas filiformes, thoracem exſuperantes magnitudine, extremas ſenſim craſſiores, differentem autem maxime characterem praebent veſiculae duae totidemque plumaceoli, ad ſextum ſegmentum abdominis conſtituti. Elytra quadratum efformant.

p. 38. *Forficula* a forfice caudae dicta, antennas fert ſetaceo-filiformes et caudam forcipatam.

p. 40. *Necydalis* ſiue Muſca-cerambyx SCHAEFFERI, cuius elytra alis triplo breuiora ſunt, diſtinguuntur antennis ſetaceis, arcuatis, longis, decem aut undecim articulis conſtantibus, femoribusque extremis inferius clauatis et craſſis.

Tenebrio, Blatta officinarum, corpore eſt duro, craſſo, laeui, conuexo, antennae deprehenduntur moniliformes, elytra coadunata, utrinque deflexa, alae vero prorſus deficiunt.

p. 42. *Meloe*, Proſcarabaeus officinarum. Molle, oblongum, laeue eorum corpus eſt, antennae moniliformes,

mes, elytra coriacea, mollia, ſibi incumbentia, interiore ac ſuperiore margine, inferiore diſtantia, alae nullae. In medicina etiam adhibentur, cantharidum loco, varia ſub forma.

Ex his, de inſectis breuiter a nobis allatis, quae plantarum expectari debeat deſcriptio, non obſcure coniicitur, paucas ſcilicet rarioresque plantarum ſpecies, et quae in iis viderit, exponit Cl. Auctor. Sunt earum quinque.

1. *Schinus foliis pinnatis, foliolis ſerratis, impari longiſſimo, petiolo aequali.* LINN. Spec. Plant. *Molle* CLVS. cuius iconem addidit Cl. Auctor. Cuius corollam pentapetalam, rarius hexapetalam, decantheram, triſtylam, inuenit. Fructus bacca unilocularis, quae, ut rami, folia floresque, acrem ſuccum continet, hinc a Cl. HEISTERO *Piperodendri* nomen. p. 44.

2. Arbor, foliis lineari - lanceolatis, alternis, ſupra glabris, ſubtus hirſutis, floribus pedunculatis, pendulis. Omnia cum Royena conueniunt, excepto ſtaminum numero, ad quod genus etiam Cl. Auctor refert.

3. *Ranunculus erectus, foliis ſupradecompoſitis, foliolis linearibus, pedunculis uno verſu diſpoſitis.* Folia multifida, capillaria, vaginae membranaceae adhaerent, nodis caulium adcreſcenti. Pedunculi ex oppoſito latere folio egredientes, nudi dimidium pollicem longi. Habitat in terra lutoſo - ſabuloſa.

4. *Ophris bulbis aggregatis oblongis, caule ſubfolioſo, floribus ſecundis, nectarii labio indiuiſo.* LINN. Spec. plant. p. 945. n. 3. Eſt *Orchis ſpiralis* RIVINI, quae et in noſtris oris non infrequens eſt. Vid. BOEHMERI Fl. Lipſ. no. 516.

5. *Datiſca caule laeui* LINN. Spec. p. 1037. n. 1. *Cannabina* TOVRNEFORTII, a cannabi, cum quo quoad externum habitum conuenit, praeter qualitates, ſenſu percipiendas, ſtaminum numero, quae ab

ab octo ad undecim variant, ac capſula uniloculari, trigona, multis ſeminibus foeta, differt. Planta eſt diphyta.

V.

A Treatiſe on the Scurvy. Deſign'd chiefly for the Uſe of the Britiſh Navy. By CHARLES BISSET, Surgeon. London. Printed for R. and I. Dodsley. MDCCLV. 8. mai. pag. 162.

i. e.

De ſcorbuto tractatus, Britannicarum claſſium uſui in primis deſtinatus. Auctore CAROLO BISSET, chirurgo.

Satis quidem fuſe ante aliquod tempus de ſcorbuto egimus, quum illius libri ſummam, quem de hoc morbo conſcripſit Cl. LIND, lectoribus noſtris exponeremus *. Interim tamen ſuperfluum haud fore putamus noſtrum hunc laborem, quo non nullas etiam obſeruationes, quas de iſto morbo collegit Cl. BISSET, ipſiusque his ſuperſtructas opiniones ab iis, quas ille prior Auctor propoſuerat, non raro diuerſas, enarremus, ut ex iis inter ſe collatis eo facilius vera morbi natura, origo atque curatio, indagari perſpicique poſſint. Hunc quidem librum ſub hac, qua nunc prodiit, forma edere is noluerat, quum iſte alius modo operis pars ſit, in quo elaborando iam nunc deſudat, quod in praeſenti autem ad finem perducere nondum potuit. Exhibebit nimirum illud opus, quod inſignem, Anglis certe, promittit utilitatem, aeris, qui Indiam occidentalem amplectitur, naturalem temperiem atque morbos, quibus et indigenae, et Europaei, qui petunt illam mundi

* vid. Commentar. noſtr. Vol. IV. P. II. p. 238.

mundi partem, tum ii, qui modo aduenerint, cum et reliqui, qui iam illi regioni adſueuerint, obnoxii eſſe obſeruantur *. Quum bellum autem, quod nunc proh dolor! Anglos inter et Gallos exorſum eſt, tum temporis imminere videretur, in America tantum excandeſcere creditum, hanc, quae de ſcorbuto agit, partem ab illo opere ſeiungere publicique uſus facere maluit, quam diutius eam retinere, quae ciuibus ſuis praeſenti tempore maximo eſſe poſſit emolumento. Aliam itaque etiam illius partem, quae mutationes exponit in ſeptentrionalium regionum incolis obuias, quando in regiones abeunt, quas ſol verticaliter ſitus extorret, praefaminis loco, iam praemiſit huic libro, unde apparet, quam varia ratione Anglicorum nautarum afficiatur valetudo, qui curſum ſuum dirigunt verſus Americam, pro variis et coeli regionibus, quas attingunt, et anni temporibus, in quibus iter ſuum ſuſcipiunt. A nobis in praeſenti ſaltem modus inde deſcribendus erit, quo ſcorbutus, ex mente Cl. Auctoris, ſuam capere ſoleat originem.
Quando enim Britannicae naues e portu Maderenſi p. 3.
progreſſae fuerunt in altum mare et ab initio itineris optima ſanitate fruuntur nautae, hi poſt aliquod tempus maiorem ſolis aeſtum experti, ſequentia oſtendunt phaenomena: Solidae corporis partes earumque in primis externae, quam maxime ſolent expandi atque relaxari, fluidae autem vehementer rarae fiunt; pinguedo ſub cute reperiunda liqueſcit, motuque ſanguinis aucto, humores facile perlabuntur vaſa cutanea; hinc perpetuo cutis madeſcit ſudore, ſub motu corporis vel paululum auctiore copioſius prorumpente. Poſtquam illi deinde meridionalem propius aduenerunt regionem ſolemque fere vertica-

** *The natural conſtitution of the atmoſphere, and the diſeaſes incident te new-comers, ſeaſoned Europeans, and natives in the Weſt-Indies.*

liter ſupra ſe habent, iſta in ſudorem procliuitas increſcit; et ſalutares aeque humores, ac excrementitiae particulae, difflantur; vaſa tandem antea expanſa ſubſidunt; ſanguinis motus tardior fit; vigor faciei flaceeſcit; appetitus imminuitur; parcior fit ſudor; totum corpus langueſcit, primaque ſcorbuti ſymptomata obſeruantur, quae, itinere nunc ulterius protracto, grauiora fiunt, aegrorum quoque numero increſcente, in quibus iam viſcidus rarusque fit ſudor. Frequenter occurrunt febres continuae vel remittentes, per ſe non adeo ac ratione modi, quo terminari ſolent, exitioſae, in putridum ſcilicet ſcorbutum, peſſimum huius morbi genus, exeuntes. Poſt ſex ſeptemue circiter ſeptimanas ad Antigoam perueniunt naues, ſcorbuto nunc uniuerſe in iis graſſante ſubitoque ingraueſcente, tum quoad ſui virulentiam, cum aegrorum multitudinem, donec
p. 6. iſtae ad inſulam Iamaicam fuerint appulſae. Variant hi quidem effectus pro vario nautarum robore praegreſſaque valetudine, pro vario victu potuque, variis quoque nauium locis, vario anni tempore, va-
p. 10. riaque coeli temperie. In ipſius quoque Americae prouinciis raro vehementer ſcorbuto affligi ſolent Europaei, ſimul ac modo torridae ſic dictae zonae adſuefacti fuerint; quippe quam mutationem in eo conſiſtere Cl. Auctor exiſtimat, ut ſolidae corporis partes maiorem rigiditatis gradum adipiſcantur; id, quod intra unius anni ſpatium, quod ibi viuant, fieri dicit. Subito etiam aeris e calido in frigidum facta immutatio, propter materiem perſpirabilem retentam, condenſatam, viſcidam acremque factam obſtructionesque in minimis vaſis efficientem, generando ſcorbuto plurimum fauet, praeſertim ſi atmoſphaerae ſimul accedat humiditas, a quali demum cunque cauſa orta; adeo ut aer et nimium calidus et frigidus, pro reliquarum, quae ſimul concurrere poſſunt, ex-

terna-

ternarum cauſarum ratione, ſcorbutum efficere poſſe cum veri ſimilitudine dici poſſit.

Quibus nunc cunctis rebus expoſitis, in *primo* ipſius libri *capite de ſcorbuti progreſſu diuerſisque eius generibus* agere pergit. Poſtquam igitur ea, quae ad ipſum hunc morbum pertinent, ſatis nota ſymptomata tresque illius pro diuerſa horum multitudine ac vehementia determinandos gradus enarrauit, diuerſam ſaepius ſpeciem induere dicit ſcorbutum, ratione in primis non nullorum in variis hominibus ſub certis conditionibus occurrentium ſymptomatum, unde illius quinque genera oriuntur, quorum primum eſt, quo anaſarca, ut princeps ſymptoma, totum corporis habitum occupat, ſub finem ut plurimum diarrhoeam efficiens colliquatiuam. Summa ſolidorum adeſt laxitas, minor autem humorum acrimonia: non ſaepe quidem occurrit hoc morbi genus, ſed curatu eſt eo difficilius. In ſecundo anaſarca, quo nomine omnem comprehendere videtur Auctor tumorem oedematoſum, crura tantum atque pedes vix non ſemper afficit, minus dolens ac in illo priore caſu; leuior quoque ſolidorum ſubeſt laxitas; at inſignior humorum acrimonia et viſciditas; curationem facilius recipiens. In tertio adhuc leuior obſeruatur ſolidorum laxitas tumorque crurum oedematoſus digito prementi fortius reſiſtit interdumque prorſus abeſt, ſuris tantum attactu durioribus. Humores admodum acres ſunt atque viſcidi et inſignis fibrarum rigiditas obuenit in non nullis partibus, in aliis contra laxitas. Altero quidem genere grauius hoc eſſe ſolet, mitius tamen primo. Quartum genus raro occurrit hominesque aetate prouectiores prae aliis infeſtat. Siccus atque emaciatus eſt corporis habitus, excruciantes autem ſaeuiunt dolores ὀςεοκοποι, mediam in primis et anteriorem oſſis tibiae partem quaſi perterebrantes. Fibrae rigidae, humores aliquantum viſcidi, ſed vehementer acres.

p. 24.
p. 27.

 Quintum

p. 30. Quintum et ultimum genus prae reliquis malignum
eſt iisque citius opprimit. Continuam aut remitten-
tem febrim ut plurimum ſequitur, vel eius quoque
generis lentam comitari ſolet interdum. Acrimonia
potiſſimum oleoſa, putreſcens, ſanguinem atque hu-
mores corrumpere videtur; unde diriſſima ſympto-
mata, ulcera, anima quam foetidiſſima, caries oſſium,
faciei crurumque tumor, nigricantis vel ex luteo
bruni coloris.

p. 38. *Secundum caput externas internasque ſcorbuti cauſas*
explicat et *quaedam theoriae nouae* continet *principia,*
quomodo reſoluantur obſtructiones febriumque criſes fiant.
Ex generalibus, remotis atque praediſponentibus,
cauſis principem eſſe intenſiſſimum aeſtum a ſole ver-
ticaliter poſito ortum, et corpora ei nondum aſſuefa-
cta extorrentem, iam ſupra dictum eſt; cui ſi addere
velis ſalitum tenacemque nautarum victum cum aqua
corrupta, putrida, tum habebis cauſam, quae effe-
ctus illius praediſponentis in producendum ſcorbu-
tum proxime determinat. Quodſi vero illi effectus
ſubito et cum aliqua vi gignentur, aut copioſae acce-
dant pluuiae cum aliis diaetae erroribus, febris oriri
poterit continua, in peſſimum ſcorbutum abiens, vel
etiam alius morbus, pro ratione reliquarum circum-
p. 41. ſtantiarum oriundus. Multa deinde Cl. Auctor di-
ſputat contra Cl. LIND, qui primam ſcorbuti cau-
ſam in frigido humidoque aere poſuerat; quam li-
tem tamen recte, niſi vehementer fallimur, ita com-
poni poſſe vel potius debere opinamur, ut utram-
que aeris conditionem, nimis humidam in primis, ſi
diu perſeueret et extremum aliquem gradum attige-
p. 45. rit, in hanc cauſarum claſſem referre velimus. Inter
alia quoque contra illum monet, ſpirituoſos liquo-
res, modo ſatis fuerint diluti, tribus aquae partibus
ſaccharoque additis, inter efficientes cauſas non eſſe
enumerandos, tribuitque in primis ſaccharo, pro-
pter ſaponaceam leniterque reſoluentem vim, egre-
giam

giam contra hunc morbum virtutem. Aquae porro, praeter putridam et verminosam eius indolem, non sufficiens copia ad extinguendam sitim, qua post victum valde salitum affligi solent nautae, vel quoque spirituosus tantum assumtus potus, vel nimis quoque tenuis cereuisia, uti et ea, quae lupulo non condita fuit, (*ale*), causae sunt ex iis, quae ad scorbutum praedisponunt. p. 50.

Ad internam proximamque deinceps indagandam scorbuti causam Cl. Auctor progreditur. Solidarum enim corporis partium laxa atque debilis conditio, ab extremo solis aestu primum effecta, sese ipsa paulo post et effectus inde pendentes magis magisque auget, viribus et digerentibus et assimilantibus vehementer infirmatis, pinguedine per aeris calorem liquefacta reliquisque humoribus admixta, quibuscum succi ex alimentis durioribus assumtis extracti quidem, haud vero rite praeparati atque subacti, sed crudi, viscidi, una cum bile reliquisque gastricis humoribus nimium oleosis et acribus factis, miscentur; inde nimis lenta sanguinis circulatio, vasorum obstructiones, secretiones laesae, perspiratio potissimum imminuta, humorum dyscrasia et acrimonia, cum reliquis scorbuto propriis symptomatibus, quae in tertio tamen ultimoue morbi statu, quintoque eius in primis supra memorato genere, ita mutari solent, ut lentorem sanguinis, qui huc usque aderat, resolutum sequatur illius nimia tenuitas, putridaeque irregulares febres, tandemque mors. p. 58.

Pro varia quidem hominum conditione proximam, quae scorbutum efficit, causam ad malignas etiam febres, intermittentes in primis, et cachexiam aliquam inde oriundam disponere posse iam supra dictum est. Quamuis interim insignis huius cachexiae cum ista vere scorbutica intercedat similitudo: in eo tamen aliqua deprehenditur differentia, quod cachexiam a febribus istis intermittentibus ortam tam p. 61.

grauis

grauis laſſitudinis ſenſus non comitetur, ac in ſcorbuto; nec iſtae cutis maculae atque puſtulae, aut gingiuarum ulcera, neque tam valide renitentes oedematoſi tumores, nodi, exoſtoſes, contracturae, ſanguinis profluuia, ulcera luxuriantia atque lipothymiae obſeruantur. Vtraque porro cachexia differt ratione curationis: illa enim vere ſcorbutica victui vegetabili maturisque fructibus ut plurimum cedere longeque citius curari ſolet ac altera, quae ad ſui curationem et longius tempus, et alia poſtulat remedia, incidentia, laxantia, roborantia, e. ſ. p. Non numquam tamen accidit, ut bina huius cachexiae genera in uno aegro ſimul occurrant fiantque pertinaciſſima. Ipſa quoque morbi ſedes differre, eaque ſcorbuti in ſanguineis ſeroſisque vaſis obſtructis, altera vero cachexiae intermittentes febres ſequentis in longe tenuioribus lymphaticisque potiſſimum vaſculis conſiſtere videtur. Quoniam vero obſtructi humores, quo ſunt tenuiores, eo quoque lentius reſoluuntur atque, uti ex Cl. PRINGLE conſtat obſeruationibus atque experimentis, longe ſegnius corrumpuntur ac in putredinem abeunt: inde quoque fit, ut citius in exitum terminetur ſcorbutus, ac iſte alter ipſi ſimilis morbus. Quid? Quod tenuiſſimi corporis humores, qualis eſt in primis fluidum nerueum, antiſeptica gaudent virtute ideoque, uti ex alimentis diuerſiſſimae indolis ſuccum extrahunt corpori noſtro conuenientem atque proprium eumque noſtris humoribus tandem prorſus aſſimilant, ſic et in morbis reſiſtunt putredini ſoluuntque ortas in variis corporis partibus obſtructiones.

p. 64. (margin note beside "mum vaſculis conſiſtere videtur")

p. 66. In binis enim hiſce conditionibus ponit Cl. Auctor hancce nouam ſibi viſam theoriam, qua febrium criſes atque ſpontaneae et ſalutares obſtructionum fiant reſolutiones, ut nimirum et fluidi neruei ſimiliumque tenuiſſimorum corporis ſuccorum, uti et bilis, ſi nempe illi omnes nondum fuerint corrupti,

con-

concurrat auxilium et ipſorum ſtagnantium humorum ea oriatur mutatio, ut ſponte putreſcenti ſtatui aliquantum appropinquent ideoque tenuiores fiant. Quod hanc ultimam vero attinet conditionem, eo in primis phaenomeno in hanc ſeduci ſeſe paſſus eſt Cl. Auctor opinionem, quod ſanguinem immediate poſt ſalutarem aliquam factam criſin multo eſſe tenuiorem magisque atrum deprehenderit, ac ſub infauſtum bilioſarum febrium exitum, quin et poſt ipſam mortem. Vere tamen putridam ſanguinis diatheſin in ſcorbuto numquam exiſtere putat, certe ſi exceperis ultimum eius ſtatum, in quo propius ad hanc is accedere videatur; quippe quam reſolutionem ſanguinis putridam in genere inter rariſſimos caſus referendam eſſe, nec in ipſis febribus hecticis, praeter communem medicorum opinionem, locum habere: quapropter etiam, ut in tranſitu hic loci id dicamus, incraſſantia dicta remedia corticemque peruuianum in illis valde eſſe nociuum, e contrario autem et frequentem venae ſectionem cum uſu nitri ſuccique plantaginis latifoliae valde eſſe proficuum. p. 69. p. 72.

Miſſis tamen his, paſſim ſibi contradicere viſis, ad ſequens, numero *tertium*, *caput* progredimur, quod *de modo praeuertendi ſcorbuti* agit. Copioſum oryzae uſum in genere commendat Cl. Auctor, quippe cuius virtutem antiſcorbuticam anno huius ſeculi quadrageſimo primo per ipſam experientiam cognoſcendi ſe habuiſſe aſſerit occaſionem, quum illud frumenti genus, ſi rite coctum fuerit, digeſtu ſit facillimum, ſalubrem praebeat victum, et ſolidas totius corporis fibras, ventriculi potiſſimum et inteſtinorum eximie corroboret. p. 81.

Vberius deinde proponit aliquam methodum, quam praeueniendo huic morbo apprime conuenire dicit: Farina nempe, quae ex auena praeparata recipi ſolet in naues, ſit bene commolita absque additis furfuribus; pulti autem inde praeparandae tenuiori p. 86.

nuiori adiiciatur ſacchari aliqua copia viliſſimi tantum pretii; Piſa coquenda, ut digerantur facilius, condiantur pipere: Caſeus ex alimentorum genere, quibus nautae utuntur, proſcribatur: Caro ſalita ante coctionem probe eluatur: Sinapi, vel etiam cepae, adhibeantur cum illius carnis eſu: Vaſa, quibus continetur aqua, ſi haec putrida iam facta ſit, per aliquot dies antea aperientur, quam aqua porrigatur nautis, ſique haec verminoſa ſit, indantur illis aliquot fruſta calcis viuae in denſa charta inuolutae; An forte praecaueri poſſit aquarum putredo, ſacchari aliqua portione admiſta? Cl. Auctot quaerit. Potus porro ſit ex cereuiſia optimae notae et bene lupulata, ſique defecerit, ex ſpiritu frumenti cum tribus aquae partibus diluto, addito vel ſaccharo, vel quocunque demum ſucco acido: Oryzae uſus frequens ſit, loco panis conſueti bis cocti, praeſertim ſi aer frigidus ſit, humidus vel quoque nebuloſus, quum ſcorbuto non ſolum, ſed et febribus omnis fere generis aluique fluxibus praecauendis inſeruiat: Vt ſiccis nautae ſemper amicti eſſe queant veſtibus, iis certe binis inſtrui debent: Nauis omnia loca quouis demum modo ſeruentur pura atque ſicca: Nautae iam ante breue tempus reduces facti, haud facile naues illico conſcendere iubeantur: Vegetabilium copia ſemper detur: In valde humida pluuioſaque tempeſtate ſpiritus frumenti portio, quae nautis porrigitur, duplicata ſit:

p. 95. *Caput* deinde, quod ſequitur, *quartum* exhibet *methodum curandi ſcorbutum in primis in ipſo mari aut locis deſertis*. Determinatas quidem ſic dictas indicationes curatiuas Cl. Auctor non proponit, ſed multa tantum remedia enarrat, pro diuerſo morbi ſtatu variisque tantum ſymptomatibus a medico adhibenda. Sub initium eius omnia fere ſuperflua ſunt medicamenta, ſed vitae regimen mutari aegrorumque conditioni accommodari debet. Victus leuis ſit ex farina

auena-

auenacea bene praeparata, addito ſemper aliquo ſucco acidiuſculo, v. g. citri, oryza in primis cum vino ſaccharoque comedenda, infuſo theiformi e baccis iuniperi, ſaſſafras: potus ſit bonae indolis, quem ſupra iam deſcripſimus: aegri abſtineant ab omni carne ſalita, alioue alimento duro, corpus vero, quantum poſſunt, in libero aere exerceant. Remedia propinentur modo talia, quae varia morbi ſymptomata poſtulant, ſalina, amara, roborantia, diuretica, quippe quae in leucophlegmatico iſto genere in primis conueniunt; diaphoretica vero non niſi raro ſunt proficua, vegetabilia e contrario, quae aluum ſoluunt viasque ſtimulant urinarias, qualia fere cuncta eſſe ſolent ſic dicta antiſcorbutica, vix non ſemper proſunt.

Quinque ſcorbuti genera, pro eius ſymptomatibus praecipuis determinanda, ſupra enarrauimus, quibus nunc ſingulis debita Cl. Auctor aſſignat medicamenta. In primo genere reſpiciat medicus in pri- p. 106.
mis hydropem, eique opponat in primis talia, quae aromaticae, acris et ſtimulantis, indolis ſunt. Contra oedematoſos, qui inferiores potiſſimum corporis extremitates occupare ſolent, tumores poma citri integra, ceu quaſi remedium ſpecificum, commendantur, quorum recenter diſſectis fruſtis illi aliquoties per diem fricari debent. Alterum genus ſoli fere ve- p. 110.
getabilium uſui cedere obſeruatur, ex medicamentorum claſſe autem attenuantia, aperientia et demulcentia potius, quam euacuantia, requirit. Maior autem adhuc attenuantium et demulcentium, minor vero roborantium proportio adhibeatur in tertio genere. Fotus ex calida cum ſapone ab initio conducunt, quodſi vero rigidae partes flexiliores euaſerint, ſubſtituatur frigida, in primis marina. Inunctiones cum oleis, in aliis caſibus ſalubres, in ſcorbuto nocent; iuuant autem ſemper fructus illi iam memorati citri. Eadem fere curandi methodus valet etiam p. 114.
contra

contra quartum genus. Quintum autem denique fructus in primis subacidos leniterque adstringentes cum remediis acidis, cortice chinae aliisque similibus, postulat.

p. 121. In *capite* postea *quinto* de illo scorbuti genere Cl. Auctor exponere pergit, quod ex *acido* in primis et *acescente farinaceo victu* suam capere solet originem. Ex alimentis enim eius generis digestu difficilibus, viscidamque sanguini qualitatem inducentibus, vere scorbuticam oriri posse cacochymiam saepius obseruauit Noster, praesertim si humida, pluuiosa frigidaque simul accesserit tempestas atque solidas corporis partes valde laxas reddiderit. Propter bilis virtutem ab acrimonia ista acida vehementer imminutam et insignem in primis viis praesentem visciditatem pertinax urget alui segnities. In icterum quoque inclinat potissimum hoc scorbuti genus, idque, si diu perseuerauerit, indolem acquirit illius, quod in mari ibique potissimum a duro salitoque victu et pu-
p. 129. trida aqua oriri solet. Quamuis itaque a sui initio acidi scorbuti nomine insigniri queat morbus, in suo tamen progressu in aeque putridam corruptionem mutare poterit humores, ac omnis demum ab aliis causis generatus scorbutus. Remedia in primis, quae acido resistunt atque corroborant, amara, laxantia et martialia maxime sunt proficua.

p. 132. Vltima tandem bina *capita, sextum atque septimum*, complectuntur ea, quae Cl. Auctor obseruata habet *de scorbuticis atque malignis ulceribus eorumque curatione.* Ipsa negotiorum laborumque, quibus detinentur nautae, ratio vulneribus eos facile reddit obnoxios, quae iam per se in illis hominibus curatu sunt difficilia et in maligna degenerare solent ulcera. A solo tamen scorbuto, eius certe quatuor primis generibus, talia non crebro per se oriuntur, si nimirum gingiuas osque internum exceperis. Nihilo autem minus dantur eorum aliquot modi, qui atten-

tionem

tionem chirurgi merentur, quorum primus ille dici poterit, qui a ſola tantum partium contuſione oritur absque manifeſta humorum diatheſi ſcorbutica. Orae horum ulcerum ſolent eſſe calloſae, eleuatae atque liuidae, fundus durus et ſubliuidi coloris, ſanies vero inde profluens tenuis, acris et variegati ſaepe coloris, quae tamen, ſi copioſa eſt, ipſius, ſi acceſſerit, ſcorbuti retardare valet progreſſum. In iis etiam, qui in terra degunt humorumque vere ſcorbutica afficiuntur cachexia ſine aliis morbi ſymptomatibus, in cruribus occurrunt interdum talia ulcera, quorum fundus in primis vehementer dolet, praeſertim in feminis, quarum fluxus menſtruus ſuppreſſus eſt.
Alia deinde ſunt ulcera, quae fere numquam ſine ha- p. 135.
bitu ſcorbutico accidunt, in quibus orae non calloſae, fundus autem ſpongioſus atque putridus ſunt, interdumque oſſa, quae adiacent, afficiuntur. Tertiam porro claſſem conſtituunt ea, ex quorum ſuperficie luxurioſa propullulat fungus profunde rubri coloris, quae non verum pus, ſed ſaniem tantum ſanguinolentam, ipſumque ſanguinem emittit leuiſſimo ſub attactu. Quartum forte genus adhuc numerari poſſet, a carie oſſium maxillarium determinandum, quae ſub extremo quinti illius generis ſtatu interdum
obſeruatur. Horum itaque ulcerum varia conditione p. 141.
explicata, methodum iis medendi tradit Cl. Auctor variae illorum faciei accommodandam, quam vero omnem, ſine ſanguinis antea ſublata corruptione habituque corporis emendato, parum eſſe poſſe proficuam, ipſe fatetur.

VI.

Commentarii societatis regiae scientiarum Gottingensis Tom. IIII. ad annum MDCCLIIII. Gottingae. Sumtibus Eliae Luzac. 4. alph. 2. plag. $19\frac{1}{2}$. tab. aen. 8.

Commentationes, in hoc tomo exhibitae, in partem physicam et mathematicam, nec non in philologicam et historicam distribuuntur, in praefatione vero, ut mos est, ea, quae per hunc annum in societate peracta fuerunt, explicantur breuiter. Accedunt deinde sequentes dissertationes:

p. 1. 1) Cl. HOLLMANNVS *obseruationum meteorologicarum annorum* 1750, 1751 *et* 1752 *summa capita edit, cum integris anni* 1753 *. Hygrometricae et hyetometricae quod absint, excusat in primis, quia opportunitas instituendi defuit. Recenset vero tum thermometri et barometri status, tum ventorum directiones, additis tempestatum vicissitudinibus, tum Got-
p. 20. tingae, tum alibi ex nouis publicis. Zona lucida, non adeo frequens phaenomenon, quod primum se credit in Germania vidisse, et in nouis Lipsiensibus literariis anni 1731 p. 759. et 830 seq. descripsisse, apparuit februarii 27 anno 1730 in Belgio et Boizenburgi in comitatu Swerinensi et alibi; ipse tunc non vidit, vidit vero auroram borealem, cum qua ori-
p. 52. ginem eandem agnoscere verisimile est. Anno 1753 obseruationibus illis triplicibus, quas nominauimus, ter singulis diebus Gottingae institutis, ad latus ponit correspondentes, similiter institutas Clausthaliae in montibus Hercyniae a Cl. MEHLIS; locus Gottinga milliaribus germanicis sex vel septem distat:
p. 91. motus vero mercurii ibi et Gottingae hora fere eadem similes contigerunt, et si aliquot dierum summa colligi-

* proposita d. 9 febr.

colligitur, magnitudine aequales: unde patet, quam conſpirent atmoſphaerae mutationes. Altitudo mercurii Clausthalienſis ſemper plerumque 1'' 30''' pedis Londinenſis minor eſt Gottingenſi; unde mediam Clausthalienſem altitudinem colligit 27'92 circiter pedis Londinenſis, vel 26'2 pedis Pariſini, hincque Clausthalia altior ſita eſt horizonte Gottingenſi, pedibus Pariſinis 1226 ex Cl. SVLZERI hypotheſi, vel 1374 ex alia Cl. MAYERI. Memoratu vero dignum eſt, aeris ſtatum multo magis temperatum eſſe in montibus illis, quam ſaepe in locis multo decliuioribus.

2) Cl. TOBIAS MAYER *experimenta circa viſus aciem* *, edit. Quaerit ſcilicet, quam exiguus eſſe debeat angulus ille, ſub quo, ſi obiectum in oculum incurrit, id neque diſtinctum ſatis, neque plane non, ſed confuſum tantum et veluti euaneſcens appareat, obiecta minorem angulum conſtituentia plane inuiſibilia ſint, maiorem efficientia diſtincte videantur. Hunc angulum vocat terminum viſionis: pendet is vero a luce, quo obiectum colluſtratur, fortiore vel debiliore, item a figura et colore tum ipſius obiecti, tum fundi, ſuper quo apparet, ab oculi etiam conſtitutione. Ita puncta nigra, in charta plana et albiſſima atramento ſinico facta, in loco umbroſo, apertis feneſtris, a ſole tum meridiano auerſis, oculo myopi, ſed lente conueniente munito, euanuerunt in diſtantia, diametris illorum circiter 6000 vicibus maiore, hoc eſt, ſub angulo ſecundorum 34. Similia experimenta plurima ſollicite inſtituta recenſet, et hypotheſin quandam condit, pro definiendo termino viſionis obiecti, noctu candela ſebacea colluſtrati. Reperit enim ſatis ad experimenta accedi, ſi terminus viſionis ſtatuatur in ratione ſubtriplicata diſtantiae lucis (candelam ſebaceam dicere voluit): p. 108.

p. 97.

* recitata d. 6 april. 1754.

Cl. HOOKII experimenta ſimilia, a Cl. SMITH in Optices ſyſtemate memorata, item Cl. IVRINII, quae ibidem leguntur, non nominauit, illa vero, niſi fallimur, cum his conueniunt.

p. 113. 3) Cl. IO. GEORGIVS ROEDERER *foetus paraſitici deſcriptionem* tradit fuſam ſatis, at accuratam, iconibusque illuſtratam elegantiſſimis. Tribus vero ſectionibus monſtri huius abſoluit ſollertiſſimus diſſector hiſtoriam, ita, ut in prima * viſcera et vaſa, in ſecunda oſſa atque muſculos, in tertia ** denique ortum eiusdem declararet: Quorum quidem omnium atque ſingulorum uberior iam a nobis tradi vix poterit expoſitio, tum quod ab copiam exponendorum diffuſa nimis, tum etiam ſine iconibus minus clara eadem foret; hinc memoratis tantum non nullis iisque praecipuis aberrationibus, pauca, quae ortum ſpectant, ſubiungere lubet. Mater, durante grauiditate, vehementioris animi affectus ſibi non conſcia, mortuas enixa eſt gemellas, quarum altera bene conformata fuit, altera monſtroſa, quam Noſter iam deſcribit. Pondus eius tres libras, longitudo vero pedem aequauit cum tribus unciis tribusque lineis: ſoror contra tres libras cum duabus unciis pependit, longa pedem cum quinque pollicibus et nouem lineis. Habitum externum ſi ſpectes, caput peramplum fuit, ſine colli ſpecie cum thorace continuum; dextri brachii loco tuber molle; ſiniſtrae manus loco tuberculum ſimile; pedis extremi tres tantum digiti. In facie ſeſe obtulerunt palpebrae exiguae; dextra inferior a cute reliqua vix diſtincta; naſus loco tuberculum; labia tumentia, ſuperius inciſum; oris inciſura cauum non penetrans; tumor vero a genis ad humeros deſcendit, ſub cute complectens,

* praelecta d. 23 april. 1754.

** ſecunda et tertia praelecta 2 nou. 1754.

ctens, praeter copiosum liquorem gelatinosum flauescentem, quatuor saccos maiores, propria membrana similique instructos liquore. Ad interiora si pergas, in calua multum aquae, cerebri, cerebelli medullaeque oblongatae, vix a se inuicem distinctarum pauca supersunt rudera; thoracem replet tela cellulosa crassa simileque liquidum viscosum; desiderantur pulmones vasaque aerea; cor latet in pericardio suo, unico praeditum ventriculo, unicoque sinu, reliquis destitutum partibus; ventriculus in plures cellulas diuiditur, factas ex columnis carneis; sinus vero membranaceus ex vena caua nascitur, sola cum corde connexa. Diaphragma duplex fuit, musculosum alterum verum; alterum membranaceum peritonei propago; inter utrumque spatium liberum, quod excipit venas umbilicales et cauas. Funis enim umbilicalis duas habet venas, dextram et sinistram; illa cum vena caua dextra coalita, in thoracem transit, atque cum corde coniungitur; haec in thoracem ingressa tres ramos spargit, unum, qui se in ipso thorace distribuit, alterum, qui ad caput et extrema ramos dimittit, tertium denique, qui retrorsum descendens in abdomen venam cauam sinistram format. Aorta sola, cum corde haud connexa, sine arcu ramos suos dimittit ad caput et extrema.

In abdomine plura deficiunt viscera, adsunt ad- p. 124.
huc renes, vesica et intestina; crassa longiora, mirum conuoluta, angusto coecoque terminantur fine, cum tenuibus non iuncta; tenuia breuiora sunt, utrinque etiam clausa; utrorumque cauum replet mucus crassus, viscidus, cinereus. Aquae rubellae copia insignis in cauo abdominis occurrit. Plura iam praeterire taciti cogimur, pauca adhuc memoraturi de ossibus.

Os frontis unicum est sinistrum, dextri locum p. 139.
supplet os bregmatis antrorsum flexum, maius sinistro osse bregmatis. Orbitas peculiaris fornix format

 osseus

osseus. Ossis temporum dextri pars squamosa est perexigua, zygoma crassum atque latum; annulus osseus deficit, cauitas vero tympani ipsa angusta et compressa, praeter malleum minusque ossiculum aliud, pluribus destituta est, quibus alias gaudet, partibus. Deest etiam canalis caroticus, hinc arteria carotis per foramen lacerum caluam intrat. In sinistro osse temporum deest zygoma, sola incus superest in cauitate tympani ampla relicta. Vt taceamus reliquorum ossium faciei defectus deformitatesue, ad trunci ossa properamus, costasque deprehendimus naturales, praeter primam, cuius sola superest pars posterior, pro diaphysi vero tuberculum acutum, cartilagine obductum; ultima spuria breuis est et cartilaginea; sternum cartilagineum, in duo distinctum fragmenta; deficit processus ensiformis. Dextrum brachium solae componunt clauicula et scapula; illa solito breuior est neque curuata; huius vero spina transuersa est, cauitatis autem glenoideae loco globulus eminet, cartilagine obductus, mobilis, capsulaque inuoluitur externe membranacea. In sinistro brachio humerus iusto breuior, radius cartilagineus et ulna breuiores etiam erant, mutuo sibi non iuncti; carpus ex quatuor cartilaginibus, metacarpus ex tribus tantum constat ossibus, quorum primum pollicis est, reliqua duo unicam sustinent digiti phalangam. Circa extremitates inferiores notamus in dextro pede, praeter mutatam metatarsi ossium formam et situm, digitos tantum quatuor, tres vero in sinistro pede.

p. 161. Ad musculos tandem etiam si respiciamus, praeter singularem pallorem, alios vel plane defuisse, vel paruas eorum superfuisse partes, alios situ, nexu, directione fibrarum a naturali typo aberrasse deprehendimus; quae quidem singula ab Cl. Auctore descripta accuratius, atque delineata exacte iconibus, iam silemus,

mus, lectoresque noſtros ad ipſam tractationem ablegamus lectu omnino digniſſimam.

Ad ultimam denique de ortu foetus huius monſtroſi quum nos vertamus ſectionem, Cl. Auctorem tum huius, tum monſtroſi foetus generatim ortum explicare copioſe ac erudite tentaſſe adnotamus. Duplex autem in primis inter eruditos quando iam inualuit hypotheſis, alia, quae ſingularem adſumit primae conformationis cauſam mechanicam, altera, quae accidentalem ſtatuit cauſam violentam, ultimam hancce Noſter affirmat multisque argumentis contra illam euincit. Tot enim oſſium, muſculorum, viſcerum, vaſorumue defectum, vel fragmenta reſidua, concretiones deformitatesue ſatis oſtendere compreſſionem aliquam violentam, huiusque teſtem eſſe in calua, thorace, abdomine effuſam aquam, ex dictis demonſtrat Noſter, atque, ſi forte inde difficilius liqueat cordis aliarumue partium defectus vel vitiata fabrica, ad cauſas in prima conceptione agentes nos iubet reſpicere. Nimirum ſi vis plaſtica ſeminum utriusque ſexus, quam veterum hypotheſin amplectitur Noſter, ſibi viſam valde probabilem, in prima conceptione, a vi morboſa aliqua, ut vitio uteri, tubarum, cet. turbetur, iunctae illae vires alium effectum compoſitum producturae ſint, neceſſe eſt. Atque faciliores inde explicatu fiunt quaecumque monſtroſarum fabricarum aberrationes, minime ſapientis manus tribuendae conformationi. Structura enim eiusmodi, quae ex deſcriptis patet, foetus noſtri vitae minus commoda, ſed exitio potius fuit, quum cordis deficiente vi, omnis circulus humorum, ſecretiones, ipſaque turbata fuerit nutritio. Motus autem humorum qui adhuc ſuperfuit, a corde non pendens, difficile deriuatur a vi ſola vaſorum ſuperſtite, calori forte aliquid tribui ſimul poterit. Ex quibus omnibus iam dictis colligit Noſter analogiam quandam foetus noſtri elucere cum plantis, quas *paraſiti-*

p. 171.

rasiticas vocant, in alia crescentibus planta, peculiaremque inde formari posse putat monstrorum classem, quae vero corde carent ex sola matre viuentia, quaeque appellat propter ea *parasitica.*

p. 191. 4) I. G. ZINN *de differentia fabricae oculi humani et brutorum* *. In oculi humani fabrica enucleanda occupatus Cl. Auctor, quam magna etiam cum laude, ut alibi exposuimus **, declarauit, comparatiuam, quam vocant, simul consulens anatomen, multa singularia ipsi obuenerunt, quae hac dissertatione proposuit. Sedulo factas fuisse obseruationes deprehendimus, ut de singulis quum dicere non possimus, praecipua hic adducere tantum debeamus. Non autem in bulbo tantum discrepantiae conspiciuntur, sed in tunicis etiam humoribusque oculi, nec non vasorum truncis ramificationibusque permultae occurrunt diuersitates. Animalium maiorum oculi cum humano fere conueniunt, in auibus piscibusque antice complanati, postice sphaerici apparent. In talpa vero oculus ad modum longus, postice sphaericus, antice conicus, nec in peculiari cauo sedet, neruum etiam longum et gracillimum habet, non ex cerebro solum, sed cum proboscidis neruis communi principio prodeuntem. In sclerotica oculi tunica suis exterior etiam facies nigris notatur maculis, quarum originem non, ut communis fert opinio, a glandulis secernentibus, sed ab ipsa tela cellulosa repetit, cuius coloris in contextu celluloso notas MORGAGNIVS in boue, in homine etiam vidit Noster. In aliis animalibus sclerotica posterius tenuis est, ut in fele etiam choroides pelluceat. In ulula sclerotica maximam partem ossea est, et fundus tantum membranaceus de-
p. 194. prehenditur. In omnibus autem cornea sic comparata est, ut eam a sclerotica distinctam esse membra-
nam

* Praelecta d. 6. iul. 1754.

** vid. Comment. nostr. Vol. V. P. II. p. 342.

nam compareat, nec non in maioribus animalibus externa atque interna corneae lamina facilius poteſt ſeparari. Chorioides in boue adhuc tenerior ac in homine eſt, exterior eius ſuperficies in piſce lupo argenteo nitet ſplendore, in rana aureis inſignitur ſtriis, in boue intus ſplendide coeruleſcit. Ille vero internus fulgor a celluloſa molliore villoſaque tunica eſt, quae in laminam coit flocculentam, radios lucis vario modo refringentem. Interim in boue etiam p. 199.
ſimplex eſt membrana, cum peritoneo comparanda: hinc quae aſſumta eſt opinio, chorioides non in duas abire poteſt laminas, quarum altera iridem, altera tunicam Ruyſchianam conſtituat. Iridem itaque credit Cl. Auctor ſingularem eſſe membranulam, interuallo orbiculi ciliaris a choroide diſtantem, choroidem autem ipſam ab orbiculo introrſum recedentem in ſtrias plicasque contrahi, quas proceſſus ciliares nominant. Hi in piſcibus deficiunt, in aliis animalibus magnitudine variant, longiſſimi in phoca marina obſeruantur. Varietates adhuc plures offert iris colorum diuerſitate, qui pariter ex tapeto flocculento proueniunt. Vaſorum copia in his locis admodum magna, elegantiſſimaque eorum ramificatio nitide a Cl. Auctore inquiſita et iconibus quibusdam illuſtrata additur, in primis, quod ab humana fabrica maxime diſtant, ab HOVIO in oculo bubulo deſcripta et hinc ad hominem translata per errorem fuerint. Ex boue et veruece deſcriptio deſumta eſt: in his loco plurium unus truncus arteriae ciliaris eſt, qui ad inſertionem nerui in ramos abit, muſculis et ſcleroticae dicatos, arterias etiam ciliares longas et breues ſuppeditantes. In homine longae et anterio- p. 204.
res arteriae ciliares circulum formant, quum ſingula bifurcata cum altera coit, ſed in boue arteriae hae non bifurcantur, ſed a binis minoribus trunculis, ad iridem procedentibus, utrinque transuerſim ramulus abit, qui inter ſe iuncti circulum efficiunt, in quem

 arteria-

arteriarum, ciliarium breuium propagines deſinunt, ex quibus ramuli denuo numeroſi, ad iridem tendentes, cum circulo altero, ab arteriolis longis effi-ćto, communicant. Sed hic etiam ab humana ſtructura diſcrepantia eſt. Nempe a ramis trunci communis utrinque duae arteriolae, parallelae per exteriorem ſuperficiem ſcleroticae ad inſertionem muſculorum rectorum decurrunt, ibique perforantes ſcleroticam ad interiora veniunt, nullis datis in itinere ramis, in iride iamiam ſic ſecedunt, ut alter ramus dextrorſum, alter ſiniſtrorſum exporrigatur, et hac ratione circulum efficiat, cum ramulis prioris anaſtomoſes habentem: qui quandoque ad oram pupillae minorem denuo circulum efformant. In venis porro multa quoque eſt diuerſitas, ſiquidem et illae, quod in homine nunquam fit, circulum venoſum fa-
p. 210. ciant. Retina maior, craſſior et ſolidior, arteriam centralem, quae tamen ad latus magis poſita eſt, ſuſcipit, quae mox poſt ingreſſum, quod in homine nondum clare patuit, in duos ramos diuiditur, vel plures. In lepore elegantiſſima eſt fabrica, in hoc enim foueola conſpicitur, ex qua trunci medullares exeunt, utrinque, ut foliorum coſtae, ſpargentes ſtrias radiatas, ipſam membranam efficientes, ut in icone eſt. Lens tandem cryſtallina magnitudine et figura ab homine abeſt. Illa maior, haec in permultis conuexa, in piſcibus ſphaerica eſt, in quibus nucleus ſimul duriſſimus reperitur.

p. 215. 5) *Attractionis hiſtoriam* exhibet Cl. HOLLMANNVS, philoſophos ordine recenſens, qui naturae phaenomenis hanc vocem applicuerint, colligi attractionem rigoroſe ita dictam ex experimentis poſſe negans, immo demonſtrationem, quod eſſe non poſſit, molitus, quoniam ſcilicet ens finitum agere nil poſſet, ubi ipſum non eſt: hanc ob rem philoſophos uti hoc vocabulo vetat.

6) Ill.

6) Ill. ALBERTVS VON HALLER *de sanguinis motu experimenta anatomica* * microscopicasque lustrationes exponit, olim Goettingae et nunc in patria, in viuis animalibus factas, eo quidem ordine, ut primum arteriarum venarumque fabricam, deinde sanguinis in primis et humorum naturam, porro motum sanguinis arteriosi aeque ac venosi naturalem aliosque praeternaturales, post ea venae sectionis in mutando illo motu effectus, tandem ipsas motus sanguinis causas recenseat. Atque haec complectitur sex capitibus. Sunt vero labores viginti annorum, in octoginta calidis et septuaginta frigidis animalibus facti repetitique. Plerumque microscopio CVLPEPERI, perraro solari, et ad ranas equuleo Lieberkühniano usus est fidus indefessusque obseruator: atque tam egregia tamque multa nobis sese offerunt dicenda, quae vel noua sunt, vel iam stabilitas plenius confirmant sententias, vel dubias falsasque restringant et euertant, ut in iis recensendis fusiori omnino uti oratione liceat deceatque. Per singula capita transeundo praecipua inde huc retulisse momenta lubet: p. 270.

Cap. I. Arteriarum venarumque fabricam disquirit, in ranis in primis et piscibus inuestigatam. Arteriae membrana alba est crassa, solida, non eiusdem ad lumen medium rationis, quod aliquando eam adaequat, aliquando superat. Vehementior impulsus sanguinis eam non dilatat, sed cogit in minus spatium; unde pulsus durus, a densiori facta arteria. Saepe visae sunt inanes venae, vacuae etiam arteriae, neque tamen diametro quicquam decessit, ut adeo semper plena esse vasa, atque, quo minus contineant liquidi, fieri eo angustiora inde haud patescat. Diametrum vero mutat aneurysma, ex incerta causa factum vel arte, quando telam cellulosam circumfusam p. 272.

* praelecta d. 8. octobr. 1754.

ſam ſolueret Noſter, vel vulnus infligeret. In venis rarior idem tumor, frequentior inaequalis diameter. In membranis arteriarum nulla vaſa, maculae vero nigrae viſae ſunt ramoſae. Venarum adeo tenera membrana eſt, ut globuli nudi fere transpareant, unde vaſa absque tunicis quibusdam viſa, ſed falſo, fuerunt. Valuulae in ranae venis deſunt, itemque in utroque vaſorum genere fibrae muſculares contractiles, cingit autem utique vaſa omnis generis tela celluloſa, hinc ſtriae ramoſae ab effuſis globulis.

Trans arterias ſaepe inſignes venae incedunt, neque tamen comprimendo vel alio modo quicquam in motu ſuo patiuntur, ut vanus ſit metus compreſſionis venarum ab arteriarum vicinia. Arteriarum denique venarumque unio in ranis obſcurior, in piſcium in primis cauda luculentior patuit. Duplex fuit in cauda cobitidis unionis huius modus, ut, quum quatuor oſſiculis caudae totidem datae ſint arteriae venaeque comites, arteria vel ad extremam caudam reflexa formet venam ſibi parallelam, vel ramos in eandem ſub variis transmittat transuerſim angulis. Tandem etiam vaſcula minorum generum nondum detexit microſcopio Noſter, neque vero eadem negat. Quae enim ab aliis et ab ipſo viſa ſunt flaua vaſcula, ſunt venae minimae unius globuli, in alias quae abeunt duorum globulorum, quae vero nudo oculo apparent excolores ob debilem purpuram. Anguillae argentea vaſa alienum prorſus a ſanguine vehunt liquidum.

p. 177. *Cap. II. Naturam humorum* explicat. Sunt illi duorum generum, nimirum globuli rubri vel inuiſibile liquidum in ranis, quod in calidis animalibus ſerum dicitur vel lympha. Globulorum inuentum debetur MALPIGHIO. Sunt autem lentes flauae rubraeue; illae in languido animali magis apparent, hae in vegeto et firmo; ſolitarii etiam rubri et flaui viſi

ſunt,

ſunt, ut adeo non a congeſtione color. Moles eorum eſt exigua, ut unius globuli diameter ad pollicis longitudinem ſit ut ad 5000; figura vero adhuc dubia. In frigidis animalibus videntur plani et ouales, in ſanguine calidorum lenticulares putantur MILESIO et SENACO. Noſter ipſe vidit tum in venis transparentes, tum effuſos, craſſos admodum, ut longitudinem craſſities vel aequet vel non ſuperet; difficile tamen in parua re et mobili iudicium. Figuram viſae ſunt mutaſſe in flexionibus vaſorum. Aerem continere eos falſum eſt. Sunt enim ſolidiores, et quum ferrum contineant, ſpecifice graues, neque mutati admoto ad meſenterium calore. Denique degenerant ipſi coadunati in coagulum et arterias obſtruunt, vel abeunt in venis in unguentum, vel claudunt ipſa vulnera.

In vaſis minimis unius globuli, adeſt liquidum tenuius, inuiſibile, pellucidum, quod etiam nebulae inſtar exit e vulnerata venula, ſpiſſiusque factum claudit vulnus, in medio relicto grumo rubro. Apparet idem etiam in maiori vulnere et aneuryſmate; dignoſci tamen nullo adhuc potuit microſcopio, ut adeo, quae de mutatione globulorum rubrorum in flauos et ultra affirmantur, dubia ſint.

Adipem, quem vidit MALPIGHIVS, Noſter non vidit, ſed aerem putat fuiſſe, quem ipſe vidit bullarum forma ferri celerrime per vaſa; aer vero fuit admiſſus ſolum poſt vulnera, molesque eius millies maior globulorum. Neque etiam in ſanguine umquam ſeſe obtulerunt filamenta.

Denique etiam arterioſi et venoſi diuerſitas obſeruata fuit nulla in ranis; in calidis color et ad coagulum procliuitas fuit eadem. Arteria rubrum, vena ſubnigrum fudit, ſed raro, ſanguinem. In eadem vena ranae aliquando ſanguis fuit bicolor, ruber a corde, flauus ab inteſtino. Neque quicquam mutat velox per pulmones iter, ut adeo differentia,

ſi qua

ſi qua adſit, debeat eſſe in ratione globulorum rubrorum ad pellucidos, vel in hisce ipſis. Vltimo lac in ſanguine et chylum aliquando vidit Noſter fluere per axillarem venam, aliquando ſimilem liquorem album in cor ex dextra auricula.

p. 286. *Cap. III. motui ſanguinis per arterias* dicatum eſt. Primum quidem occurrit pulſus. Sanguis nimirum a corde impulſus diſtendit arterias, ſiue facit pulſum. In calidis animalibus non ſemper patet pulſus, forte ab aere frigido, vidit tamen Ill. Auctor totas arterias ſubſultantes, dum cor ſeſe contraheret, et longiores factas. Omnes vero arteriae una pulſant, etiam minimae, immo coronariae cordis. Terminus pulſus eſt in capillari vaſe, cuius diameter circiter ſexta pars lineae eſt. Numerum pulſuum in ſe ipſo Noſter obſeruauit et in aliis. Mane parciores, poſt cibum et ſub noctem plures numerauit. Febris minima in minuto primo 100, catarrhalis 110 ad 120, exanthematicae graues et tertianae 130 ad 134 habent pulſus, ultra hanc celeritatem ſola undulatio percipitur. Neque ſudor et calor ab aucto pulſu: ſudauit enim Noſter et caluit cum 66, ſiccus fuit cum 134 pulſibus.

Ad cauſas pulſus quod attinet, ille non dependet ab inſita vi arteriae, tollitur enim ſub vinculo, neque a conica figura, pulſant enim carotis et minimae cylindricae. Ad pulſum autem in primis requiritur diſtenſilitas arteriae. Hinc in rana aorta deſcendens non pulſat ob denſam nimis fabricam membranae, aorta vero ſuperior, pulmonum et brachii arteriae in languente demum rana pulſare viſae ſunt.

Praeter pulſum notari etiam meretur altera conditio motus ſanguinis arterioſi, nempe iter eius a corde ad extremas partes corporis, quod demonſtrauit vinculum. Confirmant idem repetita a Noſtro experimenta. Tacemus hinc eorum effectus, utpote cognitos

cognitos ſatis, ad alios potius attenti nos conuertimus ſanguinis motus, peractos intra caueam arteriae, qua patuerunt in ranis vel per tunicas pellucidas, vel ſi eas aperueris. Primum autem hic phaenomenon fuit, globulos rubros a corde ad extrema ſumma celeritate ferri, ut ſpatia itineris ad tempora comparare haud liceat. Neque in pulmone velocior fuit motus ſanguinis, ac in meſenterio, quod monet contra Cl. HALES. In una ſaepe meſenterii arteria fluxit expedite, in altera lente ſanguis, unde forte febres partiales.

Porro ſanguinis motus in capillaribus vaſis non adeo retardatur, ut volunt iatromathematici. Ex arteria, lineam dimidiam craſſa, ſanguis proſiluit ad ſex pedes ſexque pollices, quam dimidiam altitudinem non attigit ille ex iliaca apud KEILIVM. In ranis autem ea celeritas, quam oculus non ſequitur. In venis etiam ſaepe celerior, in arteria lentior motus: In ramo reflexo arteriae quoque celerior, quam in trunco.

Praeter ea in frigidis animalibus globuli in liquido tenuiore natant molliter, per lineas rectas parallelas, absque ulla confuſione, confrictione vel rotatione; molles ſunt eorum in parietes atque in calcaria diuiſionum incurſiones, absque recurſu vel mutatione figurae. Quieſcunt etiam ipſi ſtatim, dum progreſſiuus ceſſet motus. Hinc motus inteſtinus ſanguinis res eſt adhuc abſcondita, certe haud demonſtrata microſcopiis.

Differt autem celeritas globulorum in eadem arteria, ut in axi celerius, ad parietes vero fluant tardius. Celeritatem eorum anguli et plicae parum vel nihil mutant. Diutius ſupereſt eadem in trunco et ramis eiusdem directionis, ceſſat citius in ramis, ad angulum maiorem natis: ſuperſtes tamen etiam fuit in ramo, ſub angulo recto orto, intercepta in trunco. Verum, quod mirari oportet, in cauo aneu-

ryſmatis

ryſmatis lente mouetur, abitque in coagulum ſanguis, vis cordis eum expedit iterum, atque accelerata velocitate mouet in continuata arteria. Notari meretur hoc contra hypotheſin de retardato motu in minimis vaſis. Huc ſpectant etiam anaſtomoſes. In duobus aduerſis torrentibus globuli inuicem arietant, donec cedat debilior, huncque ſecum rapiat inuerſo motu celerior; ex arcu arteriae ſi exeat ramus, in eum defluit uterque torrens; in inciſa arteria eadem eueniunt. Vnde patet uſus anaſtomoſium, nimirum ſanguinem earum ope poſſe fluere alia, aliaue directione, et uno obſtructo replere liberos relictos ramos. Illud arteriae in dorſo manus, hoc probant carotis excoecata, vertebralis oſſea.

Sequuntur obſeruati motus praeternaturales ſanguinis arterioſi, nempe retardatio, turbatio, oſcillatio, retrogreſſio, quies et inanitas vaſorum. *Lentus* motus ſemper praecedit reliqua vitia: *turbatur* ille, quando iam denteſcit, ſubito vero celerrimeque inſtauratur a corde, lentusque euadit iterum. Reſiſtit autem omnino unda anterior lenteſcens accedenti nouae undae, et non absque vi in motum reducitur.

Oſcillatio eſt, ubi ſanguis incerto flumine modo iter ſuum urget, modo verſus cor recurrit. In diuiſionibus ſanguis ramorum ſanguini trunci obnititur, donec motum iterum reſtituat cor. Obſeruata eiusmodi oſcillatio fuit in aneuryſmate inter ſanguinem coactum et affluentem nouum, quem repulit etiam fluidum inuiſibile, donec cor ſuperet reſtituatque motum legitimum. Atque haec eſt altera utilitas anaſtomoſium, vitia corrigere, reſoluere coagula.

Retrogreſſio rara non eſt, ut a ramis ad truncos redeat ſanguis, vel in aliis ramis recte moueatur, in aliis retrocedat, vel in maioribus regrediatur, recteque fluat in minimis. Cauſae ſunt languor cordis, aneuryſma, vulnera maiora, cor reſectum in ranis.

Quies

Quies et *inanitas* ſaepe coniunctae ſunt. Inanes ſaepe ſunt arteriae in ranis inedia maceratis aeque ac bene paſtis, albisque neruis ſimiles, unde forte error veterum arterias continere ſpiritus. Quies accidit etiam integris viribus corporis, ſuperſtite motu venarum, motus tunc vel ſponte reſtituitur vel venae ſectione. Si plenae adhuc ſint arteriae, vel inciſio arteriae, vel ſola vis cordis reſtituit motum. Sed a morte plena quies, arteriae inaniuntur albaeque pellucent. Sequitur in ranis, quando exaruit meſenterium, in calidis animalibus, quando adeps obriguit.

Cap. IV. motum ſanguinis venoſi perpendit. Primum hic quoque occurrit pulſus venarum, quem quidem detexiſſe et deſcripſiſſe primum contra Cl. DELAMVRE ſe defendit Noſter. Se enim ſua experimenta de eodem iam d. 24. April. 1752 in Commentar. Soc. Gott. Tomo II. propoſuiſſe, Cl. DELAMVRE contra tentamina in conuentu academiae reg. Pariſ. d. 12. Aug. 1752, praelegiſſe affirmat, licet iſta Commentariis huius Academiae anni 1749. inſerta fuerint *. Differunt adeo tempora, differunt etiam phaenomena experimentorum. Cl. WALSDORFF etiam idem propoſuerat **. Deriuat autem Noſter pulſum venarum a compreſſo inter exſpirandum thorace; huc facit etiam impeditus ſanguinis per pulmones tranſitus, efficacia venae contractae et diaphragmatis actio. p. 306.

Directio-

* vid. Comment. Soc. Reg. Gotting. Tom. II. p. 127. et Comment. noſtr. Vol. II. Part. III. p. 698. Memoires de l'Acad. Roy. des Scienc. à Paris ann. 1749. p. 541. et Comment. noſtr. Vol. III. Part. III. p. 511.

** Diſſ. Experimenta circa motum cerebri, cerebelli, cet. et Comment. noſtr. Vol. III. Part. I. p. 106.

Directionem motus sanguinis venosi ab extremis ad cor confirmarunt experimenta cum vinculis. Non numquam quies cordis sequuta est vinculum, neque tamen semper: auris enim dextra reiicit sanguinem in venam cauam et iugularem. Tacemus effectus alios vinculi, unicum notamus in ligata vena mesenterii obseruatum: sanguis nimirum refugit a coagulo, ad ligaturam nato, et per aliam venam liberam ad cor rediit; et quum plenus fuisset coagulo ramus, ipsum praeteriit, et in communicantem sese immisit.

Porro celeritatem sanguinis venosi quod attinet, motus eius celer est in truncis et ramis, velox in capillaribus; ad arteriarum celeritatem est duplo plusue tardior, ut venae sunt duplo plusue ampliores, aliquando ipsam superat, aliquando superstes, dum quiescit arteria. Lentior est in capillaribus in ratione inuersa diametrorum. Calculus vero nihil probat. Praeterea est etiam, ut in arteriis, motus sanguinis venosi utique aequabilis, nulla rotatio, nulla ad angulos mutatio: contrariam vero etiam sano in animali viam eligere posse confirmant in venis frequentiores anastomoses; numquam tamen venam unius globuli abire in maiores, sed colligi ante in minores et tandem in truncum obseruatum fuit, quum enim aliquando exigua vena sese immitteret in grandem, haec repulit illam; atque haec est ratio ductus thoracici lymphaticorumque vasorum, in cauam aliamque venam haud abeuntium.

Vitia tandem venarum eadem, quae arteriarum, inanitio non adeo frequens et perpetua, neque tamen semper abest. Oscillatio in venis amplioribus distinctior est, ut ex trunco in ramos, et iterum in truncum, vel in ramis transuersis, vel in communicantibus, ex dextro in sinistrum, et vice versa eat redeatque sanguis. Eam excipit aliquando motus legitimus. Retrogressio frequens a vulnere, a coagulo, a coeco sacco

ſacco venae reſectae. Quies utramque ſequitur, neque perpetuo; in calidis animalibus citior nata eſt, initium capit in capillaribus, neque conſtanter. In aliis ramis quies, in aliis motus; in truncis quies, motus in capillaribus, etiam auulſo corde ſuperſtes. Cum quiete non raro turgent venae cruore et poſt mortem turgent, ſed fuerunt etiam inanes viſae ſub initium experimenti ab inedia vel alia cauſa, itemque in calidis animalibus a morte inanes vel aereis bullis conſpicuae. Quamuis plerumque vena caua in iisdem aliaeque maiores turgent ſanguine ob frigus aliasue cauſas, certe tamen in minoribus nihil eſt.

Cap. V. agit *de venae ſectionis in motu ſanguinis mutando effectibus*, atque in primis doctrinam illam de deriuatione et reuulſione per experimenta in viuis animalibus facta illuſtrat. Praeeuntem Cl. HEYDE, qui iam inſtituit ſimilia, ſequutus eſt Noſter. Fundamentum doctrinae illius eſt, ſanguinem in inciſa vena et ſodalibus fluere celerius. Negarunt id Cll. SENAC et HAMBERGER, Noſter affirmat. Semper enim celerrime proſiliit ſanguis ex vena inciſa, quicumque eius eſſet motus, etiam abſciſſo corde vel aorta. Euenit id etiam in ramis inciſae venae, et communicantibus, immo in capillaribus. Confluit porro idem a ſede cordis ad vulnus, colliſione columnarum facta. Tollitur inde reſoluiturque in vicinis venis coagulum et propellitur ad vulnus. In remotioribus quidem celeritas et plenitudo non adeo mutantur, coagula tamen etiam mouentur loco, et nubis inſtar pelluntur e vulnere. Denique a venae ſectione diu ſuperſtes motus fuit etiam capillaribus. Dari adeoque deriuationem, immo reuulſionem etiam ſatis inde patet; verum ad remotiores partes ſeſe non diffundit utraque, nam vinculo iniecto ceſſat iterum omnis fluxio, ante quam ſeſe inanire potuerunt remotiores illae venae.

p. 320.

Enimuero deriuatio potiſſimum ſperatur ab arteriis, hinc videndum eſt, an etiam arterioſus ſanguis celerius moueatur a venae ſectione. Difficilis diſquiſitio. Ipſe Cl. Auctor in ſe febre continua laborans numerauit ante inciſam venam pulſus 122, neque in ipſa ſectione, neque poſt eam imminutus eſt numerus. In ranis autem exſpectandum eſt, donec langueat cor, ſed ſerius languet cor rapidusque motus arteriarum. Accelerari tamen etiam in arteriis, venae inciſae vicinis, ſanguinem plura confirmarunt experimenta. Ad iam inanes arterias ſodales, ab inciſa vena mox adfluxit copioſus ſanguis. In aneuryſmatae motus reſuſcitatus fuit. Quieta arteria auulſo corde, inciſa vena recuperauit motum. Eſt adeo deriuatio, ſed reuulſio etiam locum habet. Arteriae enim vicinae ad locum inciſae venae tamquam minus reſiſtentem promouent ſanguinem, cor autem ideo plus mittit ſanguinis ad artus, ubi facta eſt ſectio, quam ad caput aliasue partes remotiores. Vera autem reuulſio eſt de capite. Quae quidem iam dicta vera ſunt omnia, quam diu fluit per venam inciſam ſanguis, ſed vulnere clauſo vel redit prior motus ſanguinis vel lentior euadit, atque is eſt effectus, quem poſtulant medici a venae ſectione.

p. 329. Superſunt alia phaenomena, quae occurrunt in inciſione venae. Ex duobus vulneribus in eadem vena ſuperius, ſiue cordi propius, retardauit fluentum inferioris. Si dimidiam venae partem incidas, ſanguis fluit ſuper hiatum. Circa vulnus ſenſim lenteſcit cruor, idque claudit grumulus, cinctus nube fluidi tenuioris, quem ſi abſtergas, redit haemorrhagia. Abrupta vena ſanguinem non fudit, in coecum abiit tuber. Reſecta tota vena alias fudit a cordis ſede ſanguinem, alias nullum.

Arteriotome, quam etiam inſtituit Noſter, eadem fere exhibuit phaenomena, quae venae ſectio; rapidior eſt tantum arteriarum motus, aliquando

quoque

quoque retrogradus. Eadem coalitio vulneris. Arteria incisa in aneurysma abiit, eoque resecto nihil fudit, sed abiit in saccum coecum cum rima media, quem plenum cruore praeteriit sanguis atque in alium ramum diuertit. Haec est altera coalitionis ratio attractione naturali fibrae, non muscularis, quae in ranis abest. Arteria lacerata in tuber se contraxit plenum cruore, neque tamen effudit eum, alias fudit. Possunt igitur arteriae umbilicales robusti foetus, resecto funiculo, sanguinem fundere, quiescunt in debili, ut qui affirmauerint illud, aeque ac qui negarint, vera fateantur utrique. Certe pulsantes easdem vidit Noster in catuli fetu quatuor septimanarum. Denique arteria et vena eodem tempore si incisae sint, eadem velocitate per utrumque vulnus effluit sanguis. Ad saltus tandem arteriosi sanguinis quod attinet, pauci fuerunt alti et substiterunt, ut ad cordis vires aestimandas oporteat calculum sumere ab unico et primo. Ex arteria mesenterica ouis sanguis ad sex pedes prosiliit, ex eadem et alia incisa post vix unum attigit pedem.

Vltimum *Cap. VI. in causas motus sanguinis* inquirit. p. 333. Cor quidem omnium prima est, accedunt arteriarum vis contractilis, musculorum vis comprimens, neruorum in arterias imperium, vasorum minimorum suctio. Quibus addit Noster pondus, frigus et calorem, aerem in corpore genitum, ignotam denique vim, forte attractionem: hae etiam absque corde operantur causae.

Cor princeps causa est; in frigidis licet diutius supersit motus sanguinis, deleto corde, in calidis tamen vix per unum minutum. Si nunc stadia singula expendi mereantur circulationis, omnis motus ab utraque vena caua sumitur principium, qua ligata vel resecta omnis tollitur. Gaudet utraque caua in ranis vi contractili; in calidis animalibus distinctior

 est,

est, etiam a morte visa contractio verusque pulsus. Auris dextra recipit sanguinem absque resistentia; contractio eius incipit a summa appendice, descendit deprimitque fornicem. Alias in nitente homine vel cadauere vena sanguini auris resistit retrocedenti, unde tumor colli feminarum post partum difficilem. Auris vis superest diutissime, alias ultima mota est inferior pars, alias appendix. Ventriculus dexter plenus contrahitur ita, ut basis versus septum descendat, parietes propius accedant, valuulae omnino relaxentur. In languido animali imperfecta contractio fibrarumque tremor.. Valuulae etiam redire in aurem sanguinem patiuntur in moribundo, vel presso corde; redit quoque is inter valuulas et aurem in viuo. Diutius sinistro dexter sese mouet ventriculus. Ex pulmonibus reducem sanguinem suscipit auris sinistra, quae celerius tremit, prima autem quiescit omnium. In ventriculum sese ipsa euacuat, forte ad pulmonales venas redire patitur in moribundo cruoris partem. Ventriculus sinister ob septum et mucronem ipsi proprium est cor verum. Motus eius incipit a mucrone, ascendit ad basin, parietes ad se accedunt, intus rugae nascuntur transuersae. Vis ipsius est potentior dextro. Mucro omnino in contractione eleuatur et ad basin accedit, et exporrigitur in diastole, etiam in anguilla et testudine. Tremit diutissime mucro, alias septum. Inanitum quiescit, vera est relaxatio et inertia, nullus rubor, neque in systole pallor. Successiuam similium cauorum cordis actionem confirmant experimenta, alternationem NICHOLSII vel LANCISII euertunt. Cor denique omnium facillime suscitatur ad motum, idque diutius inflato aere, totumque est mobile.

p.341. Altera causa motus sanguinis est *arteriarum vis contractilis*. In ranis quidem numquam visae sunt fibrae rubrae mobiles, neque arteriae ipsae sese contraxerunt, plenae siue inanes fuerint, neque a stimulo

mulo veneni, liquidum intra cauum coagulante; in calidis vero animalibus adſunt fibrae contractiles, ſed vim earum ſuperat vis cordis, quae ſola fere agit in vita pulli, in vita ſenum cum arteriis oſſeis diu ſuperſtite, quae etiam ſola ſuſcitatur in ſubmerſis. Mechanicae vero contractiones arteriarum ſunt vires mortuae; vis adeo arteriarum tanta non eſt in mouendo ſanguine, quanta adſumitur a pluribus.

Inter cauſas motus ſanguinis refertur etiam *motus muſculorum*. Numquam viſus eſt is motus, qui p. 345.
putatur ex agente muſculo omnem expellere ſanguinem: Verum muſculi iuuant ſanguinis motum, comprimendo venas per interualla fibrarum diſpoſitas. Quo deficiente oritur frigus pedum, oedema, forte etiam calculus felleus in captiuis. Prae reliquis muſculis euidens fuit vis diaphragmatis. In inſpiratione deſcendens illud ſtringit venam cauam trahitque deorſum, quae inanitur ſimul et pallet; mox remittente eodem ipſa aſcendit et repletur. Inde in diuturna inſpiratione omnino ſanguis impeditur redire a pedibus.

Vt cauſam *neruorum in arterias imperium* ipſe Ill. p. 346.
Auctor alibi deſcripſit, et Cl. MEKEL et SENACVS, per experimenta tamen nihil adhuc declarare licuit. Phrenico neruo irritato cor non turbatur, neque pulſus in tantis hyſtericarum motibus. Medulla ſpinali irritata muſculi conuelluntur, cor tamen quieſcit. Cauſa igitur haec valde adhuc obſcura et dubia. Ali- p. 348.
quid omnino tribuendum eſt in mouendo ſanguine calori et frigori, quae ſola mouent ſuccos vegetabilium; certe a frigore pendet collectio cruoris in venas cauas et cor dextrum a morte, ſi etenim ex Cl. WINTRINGHAMI mente firmiores ſint rami et denſiores truncis, hi ipſi frigore conſtricti facilius ſe inaniant in maiora vaſa, oportet. Calor contra laxat reſoluitque vaſa, ut etiam coagulum in vaſis ranae

admoto calore resolutum fuerit, globulis huc illuc effugientibus.

Ponderis vis aliqua est in viuo et a morte; hanc descripsit Cl. PASTA, eam in viuo superstitem descripsit nemo, negarunt plurimi, Noster vero vidit in viuis ranis euidentem. Eleuato mesenterio apparuerunt vasa pallida inania, reclinato eodem iterum rubent plena. Sub microscopio etiam, si venam notes, inuersa machina, flumen eius, quod adscenderat ante, iam descendere apparet. In languido animali euidentius est spectaculum; in arteriis non aeque patet. Haec igitur ponderis vis causa erit incubi, varicum, oedematum aliorumque malorum. Inde simul liquet valuularum necessitas in artubus.

p. 350. Varios tandem etiam motus excitat *aer* a morte expansus in sanguine, ut ruptis vasis bronchialibus aliquando regurgitauerit de trachea et ore; unde cruentatio cadauerum, vampyrae, partus etiam a morte factus.

p. 351. Enimuero motus etiam sanguinis diu satis superest, corde euulso vel ligata aorta; cuius causa pondus non est, contra grauitatem enim vasa suum iter faciunt, neque contractio vasorum, nam mouentur etiam globuli extra vasa in mesenterium effusi, immo quoque solitarii; neque suctio capillarium vasorum, saepe enim redit sanguis e minimis ad truncos, in venis in primis, quae capillares non sunt; forte
p. 354. erit *attractio* quaedam singularis, sanguini propria. Quid enim est, quod retinet sanguinem a marginibus mesenterii, ab membranis aliis, ut numquam defluant, sed colligantur ad lineas globuli? Manifesto in aneurysmate id apparuit. Aliquando e vena lacerata effusi globuli, in mesenterio alterne resorbti fuerunt in eam, donec plena fuerit cum communicantibus. Sanguinem igitur hac virtute sua putat Noster congregari, quocumque primo maior moles adest, atque

que ita conuenire e ramis in truncum in utroque vasorum genere.

Vltimo loco ex hoc phaenomeno, quod ranae, corde euulso, viuide saliant, sugant, respirent, videant, patet abunde, motum muscularem haud dependere ab arteriarum sanguinisque commercio.

VII.

Reflexions on slow and painful Labours, and other Subjects on Midwifery. Together with Observations on several Disorders incident to Pregnant Women. Interspersed with Remarks on Dr. BVRTON's Letter to Dr. SMELLIE, in which the Merits of the Cause between these two Authors are, in some Measure, considered. By GILES WATTS, M. D. London. Printed for and sold by G. Keith. MDCCLV. 8. mai. pl. 6.

i. e.

Super lentis difficilibusque ad partum laboribus, aliisque rebus ad artem obstetriciam pertinentibus, animaduersiones: una cum obseruationibus de variis morbis, qui grauidis feminis accidere solent: interspersis simul annotationibus in epistolam a Cl. BVRTON ad Cl. SMELLIE datam, quibus disceptationis inter binos hosce auctores ortae argumenta, aliquo modo explorantur. Auctore AEGIDIO WATTS, M. D.

Alio iam tempore Cl. Auctoris industriam atque de confirmandis medicae artis principiis studium laudandi habuimus occasionem *. Quam attentus

* vid. Commentar. nostr. Vol. IV. P. II. p. 277.

quoque ſit in obſeruandis iis, quae ipſi medicinam facienti obueniunt notatu digna, hac, quam indicamus iam, commentariorum collectione comprobat. Argumentum enim iis ſuppeditarunt obſeruationes paſſim ipſi obuiae factae; quare omnino recte monet in praefamine, artem inde maius incrementum poſſe nanciſci, ſi quis uſu aliqua deprehenderit rectiora eaque publici uſus faciat, quam ſi propter pauca, quae habet noua, integrum illico exſtruat ſyſtema ideoque non ſolum absque neceſſitate librorum augeat farraginem, centiesque iam dicta repetendo nauſeam moueat lectoribus; ſed et id efficiat, ut, quae ipſi erant propria, facile ideo negligantur; quale iudicium a nobismet ipſis nuperrime iam quoque latum eſſe meminimus.

p. 1. Commentationes, quae hic reperiuntur, ſunt numero ſex in totidem capitibus propoſitae, quarum prima *de laborioſo tardeque procedente partu* agit; de qua tamen Auctor ipſe candide fatetur, plura, quae in ea contineantur, ſe debere dexterrimo ſuo praeceptori, Cl. SMELLIE. Inter plures iſtius dolorum tarditatis cauſas duae commemorantur prae aliis attentione digniſſimae, quarum una eſt, quod nimis cito, membranis foetus diſruptis, aquae diffluant; altera, quod membranae nimis firmae iuſto diutius maneant integrae. In illo caſu vel omnis aqua effluxit, viis deinde iuſto ſiccioribus factis, vel ea guttatim, certe nimis parca quantitate, profluit, indicio ſatis certo, quod dolores non debita vi ſatisque diu urgeant, ideoque internum uteri orificium a membranis neque ſatis irritetur, neque, uti decet, am-
p. 5. plietur. Illud nunc vero a capite, quod globoſam habet figuram, fieri nequit; hinc ſuadet Cl. Auctor, quo obſtetricans digitum a tergo immittat in uterum, circaque internum eius orificium circumducat illum ſub quouis dolorum acceſſu, ideoque irritationis, quam facere debebant aquae, ſuppleat locum, donec

iſtud

iſtud tam apertum factum ſit, ut indicem mediumque digitum inferre et inferiorem anterioremque marginem attingere poſſit, lardi ſimul aliquo fruſto una alteraque vice adacto, ut dolores euadant eo fortiores. Scire quoque licet, ſuperiorem et poſteriorem orificii marginem iam eſſe fere nullum, ideoque uteri partem poſteriorem atque vaginam unum quaſi efficere canalem; anteriorem vero illius partem plicae in modum incumbere foetus capiti, hocque igitur retardare. Quare ſub quouis dolorum inſultu plicam hancce ſupra caput infantis digito reiicere, vel ad exemplum Cl. GIFFARD, forcipis aliqua lamella, inter orificium atque caput introducta, deprimere hoc tentet medicus, quam primum redeant dolores, ea tamen habita circumſpectione, partes ne laeduntur. Alter vero ſupra adductus caſus ille eſt, quod membranae non iuſto tempore rumpantur. In genere valet regula, disrumpi eas non debere, niſi ſanguinis profluuium aut conuulſiones illud poſtulent. Quodſi etiam accidat, ut aquarum adſit nimia copia ideoque uterus ſeſe contrahens attingere nequeat foetus corpuſculum, ſed hoc reprimatur aquis infra propulſis: membranae tamen, niſi validiſſimae ſint, ſponte ſaepius ſoluuntur. Si aqua vero parcior ſit caputque foetus aliquo modo protruſum illi viam praecludat, membranae inter caput iſtud oſſaque peluis intercluſae ulterius propelli nequeunt ideoque debent diſſolui, quum dolores nunc caput, non vero membranas, urgeant. Membranarum quoque neceſſaria eſſe poterit dilaceratio ſeu potius acuto ſpecilli fine facta inciſio, quando, uteri orificio parum tantum dilatato, tumor globoſus magis, quam oblongus, apparet, neque procedere pergant membranae, licet dolores ſatis fortes ſint. Orificium uteri in hoc caſu valde inferius eſſe ſolet collocatum ipſiusque parturientis abdomen anguſtum. Prouenire videtur hicce

p. 7. p. 10.

ce ſtatus a nimis pauca aquarum copia atque membranarum anguſtia atque duritie.

p. 14. *De ligando fune umbilicali* in *capite ſecundo*, in *tertio* autem *de haemarrhagiis* infantum *umbilicalibus* diſſerit Cl. Auctor. Vtrumque commentarium quidem grauiſſimi omnino argumenti alio iam tempore publici uſus fecit, dum diario cum anglico, *the Gentleman's Magazine* dicto inſeruit, a nobis quoque ſuo tempore fuſius enarratum *, quare illius nunc a nobis iterata expoſitio ſuperflua foret: varia tamen nunc adiecit additamenta variasque illuſtrationes, quae non nulla potiſſimum dubia attinent a Cl. BVRTON contra Cl. SMELLIE mota **.

p. 49. Properamus ad *caput quartum de hydrope grauidarum*, ex quibus illae in primis huic morbo obnoxiae fiunt, quae leucophlegmatici iam ſunt corporis habitus, quarum igitur uterus iam tumefactus, organa urinam ducentia aliaque vaſa vicina comprimens, eius ſe-et excretionem cohibere hydropicisque inde affectibus eo facilius occaſionem praebere poterit. Ab initio quidem grauiditatis illud quoque accidit in valde praediſpoſitis, quando veſicae ceruix premitur perque ſympathiam afficiuntur renes, quo nimis parcam ſecernant urinae copiam, eiusque ergo magna colluuies in reliquo corpore accumulatur: Vt plurimum tamen illud tantum hydropis genus ſequitur,
p. 51. quod anaſarca appellatur medicis. Quam difficilis autem curatu eſſe debeat hic morbus, perpendenti clarum

* vid. Comment. noſtr. Vol. II. P. II. p. 336 et Vol. V. P. III. p. 440.

** Facere non poſſumus, quin data hac occaſione moneamus, Cl. Auctorum ipſum fateri nunc, iam ante ſe frigido aeri, foetus in lucem editi corpuſculum tangenti, primam reſpirationis infantum cauſam tribuiſſe Ill. HALLERVM; attamen tum temporis illud iam in *Boerhaauianis praelectionibus* ſe legiſſe negat. vid. l. c.

clarum fiet facile, quod incrementum causae, uteri nimirum grandioris facti, sit perpetuum; diuretica porro remedia alias quidem proficua, hic nihil ad compressa inde vasa valere queant; paracenteseos etiam operatio per aliquod saltem tempus afferat iuuamen, in praesenti insuper casu quam maxime temeraria; remedia deinceps cathartica drastica, hydragoga dicta, grauiditatis tempore valde sint periculosa: licet innoxium eorum usum aliquando Auctor viderit in grauida, se vere talem esse nescia, quae per sex septemue menses ultimos bis terue singulis hebdomadibus usa fuerat valentissimis purgantibus, foetum tamen iusto tempore enixa, ab hocce morbo deinde liberata, eodem tamen, sub proximo redeuntis grauiditatis statu, quinto eiusdem mense iterum correpta; tum temporis autem a fortioribus illis remediis abstinens, post editum autem partum, ab aquis forsan in cerebro extrauasatis, dilirio postque uniuersalibus conuulsionibus affecta, intra viginti quatuor horas tandem extincta. Ex quo exemplo aliisque p. 55.
similibus educendae aquae apparet necessitas, quum in grauidis, ob reliquas corporis cauitates imminutas partemque repletas, maius cerebro nanciscatur periculum, quam in aliis. Quonam autem remedio id fieri debeat? interrogari nunc poterit. Leniora quidem cathartica iuuant aliquo modo, sed consequendo fini non sufficiunt. Optimum igitur auxili- p. 57.
um in vesicatoriis, quae cruribus applicentur, Cl. Auctor quaerit, eiusque usum e nexu, quem omnes corporis partes habent mediante contextu celluloso, ulterius demonstrat atque confirmat.

Caput quintum de conuulsionibus, quae *durantibus* p. 60.
ad partum *doloribus* interdum superueniunt, exponit. Praeter alias diri istius symptomatis causas, specialis aliqua esse potest nimia uteri ab embryone atque secundinis distensio vel orificii uterini irritatio, praesertim si statim ab initio partus illud obseruetur, sub

quouis

quouis dolorum acceſſu rediens. Accidere illud quoque poterit a nimis diu perſeuerantibus iisque violentis doloribus, ſanguine ſingulari aliqua vi ad encephalon propulſo. Parturientem itaque, quam primum fieri demum poterit, a foetu liberare certiſſimum quidem eſt remedium: attamen venae ſectionem etiam, eamque pro re nata repetitam, mirum in modum iuuare aegras, partumque facilitare, peſſimosque morbi effectus praeuertere, non artis ſolum theoria, ſed experientia quoque confirmat, uti ex tribus hic loci ab Auctore relatis caſibus memoratu
p. 64. digniſſimis apparet. Recte is etiam contra veſicatoriorum volatiliumque antiſpasmodicorum medicaminum uſum diſputat; ſubque finem cautos eſſe iubet medicos potiſſimum in porrigendis talibus ſpiritibus, quippe qui aliquando, ex errore cuiusdam chirurgi ebrii, in ſimili caſu in os parturientis atque conuulſae feminae inſtillati, ſub diriſſimis conuulſionibus vitam ei eripuerunt.

p. 70. Vltimum denique, quod *ſextum* eſt, *caput de violento ſanguinis per uterum profluuio* agit. Omnibus quidem feminis, non maritatis aeque ac grauidis et parturientibus illud accidere poteſt ſymptoma; quum in his utrisque vero non, niſi foetu excluſo, curari queat, de ea ſaltem haemorrhagia uteri Cl. Auctor diſſerit, quae feminis non grauidis iisque prae reliquis contingit, quae teneri corporis habitus neruoſisque et hyſtericis affectibus obnoxiae ſunt. Ante omnia recte damnat remediorum adſtringentium, in primis fortiorum, uſum, quippe quae facile fiant emetica, ipſumque ſanguinis fluxum augere potius, quam cohibere valeant; e contrario autem laudat leniora, refrigerantia, acida; quae tamen cuncta quoque continuari non debent, ſi vomendi conatus ſuperueniant, praeſertim ſi vires iam valde fractae ſint; quo in caſu leniora cardiaca propinanda et talia quoque externae ventriculi regioni applicanda eſſe opinatur.

Prudens

Prudens vero opiatorum potiſſimum uſus habebit tum temporis locum, dummodo ſufficiens eorum doſis verſus noctem porrigatur. Lenioribus quoque enematibus ſoluatur aluus; in extremo caſu ligaturae artubus, pubi autem atque lumbis linteamina vel aqua frigida vel oxycrato madida applicentur, tandem vero ex conſilio b. HOFFMANNI lintea ſtyptico liquore imbuta, ceu ultimum auxilium, peſſarii ſub forma intrudantur in vaginam, modo ſatis alte immittantur, totiusque repleatur vaginae ſpatium. Corporis animique ſtudioſe conſeruata quies, isque corporis ſitus, ut coxae ſint elatiores, ante omnia, niſi fallimur, conſiderationem Auctoris meruiſſent. p. 74.

Sub finem tandem is quoque bene iudicat, copioſum ſanguinis profluuium ſaepius in iis eſſe ſolere criticum et ſalutare, quibus menſtruus fluxus naturaliter ceſſat, quippe in quo compeſcendo medicus non eſſe debeat nimium officioſus. p. 77.

VIII.

VIII.

L'hiſtoire naturelle eclaircie dans une de ſes parties principales l'oryctologie qui traite des terres, des pierres, des metaux, des mineraux et autres foſſiles, ouvrage dans lequel on trouve une nouvelle methode latine et françoiſe de les diuiſer, et une notice critique des principaux ouvrages, qui ont paru ſur ces matieres. Enrichi de figures deſſinées d'après nature; Par M.*** des societés royales des ſciences de Londres et de Montpellier. A Paris chés de Bure l'ainé, 1755. 4to maj. 3 Alph. 1 pl. fig. aen. 26.

i. e.

Hiſtoriae naturalis Pars, oryctologia, quae agit de terris, lapidibus, metallis, mineris, et aliis foſſilibus, dilucidata, et in nouam diſponendi methodum coacta; cui accedit enumeratio librorum praeſtantiſſimorum, in quibus haec fuit tractata materia. Auctore M.***

Omnium hiſtoriae naturalis cultorum laudem et plauſum Cl. Auctor, quem ex variis aliis ſcriptis * Cl. D'ARGENVILLE cognoſcimus, promeruit, cum paucis abhinc annis duas ſcientiae naturalis partes, lithologiam nimirum et conchyliologiam, in ordinem ſyſtematicum redactas, orbi literario traderet; cuius quidem libri iam ſupra ** mentionem fecimus, ulteriori vero eius delineationi eo lubentius ſuperſedemus,

* vid. E. F. GERSAINT, Catalogue raiſonnée du Cabinet de Mr. BONNIER. 8. 1744. p. 193.

** vid. Comment. noſtr. Vol. II. P. IV. p. 693. in nota.

demus, quo elegantiorem iam a Cl. DENSO * adlatam recensionem, meritasque laudes ipsi statutas, quilibet inuenire poterit. Manum ergo admouit ad nouam historiae naturalis partem, oryctologiam nempe, elaborandam, eamque eodem, ac priorem librum, tractare modo annisus est Cl. Auctor. Prodiit igitur, quod iam in prima parte promiserat, splendidissimum hoc, qua formam et typos, elegantissimisque iconibus ornatum opus. Pace tamen Cl. Auctoris monemus, eum non eodem in hoc Volumine exarando felici successu, quo in conchyliologiae tractatione elaboranda, usum fuisse. Etenim, ut ex sequentibus patebit, nec aptas fossilium descriptiones, nec iusta distribuendi fundamenta adhibuit.

In tres dispescuit partes librum, quarum primae praemisit prooemium, in quo varia oryctologiam in genere spectantia adfert, et paucis de corporum naturalium differentia, ortu et genesi, variisque ea disponendi methodis, quarum aliam naturalem aliam chemicam esse adfirmat, agit, prioremque posteriori esse praeferendam monstrat. Adfert, adiecto oryctologiae etymo, ordinem, quem in tractanda sua materia elegit, et summam uniuscuiusque partis breuibus declarat; adnectit denique Cl. Virorum nomina, quorum ope adiutus hunc librum nitidissimis figuris aeri incisis ornare potuit. Continet vero prima, ad quam nunc accedit, pars, analysin auctorum celeberrimorum, qui et de lithologia et de conchyliologia scripta ediderunt, quorum vitam et opera breuissimis delineat, ita tamen, ut sufficiens eorum inde peti posset notitia. Verbotenus repetita inuenimus in hoc catalogo ea, quae iam conchyliologiae praemisit, nec etiam, quos iamiam taxauit errores Cl. DENSO, emendare Cl. Auctori libuit. Paucos tantum modo addidit p. 1.

* *Physicalischer Briefe erstes Sendschreiben.*

addidit Auctores, LAZARVM ERCKERVM, ATHANASIVM KIRCHERVM, BARBAM, EMANVELEM SWEDENBVRGIVM, et LVDOVICVM BOVRGVET, quorum editos libellos praemiſſa vitae enarratione recenſuit. Reliquos ſcriptores rerum foſſilium in tres diuidit claſſes, quorum alios, qui de lapidibus figuratis ſcripſerunt, naturaliſtas (ut cum LINNAEO loquamur) appellat: alterum genus conſtituunt medici, quorum alii obiter tantum lapidum mentionem iniecere; alii vero de efficacia lapidum medicamentoſa, ſuperſtitioſe ſaepius, egerunt: tertia vero claſſis continet eos, qui, poſthabita lapidum natura, non niſi de pretio foſſilium, gemmarum potiſſimum, fuerunt ſolliciti. Ne vero auctorum, qui adhuc vitam degunt, in hoc catalogo ſcripta quaeſiueris, quos ſilentio praeterit, CONRADO GESNERO ſuaſore, qui, eos, qui adhuc in viuis ſunt, non aeque iudicare decere adſerit. Muſaeorum denique, diariorum, aliorumque libellorum nomina ſubnectit, ulteriori tamen eorum deſcriptioni commode ſuperſedere poſſe exiſtimat, cum ea omnia in cuiusuis manibus eſſe, de quo iure dubitamus, ſibi perſuadeat. His peractis, tabulam ſynopticam methodi ſuae, quam nouam et facilem dicit, et quam ſecundum naturales et apparentes foſſilium qualitates formauit, tradit: cum vero nimis longum foret integram eam hic addere, illam hinc inde dabimus Lectori excerptam, ita, ut ſpecies ſingulas omittamus et tantum modo genera adducamus. Coronidem imponit primae parti lexicon quoddam ſiue index vocabulorum, ex hiſtoria naturali, phyſica et chemia depromtorum, quibus in hoc ſuo opere uſus fuit Cl. Auctor. Ipſe tamen iudicet Lector, num poſſit talis index, duobus plagis contentus, ſufficere ad vocabulorum ſignificatum rite determinandum.

p. 33. p. 34. p. 37.

Ad alteram partem accedit et in illa de foſſilibus terrae propriis, quae primam in ſuo ſyſtemate claſſem

ſem conſtituunt, exponit. In tria diſtinguit hanc claſſem genera, quorum aliud terras, aliud, ſub lithologiae nomine, lapides et tertium denique metalla ſiue mineralia comprehendit. Terrarum duplicem ſtatuit differentiam, alias terras, alias bolos appellans. Terras in ſtricte ſic dictas, quarum aliae ſimplices, aliae compoſitae ipſi videntur, argillas, margas, ochras et tophos diſpeſcit, quibus adhuc arenas ſiue ſabula addere nullus dubitat. Plerasque earum omnium ſpecies non ab externis notis diſtinguit, ſed a natalibus locis denominat. In argillarum diſcrimine ſtatuendo KENTMANNVM et LINNAEVM, in margarum diſtributione BECHERVM, in ochris tophis et arenis collocandis LINNAEVM auctores ſecutus eſt. Bolorum nullas diſtinguit ſpecies, ſed varietates tantum, colore vel natali loco diuerſas, enumerat: ſub fine eorum medicamentoſas explicans vires.

Praemittit lithologiae prooemii loco tractationem, qua de geneſi, diuiſione, proprietatibus ac uſu lapidum varia eleganter ac ſolide diſputat. Omnem lapidem ex terra, aqua et ſale fieri contendit et inde ex varia horum ingredientium mixtione, proportione ac indole, varias lapidum glebas oriri demonſtrat. Diuerſas addit phyſicorum de lapidum p. 136.
origine ac incremento ſententias et praecipue eam, quam TOVRNEFORTIVS, aliorum, IMPERATI potiſſimum, ſecutus auctoritatem, adſumſit opinionem, qua lapides corpora organica eſſe et ex ſemine produci adſerit, refutare conatur, per ſolam iuxta- p. 138.
poſitionem foſſilia creſcere demonſtrans. Proponit deinde quaedam et de figura et de colore lapidum, huncque a metallorum exhalationibus exortum comprobat. Ad lapidearum glebarum diuiſionem ſe con- p. 141.
uertens, quam ex ſolis ſignis, ſenſibus obuiis, deſumendam ſuadet, eas, quas dederunt AGRICOLA, GESNERVS, ALDROVANDVS, BOETIVS, LAN-

GIVS et BOVRGVET methodos breuissimis adfert, quibus tamen non subscribit, sed nouam omni modo lapides in classes disponendi sibi formauit rationem.
p. 143. Quas tribuit superstitio lapidibus, proprietates quanquam iure meritoque optimo silentio praetermittat, adfirmat tamen, esse quibusdam glebis lapideis ad morbos tollendos efficaciam; sic iudaicos lapides calculum soluere, astroitem vermes expellere, osteocollam ossa consolidare e. s. p. sibi, satis, ni fallimur,
p. 145. superstitiose persuadet. Addit tunc alias lapidum qualitates peculiares et plerosque eorum, certe transparentes, electrica et phosphorescendi facultate
p. 147. praeditos esse asserit. Agit denique de variis, quibus inseruiunt lapides in hominum societate, usibus, et dissertationem de dendritarum origine adnectit, quos
p. 150. nitide imitari docet, si oleum tartari coloratum affuderis massae, ex cerussa hispanica, paratae.

p. 152. Ad ipsam nunc se accingit Cl. Auctor, lapidum tractationem eorumque descriptiones tradit. Quam tamen, prius quam paulo curatius consideremus, iuuabit ipsius, qua usus est in eorum classificatione, methodi ideam, tabula adiecta, exponere.

Classis

Classis II. LAPIDES,

Genus I. duriores s. pretiosi.

Spec. I. crystallini.

Artic. 1. pellucidi.

2. semipellucidi.

Spec. II. opaci.

Artic. 1. politurae idonei

2. politurae minus idonei.

Spec. III. Silices.

Artic. 1. crystallisati.

2. pellucidi.

3. opaci.

α. polituram admittentes

β. polituram non admittentes.

4. communes.

α. defricati ignem emittentes.

β. defricati ignem non emittentes.

Genus II. teneri s. calcarei.

Spec. I. meatus laxiores grumumque crassum habentes, sectioni faciles.

Artic. 1. calcareus.

2. gypseus.

3. creta.

4. tripela.

5. saxum, s. lap. arenarius.

Spec. II. meatus angustiores, grumumque subtilem habentes, sectioni difficiles.

Artic. 1. cos.

α. olearius.

β. aquarius.

γ. saliuarius.

2. lapis ex Suecia, *Fliessen* dictus.

Genus III. squamosi, talcosi, filamentosi.

Spec. I. pellucidi.

II. opaci.

Genus IV. sabulosi, porosi, spongiosi: sub quibus figuratos intelligit.

Ex adlata hac tabula facile perſpicere quilibet poterit, nouam quidem, mancam tamen logicesque regulis minus accommodatam eſſe Cl. Auctoris lapides diſponendi methodum. Quamuis enim aptos ſatis ad diſtinguendum characteres ab externa glebarum forma, colore, pelluciditate et alia ſenſibus obuia qualitate petierit, eos tamen non ita diſpoſuit, ut rei ratio poſtulat: Cur *ſilices* diſtinguit a lapidibus *duris*, tam *pellucidis*, quam *opacis*, cum eos utramque hanc proprietatem poſſidere nemo neſciat? Quo iure, genera ſumma conſtituens, *duris* lapidibus opponit *ſquamoſos* et *filamentoſos*, cum ſquamoſi duriſſimi ſaepenumero deprehendantur; quod ſuo teſtatur exemplo adamas, cuius lamelloſam ſiue ſquamoſam texturam Cl. HENCKELIVS optimé comprobauit? Et ſilicum ſubdiuiſiones addens, cur *cryſtalliſatos* et *pellucidos* ſeparauerit, hisce et *opacis* oppoſuerit *communes*, ſane
p. 154. non videmus. In ipſa lapidum ulteriori tractatione *adamas* agmen ducit, cuius tam rudis, quam vario modo politi, nomina diuerſasque qualitates adfert.
p. 163. Hunc ſequuntur omnes, gemmas quos nominare ſolemus, et *cryſtallus montana*, cuius originem non, ut multi contendunt, aquae congelatae adſcribendam eſſe ex eo demonſtrat, quoniam illa, ſummo licet igne toſta, non in aquam, ſed terram friabilem omnisque ſalis expertam mutetur, agmen transpa-
p. 169. rentium claudit. Semipellucidis *dendritas* annumerat, quos tamen varietatem tantum achatarum exiſtimamus, hinc non ut ſpecies peculiaris adſumendi erunt; quin et dantur alii non ſemipellucidis accenſendi lapides, calcareus v. c. corneus, quibus inſunt ſaepiſſime hae, a natura ludibunda productae, arbu-
p. 172. ſculorum figurae. Sub fine huius ſpeciei adnectit tractatum, in quo non, ut phyſicus, ſed ut gemmarius, de arte gemmas ſecandi poliendique, earumque
p. 183. vario pretio eleganter ſatis agit et diſputat. Inter lapides opacos duriores primum occupat locum *Turcheſia*,

cheſia, quam tamen vehementer miramur in hac ſpecie detineri, cum, ut et ipſe Cl. Auctor fatetur, eius natales ex regno animali ſint petendae, quodque dudum a rerum naturalium indagatoribus pro piſcis dente fuerit habita. *Marmoribus* lapidem ſer- p. 199.
pentinum adnumerare nullus dubitat, nominis forſan analogia deceptus, cum marmor dicatur zoeblizenſe: marmorumque ex heluetia oriundorum ſpecificum characterem in colore ponit coeruleſcente, cum tamen nullus fere exſtet color, quo non tincta marmoris gleba ex dicta hac regione ad nos adferatur. Silicibus communibus et molarem lapidem, quem omnes ut arenarium et ſabuloſum cognoſcimus, addere audet. Secundum genus a calcareis ſiue teneris p. 212.
componitur, quos ab aliis lapides magnae molis dici monet. Agit in eo de *calcareo; gypſo crudo; creta*, quam duce LINNAEO in quinque ſpecies diuidit; *tripela*, cui quo iure ſubnectat lapidem ſuillum, non intelligimus; et de lapidibus arenariis, *pierres de taille* quos vocat, germanice *Quater-Steine*, quorum multas varietates adducit. *Cotis* in fine capitis p. 219.
huius differentias ex LINNAEO addit, et breuiſſimam lapidis *Flieſſen ex Suecia* dicti deſcriptionem adiicit. Poſtquam in tertio genere, ſub *ſquamoſorum* lapi- p. 222.
dum nomine de *Selenita, lapide ſpeculari, gypſeo, talco*, cui incongrue adnectit *modiolum ſtellatum* LVIDII ſiue *caryophilloidem* SCHEVCHZERI, *ardeſia, ſchiſto, mica, amiantho* et quae ſunt id genus alia, paucis egerit; ultimum tandem genus, *ſabuloſorum* nempe *po-* p. 227.
roſorum et *ſpongioſorum* deſcribit. Putaueris forſan ſub hoc nomine deſcriptas eſſe glebas foſſiles, quae minimo cohaerent niſu, et in arenam ſiue puluerem facile dehiſcunt. Sed falleris. Sunt enim in hoc genere comprehenſi lapides, qui forma ſua externa corpus quoddam naturale mentiuntur, et quos uno ore omnes phyſici *figuratos* ſiue *luſus naturae* appellitant. Inuenies ergo, *panem daemonium, artholithum*,

thum, *encephaloidem*, *hippocephaloidem*, *priapolithum*, *hyſterolithum* aliaque nomina, in hiſtoriae naturalis ſtudio vix admittenda, deſcriptionesque mancas admo-
p.231. dum et fallaces, ſic v. c. *Encrinum* dicit lapidem rubrum, argilloſum, angulos formantem, qui, ſi a ſe inuicem recedant, tres liliorum flores repraeſen-
p.241. tent. His tandem addit ſub *congelationum* nomine *ſteatitarum*, *ſtalagmitarum* et *ſtalactitarum* diuiſionem et differentiam.

p.246. Tertia foſſilium claſſis comprehendit *ſales*, *ſulphura*, *metalla* et *mineralia*. Ante vero ad horum tractationem quam ſeſe conuertat, de metallis et mineralibus varia diſputat. Mineralium ſynonymica nomina, definitionem, ortum et geneſin declarat, et num ignis, an aqua, an aer cauſam conſtituat metallorum geneſis, euincere ſtudet: minerasque non ab ipſius mundi initio in terra latitaſſe, ſed in dies generari
p.251. atque increſcere, contra BOVRGVETVM aliosque, contendit. Varias denique explicat, quibus uti ſolemus in minerarum doctrina, voces, veramque ea-
p.253. rum ideam ſiſtere allaborat. Cum omnis metallorum et mineralium differentia a matricibus (*gangues*) quibus inſunt, dependere ipſi videatur, earum diſquiſitionem omnino neceſſariam putat. Has, ſaxa et terras viſcoſas calore ſubterraneo petrefactas metallorumque particulis ſcatentes dicit, easque ſummum ignis gradum ſine eo, quod calcinentur, tolerare adfirmat, diſtinctionem in ſimplices et compoſitas ſubnectit, venas et venarum coria breuibus conſiderat, et de marcaſitae, cadmiae, tutiae aliorumque vocabulorum indeterminata ſignificatione non nulla proponit.

p.257. His expoſitis primum huius claſſis tertiae genus enumerat, quod *ſalia*, duplici modo, alio nimirum generaliori, in *ſal gemmae*, *ſal marinum*, *vitriolum*, *alumen*, et *nitrum*; alio particulari, ut ait, in *acida*, *acalia*, et *media* diſtributa ac diſpoſita continet. Sal in

in aqua ſolutum *muriam* conſtituit, quarum varias ſpecies, LINNAEI auctoritate, adfert, quibus et, ſub muriae lapideae phoſphorantis nomine, ſpathum accenſet; plantarumque et animalem muriam addit.

Alterum huius claſſis genus explicat *ſulphura* quorum quinque ſpecies diſtinguit, *natiuum* ſiue *virgineum*, *bitumen*, *ambram*, *gagatem*, et *lithantracem*. Bitumina in liquidum, ſolidum et molle diuidit, ac duodecim eorum ſpecies exponit. De ambra, cui et ſuccinum iungit, addita colorum ratione differentia, multa diſſerit, eiusque originem omni ſtudio diſquirit. Miramur tamen, quid ſit, quod variorum Auctorum BOCCONIS, NEVMANNI, HILLII aliorum opinionibus reiectis, ei aſſenſum praebeat, qua adfirmatur, ambram ex fauis apium melle refertis ortum trahere. Lithantracum multas enumerat ſpecies et earum in fuſione uſum paucis contra HENCKELIVM demonſtrare annititur; addita, quae huius foſſilis nociuum fumum comprobare et quam ipſe expertus fuit, hiſtoria. p. 267. p. 268. p. 272.

Tertium genus conſtituunt *metalla* et *mineralia*. Sunt iſta vel *perfecta* vel *ſemimetalla*; priorum alia *dura* deprehenduntur ut aurum, argentum, cuprum et ferrum; alia *mollia* ut ſtannum et plumbum; alia *liquida*, cuius tamen ſpeciei unicum hucusque modo cognitum eſt, hydrargyrum nempe. Inueniuntur partes metallicae non ſemper in venis et fibris, ſed diſperſae ſaepius et ſparſim occurrunt, ſiue et terris lapidibus matricibusque, marcaſitas quas multi vocant, admixtae, hinc non ductiles, ſed refractariae ſaepius reperiuntur glebae. Aurum vel purum effoditur, vel aliis lapidibus, quibus micam, pyritem, pſeudogalenam et galenam accenſet, immixtum. Platinae, paucis abhinc annis detectae, nullam iniicit mentionem. Inter argenti mineras liquidae cuiusdam, quam *Guhr* appellat, deſcriptionem, addit eamque aeri expoſitam duritiem aſſumere adfirmat. p. 277. p. 283.

Tt 5 De

De ſtanno et plumbo natiuo, quod utrumque, alio-
rum forſan niſus auctoritate, non teſtis αυτοπτης, de-
p. 289. ſcribit, merito dubitamus. Molybdaenam quoque
cum plumbagine, quae omnino differunt, confun-
dit, eam plumbi mineris annumerans. Ex mercurii
minerarum loco eximit cinnabarim natiuam, quam
ſub ſemimetallorum ordine comprehendit. Semime-
talla, mineralia ſtricte dicit, quorum ſpecies conſti-
tuunt antimonium, biſmuthum, zincum, arſeni-
p. 301. cum, cinnabaris, cobaltum, magneſia. His de-
ſcriptis nouam addit huic generi inſerendam claſſem,
lapidum ſcilicet metalliferorum, quorum quatuor di-
ſtinguit ſpecies, alios martiales ſiue ferragineos, alios
pyritoſos, alios quartzoſos, alios denique ſpathoſos
dicens. Praeter omnem opinionem ſub martialium
ſpecie inuenimus varios figuratos, aliosque lapides, en-
hydrum v. c. aetitem, geodem, lapidem cruciferum,
ceraunias, lapidem nouacularum, lydium ſiue baſal-
ten, quin et iolithum ſiue lapidem violaceum, ab
p. 308. odore, quem ſpargit, ita denominatum. Pyritarum
varias adducit differentias mancas admodum, quas,
ſi HENCKELIVM conſuluiſſet, aptius omnino expo-
ſuiſſet. Adiecta diſpoſitione et deſcriptione quartzo-
ſarum aeque ac ſpathoſarum glebarum, eos, qui in
montibus igniuomis generantur et ab iis euomuntur,
lapides paulo fuſius explicat; et denique metallorum,
quem in ſocietate hominum praeſtant, uſum breuibus
exponit.

p. 317. Ad tertiam operis partem properamus, et quae
Cl. Auctor, in ea apte et eleganter pertractauit, videbi-
mus. Agit in prima ſectione de foſſilibus terrae alie-
nis, cui praemittit de petrefactis eorumque origine
poſitiones quasdam generaliores. In his corporibus
diſponendis LINNAEI WALLERIIque auctoritatem
potiſſimum ſequutus eſt. Diſpeſcit haec foſſilia, quae
ex aliis regnis in minerale adlata eius indolem indue-
runt, in ea, quae ex animali, quae ex vegetabili et
quae

quae ex mari translata terrae admixta et in illa lapideo quodam ſucco penetrata eruuntur, quibus appendicis loco addit lapideas glebas in animalium ſiue vegetabilium corporibus enatas. Cum vero aliorum corporum tota ſubſtantia ſiue maſſa petream aſſumſerit indolem, aliorum vero forma et figura tantum lapidi, molli adhuc, impreſſa fuerit; duo diſtinguit et animalium et vegetabilium partium genera, quorum unum partes vere in lapidem conuerſas, alterum lapidibus modo variis impreſſas figuras, quos lapides *typolithos* appellat WALLERIVS, continet. Dupli- p. 319.
ci modo oriuntur petrefacta, ut in prooemio adnotat, vel incruſtatione, vel infiltratione. Incruſtantur corpora in aquis praeprimis thermis copioſa terra ſcatentibus, nec tamen in ſua natura alterantur, ſed tantum modo cruſta quadam inueſtiuntur. Infiltratio vero obiecta petrificationi apta in veram mutat petram. In duas omnia petrefacta commode poſſe diuidi claſſes in ea ſcilicet terrae et ea maris contendit. Petrefacta terrae nominat corpora mutata in lapideam p. 321.
quandam marmoream v. c. maſſam, ope ſucci *lapidifici* in terra eiusque cauernis deliteſcentis. Contingit interdum, ut in vicino loco latitent mineralia, unde fit, ut cruſta quadam metallica, pyritacea ut plurimum obtegantur corpora, vel et eorum pori prorſus oppleantur, cuius rei exemplum cornua ammonis, marcaſitacea quae dicimus, in anglia et germania frequenter eruta, praebent. Nec ſemper corpora ipſa in lapidem conuerſa inuenimus, ſed maſſam quandam lapideam in aliis corporibus, conchis in primis, natam eorumque ſuperficiei aſſimilatam reperimus, quas glebas metrolithos ſeu nucleos nuncupat WALLERIVS. Petrefacta vero maris vix illud promereri nomen optime iudicat, cum tantum modo ſint corpora lapidi, qua materiam, ſimilia, a polypis formata. p. 323.
Non, ut multi, diluuium uniuerſale petrificatorum unicam agnoſcit cauſam, ſed et particularum regionum

p. 326. num inundationes, terraeque motus ad haecce naturae mirabilia formanda multum adtulisse adseuerat.

In ipsa petrefactorum disquisitione ea primum recenset, quae ex animali regno proficiscuntur: hoc seruato ordine, ut hominis, quadrupedum, auium, reptilium, piscium, vermium et concharum partes et in lapides mutatas, et ipsis modo impressas describat.
p. 330. E quorum adlato numero omnino merentur nominari cranium hominis integrum in lapidem vere conuersum, in musaeo Cl. IONETI Med. Doct. in
p. 339. urbe *Remis* asseruatum; pisciculusque quoad totam suam substantiam in petram mutatus, cuius utriusque fossilis nitidas exhibet figuras aeri incisas.

Secunda classis suppellectilem continet ex regno vegetabili petrefactorum, cuius primus articulus ligna, fructus et folia describit: alter vero foliorum figuras, phytotypolithos quas vocamus, fissili, topho, calcareis aliisque lapidibus impressas monstrat. Madreporas, reteporas, asterias, astroitas, alcyonia et quae sunt id genus alia, tertia classis exhibet, in cuius fine tesseras badenses, ut arte facta corpora, describit.

Quarta denique classis tractat lapides, quos Bezoar dicimus, quorum tria genera, animale, vegetabile et minerale statuit. Priori generi adnumerat omnes in animalium corporibus natos lapillos, ex quorum numero tamen eximendos iure monet lapides, in animalium cauis modo detentos, non vero natos: ut chelidonium, alectorium, hippolithum etc.
p. 383. Alterum genus continet lapillos in fructibus arboris calappi, quae est palmae cocciferae species, inueniundos, sub Bezoar vegetabilis nomine, descriptos. Tertium tandem genus minerale Bezoar explicat, de cuius qualitatibus variorum auctorum proponit sententias: variasque terras fatuas pro eo venditari ostendit.

Altera

Altera ſectio partis tertiae exhibet catalogum omnis rei foſſilis in gallia reperiundae. Prodiit paucis abhinc annis latino ſermone conſcriptus, cuius et ſummam ſupra * iam adtulimus. Genio tamen, ut ait, ſeculi ſe accommodans, quem omnino et nos dolemus faſtidire latinam linguam, hanc enumerationem hinc inde auctam, in patrium ſuum ſermonem transtulit Cl. Auctor. p. 387.

Coronidem imponit toti operi, appendix in qua piſcium auiumque variarum figuras, hucusque non exſtantes, explicat. Auium ſpecies ſunt, *ochropus*, *rallus*, *alcyon* ſiue *iſpida*, et *larus:* piſcium vero, *ſeſerinus* ſiue *aper aureus maculatus et faſciatus; lyra; turdus totus coeruleus et aureus, pinnis et cauda fulcinatis; bellone maculata, cauda trapezia.* p. 533.

Figurae aeri inciſae nitidiſſimae omnino multaque arte celatae deprehenduntur et mira oblectatione oculos adficiunt. Sunt tamen variae glebae, quae ut icone exprimantur, vix promereri videntur, quamuis in praefatione Cl. Auctor aſſerat, non niſi notatu digniſſimas glebas figuris aeneis eſſe expreſſas: ſic v. e. Tab. VIII. artholithus, piriformis, ficoides ex hoc nitidarum iconum numero iure extinguendi nobis videntur.

** vid. Comment. noſtr. Vol. II. P. IV. p. 693.

IX.

Diſſertatio hiſtorico - epiſtolaris ad Cl. Virum IACOBVM BARTHOLOMAEVM BECCARIVM, qua epidemicae febres in Lucenſis Dominii quibusdam pagis graſſantes deſcribuntur; nec non mercurii, atque corticis peruuiani uſus in earum curatione recto rationis examini ſubiicitur; phyſicorum tentaminum ope remedii utriusque viribus exploratis. A IOSEPHO BENVENVTO Lucenſe ex nobilium virorum iuſſu in sereniſſima republica ſanitati ſeruandae conſulentium, aegrotantibus curandis deſtinato, conſcripta; atque nobilibus iisdem viris dicata. Accedunt ſub finem Cll. Virorum IOSEPHI XAVERII BERTINI, atque IOSEPHI VALDAMBRINI ad Auctorem epiſtolae, maxime ad rem attinentes. Lucae typis Ioſephi Salani 1754. 8. plagul. dimidiatar. 11.

Liceat nobis ordinem a Cl. Auctore obſeruatum
p. 18. paulo inuertere. Aeſtiua tempeſtate anni 1752 in maritimis quibusdam locis, praeſertim vero Orbi-
p. 19. tellianis, ſtagnantibus aquis ac putreſcentibus propter imum eorum ſitum ſcatentibus, ab immoderato aeſti-
p. 29. uo calore auſtrinaque conſtitutione, nec non ab annonae caritate, qua panem ex fabis et frumento turcico confectum, pultem ex caſtanearum farina, cocta legumina, piſces ſale conditos, et fumo praeſertim exſiccatos comedere, atque inſalubres aquas potare cogebantur, morboſa conſtitutio inſurrexit, quae plurimos Orbitellii atque adiacentium locorum habitatores detinuit. Reuertebantur tunc aliquot huius oppidi accolae, in patriam, Brandelii (Brandeglio) ſcilicet oppidum, hac febre correpti, et poſt eorum reditum,

reditum, haec eadem febris Brandelii primo comparuit, ac per totum hyemale tempus in aliquibus, domesticis praesertim, qui aerem ab aegrorum halitibus coinquinatum inspirabant, etsi paucis, perseuerauit, donec noua anni 1753 aestate accedente, aegrotantium multitudine adaucta, magis in illos saeuire, atque epidemicae constitutionis naturam acquirere inceperit. Ineunte igitur augusto anni 1753 Cl. Auctor ad salubre antehac Brandelii oppidum, in sublimi montis apice positum, a palustribus locis longo duodecim fere milliarium interuallo dissitum, montibus undiquaque cinctum, aquiloni tamen peruium, missus, aegrorum numerum sexagesimum tertium aequare inuenit, quindecim tantum exceptis, qui, quanquam pro valetudinariis haberentur, attamen morbosae recidiuae indicia prae se ferebant. Infestabant autem miseros hosce sub morbi initium capitis dolor grauatiuus, anxietas, nausea, lassitudo, sitis, dextri praecipue hypochondrii tensio, rigores interdiu per corpus uniuersum, pulsuum depressio et frequentia, urinarum color in aliquibus albus, aquae instar pellucidus, in aliis rubedine saturatus, Sequebantur in aliquibus exanthemata purpurea vel liuescentia, plus minusue confluentia, citius tardiusue apparentia, iuxta aegrorum aetatem, corporis habitum, atque morbosi fomitis robur; in his enim tertio a decubitu die, in aliis quarto, nunquam post septimum erumpebant. Ingrauescente morbo faucium et linguae ariditas, auditus deprauatio, delirium, lethargus, conuulsiones succedebant, arteriis interim debili, inaequali, contractili, ac non semel intermittenti diastole micantibus. Febris in aliquibus in ipso exortu tertianae simplicis, vel duplicis typum perfecte seruabat, quae caeteroquin post tertiam quartamue accessionem (quandoque post primam) in continuam, non tamen acutissimam, conuertebatur, nulla prorsus remanente periodi lege.

p. 31.
p. 12.
p. 3.
p. 4.

Accessit

Accessit interdum diarrhoea utplurimum serosa, aliquando subcruenta una cum parotidibus. In aliis febris nullo praeuio rigore insurrexit, horrescentibus tamen interdiu aegris post secundum vel tertium morbi diem, cum sudore frigido per uniuersum corpus,
p. 5. praesertim vero circa frontem apparente. Grauius aegrotabant medicamenta spernentes, et cucumerum ingurgitatione febrilem ignem compescere autumantes. Narium haemorrhagia tertia vel quarta morbi die larga accedens, alios post septimum diem leuauit, alios vero in peiorem adhuc statum coniecit. Morbus hicce mulieribus et iuuenibus plethoricis atque athletico habitu donatis magis familiaris fuit, quam gracilioribus, viris, et senibus, quos tamen, si adoriebatur, diutius et ad quadragesimum usque detine-
p. 6. bat. Nullus vero initio morbi occubuit. In statu vel declinante morbo ad exitum properantes, aliquo ante obitum spatio loquela destituti, profundoque lethargo oppressi, decumbebant. In euadentibus vero perfectae alicuius criseos indicia non obseruauit, verum diu vacillantes, torpidi, ac eneraes, lenta satis atque diuturna conualescentia gradatim vires recuperarunt. Duodecim aegroti, grassante morbo sublati sunt, quos inter iuuenes praecipue mulieres oc-
p. 7. cubuere. In quarum una medici auxilium et nono adhuc die decubitum in lecto recusante, decima sexta die defuncta quadragenaria, totum cadauer, magis autem abdomen inflatum atque distentum, epidermide alicubi liuescentibus maculis foedata, ac eleuatis vesiculis, eodem ferme colore tinctis conspersa, inuenit, quae perforatae nigricantem lympham admodum graueolentem effuderunt. Meninges inflammatas, et polyposam in sinu longitudinali concretionem, in ventriculis vero cerebri extrauasatam lym-
p. 8. pham sanguine conspersam reperiit. Cor mole magnopere adauctum flaccidum concreti sanguinis copiam in suis cauitatibus continuit. Ventriculus vero

et

et inteſtina, vermes, ut putabatur, non continentia, praeter modum inflammata, colon autem ad necroſin vergens, meſenterium ex omni parte obſtructum, hepar omnino ſphacelo corruptum, reliquaque viſcera leuiter inflammata conſpectui ſe obtulerunt. Quam p. 7.
igitur ob rem Cl. Auctor hasce febres pernicioſarum nomine inſigniens, easdem ad remittentium ſimul ac intermittentium genus reduxit, et viſcera in exſtin- p. 9.
ctae huius mulieris corpore inflammata, gangraena, vel ſphacelo corrupta, non quidem pro febrium cauſa, ſed veluti pro earum effectu habuit. In harum ve- p. 32.
ro curatione aegris nouiter morbo correptis ſanguinem, et pro rei neceſſitate, vel ad tertiam quartamue vicem detraxit. Hic figulino vaſculo exceptus, ſpumeſcens, ad coagulum valde, propter ſeri deficientiam, tendens, coccineo colore tingebatur, atque oculis immiſſus eosdem acriter mordicabat. Pernicioſa vero ſymptomata, ſanguine, hac ratione ſub morbi initium, detracto, vel omnino non apparebant vel ocyus euaneſcebant. Venaeſectio vero in morbi incremento inſtituta longe aliter ceſſit. Ele- p. 34.
ctuarium dein lenitiuum, cui ſcrupuli duo circiter hydrargyri admixti erant, indiſcriminatim ſingulis, iis tantum exceptis, qui narium haemorrhagia vel cruento alui fluxu infeſtabantur (quibus camphorata pharmaca, diluentia, atque anodyna enemata praeſcripſit, opiatis penitus interdictis) ſummo mane exhibuit. Quo dato et moleſtiſſima diarrhoea ſedaba- p. 35.
tur, vermibus aliquando, aut irritante mucoſa materie expulſa, et alui conſtipatio, inteſtinorum ſordibus ter quaterue ad exitum prouocatis, tollebatur, ita, ut ab hoc tantum remedio ſimul, ac a frequenti et larga diluentium potatione, atque clyſmatum uſu aliquos viderit priſtinae valetudini reſtitutos. Iis vero, qui hisce remediis non reſtituebantur, corticis peruuiani drachmam unam et hydrargyri ſcrupulum unum partitis vicibus ita propinauit, ut huius miſce-

lae quarta quaque hora ſcrupulum unum per diei ſpatium deglutiendum exhiberet, repetita utplurimum eadem doſi ad tres continuos dies, quibus transactis febris aliquando euanuit, ſin minus, idem remedium
p. 36. ad ſanitatem uſque continuauit. Quodſi vero febris ad acutiem et continuitatem ita celeriter properabat, ut de aegri vita metuendum eſſet, corticis drachmas tres et mercurii drachmam unam unica doſi exhibuit, quo lethalis nouae febris ingreſſus praecaueretur, atque iterata per dies aliquot, matutinis tantum horis, exigua huius miſcelae doſi, febris omnino profligare-
p. 43. tur, et arceretur recidiua. Qua methodo Cl. Auctor in epidemica iſta Brandelii conſtitutione plus quam biscentum huius oppidi incolas, toto morboſae influentiae decurſu aegrotantes reſtituit, et triumphi
p. 37. gloriam, in debellando hocce morbo, non cortici peruuiano, quem per ſe datum ſuſpectum reddere conatur, ſed mercurio potius tribuendam eſſe contendit. Hanc controuerſiam vero, cum praeter id,
p. 55. quod Cl. Auctor mercurium repetita ſublimatione leuiſſimum effici, et ad grauitatem ſanguinis redigi poſſe exiſtimet, nihil noui vel notatu digni contineat, lubentes praetermittimus.

Litterarum ad calcem libri adiectarum, italico-
p. 65. que ſermone conſcriptarum, *prima* a IOSEPHO XAVERIO BERTINI Florentiae d. 27 febr. 1754 in Auctoris potiſſimum laudem exarata eſſe videtur. *Secunda* a IOSEPHO VALDAMBRINI Cortonae d. 6 martii eiusdem anni, *tertiaque* a Cl. MARTINO GHISI Cremonae d. 10 maii dicti anni ad Cl. Auctorem datae, mercurium in febribus malignis aliisque morbis exhibitum, non ſolum eosdem curaſſe, ſed eorum curationem quoque nulla alia mala inſequuta eſſe contendunt. Id, quod Cl. VALDAMBRINI in adiecta curationis, in duobus propriis filiis, febre verminoſa laborantibus, cum mercurio crudo feliciter abſolutae hiſtoria, magis confirmare conatur.

X.

X.

Diſſertatio medica de variolis, atque actione miaſmatis varioloſi. Auctore CHRISTIANO HENDRICO VAN IVCHEM. Lugduni Batauorum, apud Nicolaum Moens, MDCCLV. 4. mai. pl. 8.

Quo plures difficultates medici in explicando incogniti adhuc miaſmatis varioloſi operandi modo inuenerunt; eo maiorem certe meretur laudem, quod hanc arduam rem ſpeciminis inauguralis loco ſibi eligere, enodare, atque aliquam lucem eidem affundere conatus fuerit Cl. Auctor. Diſſertatio vero iam indicata in *ſeptem capita* diuiſa deprehenditur, in quorum *primo* variolarum ſubiecta, antiquitatem et ſtadia, *ſecundo* differentias variolarum, *tertio* earumdem hiſtoriam, *quarto* geneſin et cauſas, *quinto* actionem miaſmatis varioloſi, *ſexto* quaedam variolarum ſymptomata, et *ſeptimo* denique earumdem curationem exponere ſtuduit. Et licet in binis prioribus huius diſſertationis capitibus nihil noui inuenerimus; in tertio tamen iam varias hiſtoriam et prognoſin va- p. 12. riolarum egregie illuſtrantes, easque admodum notatu dignas obſeruationes interſperſit, quas vero, ne nimis longi ſimus, lubentes praetermittimus, et cum Cl. Auctore ad eruendam naturam et eſſentiam mor- p. 18. bi ſymptomatumque properamus, ubi ſequentes potiſſimum ad quaeſtiones reſpicit: 1) cur venenum varioloſum omnes fere homines afficiat? 2) cur faciat illud plerumque tantum ſemel? et 3) qua ratione ſeſe multiplicet?

Quod itaque ad primum attinet, Cl. Auctor in p. 22. capite quarto, de variolarum geneſi et cauſis, omnem qualemcunque cauſam praediſponentem, ſeu fomitem varioloſum vel ideo potiſſimum prorſus reiicit, quia alias 1) fere pro quolibet morbo eiusmodi ſemi- p. 23.

 narium

narium aſſumendum foret, id, quod tamen, 2) ſi detur, ſub decurſu grauiſſimorum, validiſſimis euacuationibus terminatorum, morborum v. g. ptyaliſmo
p. 24. mercuriali diſſlari deberet. Et hinc *unicam variolarum rationem quaerendam eſſe cenſet, in materia quadam venenata contagioſa, corpori humano a foris cer-*
p. 31. *ta quadam ratione inſinuata, phyſice*, id eſt, ut in ſequentibus ſeſe explicat, modo minus cognito, et ratione a nobis plane non explicabili, *in illud operante, cuius exacta indoles nos lateat, ubivis ſub nomine miaſ-*
p. 26. *matis varioloſi occurrente*, ex quo, cum nemo facile per integram vitam, ſi paulo protractior ſit, ſeſe miaſmati huic ſuſcipiendo ſubducere queat, ſimul quoque patere arbitratur, *cur omnes fere homines afficiat?*

In quinto vero capite, recenſitis et reiectis opinionibus eorum, qui miaſma varioloſum primo in fluida agere crediderunt; cum iis ſaltem in genere facit, qui ſolida a miaſmate primum laedi ſtatuerunt, et mentem ſuam, de variolarum productione, ſequentem in modum explicat, poſtea quam prius definiuit, quid ſibi ſub principii vitalis ſeu irritabilitatis, ſtimulorum atque ſpasmorum nominibus veniat.
p. 31. Exiſtimat nempe: *miaſma varioloſum immediate primum dum afficit ſolida, ſtimuloque ſuo in iis excitat determinatos quosdam motus praeternaturales et ſpaſticos, mediantibus hisce ſingulari ratione certas ſanas quasdam vitiari humorum qualitates, ſiue quod eodem redit, ſingularis indolis generari cacochymiam: quam dein reliqua, quae in variolis apparent, phaenomena, partim*
p. 32. *comitentur, partim excipiant.* Hanc vero ſuam hypotheſin alteri, qua miaſma varioloſum primo in fluida agere ſtatuitur, praeferendam eſſe, ex ſequentibus obſeruationibus euincere tentat. Cum enim *primo* homines inueniantur, *qui*, ut inſitio clare docuit, *ad impreſſionem miaſmatis varioloſi, ut ut corpori inſinuati, plane inſenſiles ſunt, atque ideo variolis nunquam corripiuntur:*

piuntur: hoc ideo fieri arbitratur, quod principium vitale in omnibus non eodem ſeſe habeat modo, ad eundem miaſmatis noſtri ſtimulum, et quod in quorumdam hominum ſolidis illa deficiat conditio, qua fit, ut ſtimulus ſuum re vera ſortiatur effectum; verbo, quod non reperiatur in ſolidis eorum irritabilibus diſpoſitio illa, quam ſcholae receptiuitatem appellauerunt, quae, ut effectus ſequatur in corpore, in quod aliud quoddam corpus agit, nunquam non ut obtineat, neceſſe eſt. Cui aſſerto illam fauere obſeruationem opinatur, qua conſtat, quod irritabilitas non tantum varia ſit in varia aetate, temperamento et ſexu, verum etiam differat in diuerſis hominibus, ratione nobis haud perſcrutabili alia; ſitque proin etiam ſtimulus relatiuus tantum, nec ſtimulans quid dici poſſe, niſi in relatione ad corpora indiuidua, quae ad eius impreſſionem ſenſilia ſunt, id, quod ulterius ex variis obſeruationibus et idioſyncraſiae hiſtoriis probabile reddere ſtudet. V. g quosdam a comeſta carne porcina, vel aſſumto balſamo peruuiano ſemper eryſipelate correptos, et alios a comeſtis piſcibus quibuscunque pruritum intolerabilem, anxietates praecordiorum, quin et exanthemata, magnam lymphae excoloris copiam continentes, expertos, poſt annum aetatis vigeſimum vero ſponte ab his affectibus liberatos eſſe. Eiusmodi vero idioſyncraſiam ſeu certam et determinatam quandam in homine, qui ad miaſma inſenſilis eſt, humorum conditionem, qua ſeſe diſtinguerent ab humoribus eorum, qui miaſmatis actionem experiri poſſunt, quaque prorſus ineptus redderetur ad impreſſionem miaſmatis percipiendam, neminem cum aliqua probabilitate, ſit quod experientiam, ſit quod rationem conſuluerit, ſubeſſe oſtendiſſe; et hinc, ſi miaſma fermenti ad inſtar, vel alia quacunque ratione, fluida immediate inficere ſupponatur, effectum eius fore neceſſarium, et variolas in omni homine, cuius humoribus

p. 33.

 debitis

debitis ſub conditionibus admiſcetur, producere debere, id, quod tamen obſeruationi propoſitae prorſus repugnet.

p. 34. Et cum *ſecundo homo, variolas ſemel perpeſſus, de nouo poſtea iis raro corripiatur*, hoc ex eo principio, quo miaſma varioloſum primo in fluida agere ſtatui-
p. 35. tur, prorſus non explicari poſſe, ſecundum ſuam hypotheſin vero ideo fieri opinatur, quod ſolida, quae olim ad miaſma ſenſilia deprehenſa ſunt, ab eo denuo, propter contractam quaſi cum miaſmate familiaritatem aliquam, qua eius ſtimulo adſueſcere potuerint, non amplius afficiantur. Id, quod dein, licet inſufficientiam huius explicationis ipſe vel inuitus agnoſcere cogatur, vario modo probabile reddere
p. 36. ſtudet, et ſic quoque *ſecundae ſupra propoſitae quaeſtioni ſatisfactum eſſe autumat.* Ex quo *tertio* intelligi quoque poſſe arbitratur, *cur foetus interdum intacta matre, variolas nempe iam ante perpeſſa, hoc morbo* foedati *in lucem prodierint.*

Quodſi autem *quarto mulieres tempore grauiditatis in variolas incidant, infante nihilo minus ab iis in utero primum, et dein etiam poſt partum ſatis diu libero manente, correptoque iis tantum poſt ſpatium aliquot annorum elapſum*, cuius exemplum habeatur in Tranſ. Phil. Angl. Vol. 46. p. 237. hoc ipſi ex actione mi-
p. 37. aſmatis in fluida explicatu impoſſibile, ſecundum ſuam vero hypotheſin ideo fieri perhibet, quod ſtimuli, ob ſolidorum habitum, vario tempore varium, modo actiui ſint, modo ſummam monſtrent inertiam, id, quod tam ex ſupra adductis, quam aliis obſeruationibus et idioſyncraſiae exemplis probabile reddere, et ex hoc principio etiam explicare annititur, quod
p. 38. duo, tres, quatuor ſaepe infantes, in eadem domo degentes, variolis infeſtentur, quinto nihilo minus libero manente, qui eodem morbo non niſi poſt plures demum annos corripiatur. Qualis vero ſit conditio modificatae iſtius ſolidorum diſpoſitionis, receptiui-

ceptiuitatisque ad tempus deficientis ratio physica Cl. Auctorem penitus latet, nec eam determinare in se suscipit. Et si *quinto grauidae aliquot ante partum diebus variolis correptae, excluserint foetum absque ulla morbi impressionis nota, in quo tamen breui, secundo, tertio, vel alio ante octauum a partu die prodierint variolae*, hoc praesertim eo in casu, ubi mater confluentibus, foetus vero discretis, et vice versa, variolis laborauit, ex actione miasmatis variolosi in fluida ne- p. 39.
quaquam, ex sua vero hypothesi ita explicari posse arbitratur, ut tantum assumere debeamus, solidorum irritabilium conditionem in matre aliam, quam in foetu exstitisse, id, quod ex eo quoque probari posse putat, quod in insitione aeque bono successu pus ex discretis et ex confluentibus desumatur, et secundum Cl. MEAD plus referat, in quale corpus infundatur, quam de quali eximatur virus.

Quod ad tertiam vero supra propositam quaestio- p. 40.
nem, de mira miasmatis variolosi multiplicatione, pertinet, reiecta immediata actione in humores, illius causam in motibus solidorum, per actionem miasmatis deprauatis, quaerendam esse censet. Febri vero per variolosum miasma accensae eius multiplica- p. 41.
tionem ideo non tribuendam esse putat, quia praeter alias plurimas rationes, facta insitione dies septem plerumque vel octo excurrant, antea quam febris ulla sese manifestet, et hinc probabile videatur, miasmatis multiplicationem ante natam febrem, maximam saltem partem, factam iam fuisse, copiamque ideo huius non febris effectum, sed potius causam haberi posse. Cl. Auctor ideo existimat: *miasmatis actione singulares quosdam in capillaribus vasculis deprauari motus oscillatorios, hisque ipsis humores, qui per ea fluunt, non tantum in genere prauam nancisci qualitatem, sed et iis simul ipsum materiae morbosae, primae turbarum causae, imprimi characterem.* Statuit enim in minimis vasculis corporis humani motus quosdam

 natura-

naturales, in diuerſis partibus diuerſimode modificatos, quos oſcillatorios appellat, quorum effectus in ſanitate ſit, ut liquidis certae quaedam concilientur qualitates, ad uſus deſtinatos neceſſariae, perque actiones vaſorum maiorum, et cauſas mutantes in corpore animali alias, non acquirendae. Hos vero motus oſcillatorios naturales a variis cauſis peruerti, et hinc humoribus vitia ſeu cacochymias induci poſſe; et cum ſtimulus quicunque peculiare ſibi producat motus vitium, et proin ſine dubio quoque in oſcillationibus ſuis modificationes ſibi prorſus peculiares; in quibus poſterioribus ſcilicet proprie contineatur ratio, cur materia, ex humoribus per cauſas memoratas producta praua, iisdem penitus qualitatibus, tam in hoc, quam in aliis pluribus morbis, praedita ſit, quas poſſidet materia, prima motuum vitiatorum cauſa. Et his admiſſis intelligi poſſe arbitratur, difficillimum alias ſolutu in variolarum morbo phaenomenon, ſi non perfecte, aliquo tamen modo. Dari vero eiusmodi oſcillationes naturales ex
p. 42. ſecretionum opere patere aſſerit; praeternaturales vero partim ex variis affectibus morboſis v. g. ex nutricis lacte per iram ita peruerſo, ut vix ab infante ſuctum tormina et conuulſiones excitet, partim ex
p. 43. effectibus medicamentorum quorumdam v. g. mercurii, item infuſi belladonnae in curatione ſcirrhoſarum
p. 44. glandularum probari. Sententiam ſuam ex hoc quoque egregie confirmari autumat, quod, ſi quis variolas iam ſemel paſſus, contagium de nouo ſuſcipiat, in eundem morbum quidem rurſus non incidat, inde tamen aliquando exanthemata et affectus cutaneos alius formae, bubones variaque ulcera patiatur. Horum enim rationem intelligi poſſe, aſſeuerando, ſolidorum receptiuitatem per primum morbum adeo mutatam eſſe, ut ad priſtinas oſcillationes reproducendas efficax ſatis non amplius exſtiterit venenum, ſenſilitatem tamen ad illius ſtimulum nondum adeo exſtin-

exſtinctam fuiſſe, quin adhuc oſcillationes excitare potuerit aliter modificatas, vitiorum in humoribus ſui generis cauſas. Denique addit, principium ſuum, unde multiplicationem veneni varioloſi deduxerit, adeo foecundum eſſe, ut ſimili obſcurae contagioſi miaſmatis multiplicationi in morbis pluribus aliis lucem affundat; quin imo ipſam miaſmatum primam geneſin illuſtret.

In ſexto tandem capite ad examen cauſarum pro- p. 45.
greditur, a quibus proficiſcuntur ſymptomata atque accidentia quaedam variolarum notabiliora, quae ipſi, in genere conſiderata, duplicia ſunt. 1) Talia nempe, quae a *febre variolas concomitante*, *tanquam primo ſymptomate*, a veneno copia aucto, neruos omnesque in genere ſenſiles et irritabiles partes ſolidas ſtimulante et irritante, producta, ſola ut cauſa dependent, ideoque merito ſimpliciter febrilia audiunt; de quibus ipſi hic quaeſtio non eſt. 2) Talia, quae ſeſe prioribus adiungunt quidem, proprie tamen non a febre, verum a ſpasmis particularibus, ſingulares partes occupantibus, certaque ratione ſe habentibus, dependent, cum febre tamen ita connectuntur, ut, ſi corpus varioloſum eretiſmo febrili affectum non eſſet, in eo forte nunquam excitarentur, adeo, ut generandis iis febris tantum occaſionem praebeat. Haec poſteriora vero ipſi oriri videntur vel p. 46.
a) unice ab eretiſmo uniuerſali ſolidorum, a febre nato, id eſt, ſua fere ſponte, qualia ſunt, v. g. alui conſtipationes, diarrhoeae, urinae excretiones profuſiores, eiusdemque ſuppreſſiones, hoemorrhagiae etc. vel b) ab aliis ſtimulis in corpore, variolis prehenſo, ſimul praeſentibus, huicque vel illi parti ſingulari applicatis, v. g. a faecibus primarum viarum, a plethora, ab obſtructionibus viſcerum, a congeſtionibus, ab ipſa etiam peruerſa medicatione etc. vel denique c) a miaſmate varioloſo, praeter ſpasmos uniuerſales febriles, partes adhuc ſingulares peculiari

prorſus ratione afficiente, et idcirco ſingularia quaedam ſymptomata febrilibus ſe adiungentia, excitante,
p. 47. v. g. inſignes capitis, ceruicis et lumborum dolores, ſaliuationes, nauſeas atque vomitus. Quomodo autem haec producantur, ſe ignorare non diffitetur.

Eruptionem ceu ſecundum ſymptoma per criſeos imperfectae ſpeciem ita abſolui credit, ut febrilibus tandem ſpasmis ſua ſponte remittentibus, vel penitus intermittere incipientibus, ſyſtema ſolidorum ad tranquillitatem deductum, nouos quosdam, et quidem ſalutares ſuſcipiat motus ſecretorios, ad quos per ipſos praegreſſos ſpasmos febriles ipſi diſponi videtur; atque motibus hiſce materiam varioloſam a ſanis humoribus ſeparet, ſeparatam per relaxata et a ſpasmis iam libera capillaria vaſcula critice ad cutem deponat. Quare vero criticae materiae determinatio in hoc morbo eodem modo, ut in morbillis, purpura etc. ſemper ad cutim fiat, ſe latere ingenue fatetur.
p. 48. Secundum ſuam igitur ſententiam variolarum eruptio non ideo fit; 1) quia materies ſubacta et praeparata, ſeu ut vulgo dicitur, cocta eſt; nec facit proin etiam cruda eadem ſola, ut criſis non ſequatur, febrisque continuet; verum debetur criſeos retardatio aut perturbatio utplurimum potius perdurantibus ſpasmis. 2) Eruptio macularum non cauſa eſt ſolutionis ſeu remiſſionis morbi atque ſymptomatum, verum potius morbi iam remiſſi, vel ſaltem remittere incipientis effectus. 3) Vrina hypoſtatica, aliaque in excrementis excretionibusque laudari ſolita, dum teſtantur criſin vel inſtare vel fieri, faciunt id teſtando tantum de reſolutione ſpasmorum inchoata, conditione ad
p. 49. criſin neceſſaria. Quae omnia ulterius explicare, obſeruationibusque celeberrimorum auctorum confir-
p. 52. mare, et medicos, in prognoſi de cita variolarum eruptione diſſentientes, conciliare nequaquam oblitus eſt.

Exan-

Exanthemata vero ipſa, per eruptionem produ- p. 53.
cta, *tertio loco examinat.* Et cum cauſae formalis exanthematum in genere, ſecundum eius opinionem, haec fuerit quam plurimis medicis idea, ſcilicet, formari ea a materie quadam morboſa, a reliquis ſanis humoribus ſecreta, per vim circulationis tandem delata ad cutim, ibidemque ſolo ſui ipſius vitio vel per errorem loci, minima vaſcula capillaria obſtruente; ſit interim nata illa materies ex liquidis viſcidis lentisue heterogeneis, ſiue ex humoribus quamcunque ob cauſam coagulatis, mole auctis, nimis cohaerentibus, aut lenteſcentibus inquilinis: Cl. Auctor huic opinioni adſtipulari nequit. Licet enim in omni exanthemate obſtructio adſit, ipſi tamen non ideo ſequi videtur, materiem haerere ob auctam molem, cum aeque haerere poſſit vitio vaſculorum. Quod poſterius in affectibus exanthematicis, ſi non ſemper, utplurimum tamen obtinere credit, et quidem ita, ut exiſtimet, cauſam vaſculis vitium inducentem, eaque praeternaturaliter arctantem, eſſe ſpasmum. Id quod ex puſtulis et maculis eryſipelatoſis, quae interdum ex applicatione gummatoſorum ſtimulantium emplaſtrorum, nec non ex iis, quae a morſu, ictu, p. 54.
et punctura variorum inſectorum aliorumque animalium, ab attactu urticarum etc. ut et ex iis, quae in ſupra allatis idioſyncraſiae exemplis, in cute oriuntur, illuſtrare, et a dubio, quod contra ſententiam p. 55.
ſuam moueri poſſet, hac nimirum ratione exanthemata quoad formam externam et indolem omni prorſus dote inter ſe conuenire debere, liberare tentat. Quo facto tandem exanthemata varioloſa gene- p. 56.
rari aſſerit, dum materia varioloſa, critice ad habitum corporis externum depoſita, ſtimulo ſuo vaſcula capillaria cutanea irritet; haec vero, ſpasmodice inde affecta, contentos humores intercipiant, liberumque iis, propter criſpaturam, tranſitum negent. Maculis autem hac ratione natis, quae ſequuntur omnia,

omnia, partim a ſtimuli continuata actione eiusque natura ſingulari, partim ab eretiſmo, vaſculis a cauſis aliis ſuperinducto, et tandem a productis ab hisce utrisque oſcillationibus ſingularibus pendere perhibet.

Haemorrhagias, quas *quarto loco* examine dignas iudicauit, itidem a congeſtionibus et ſpasmis deriuat.
p. 57. Et licet concedat ſanguinem in maculis purpureis ac nigris, quae variolarum haemorrhagiis ſeſe ſaepiſſime adiungunt, quasque reuera pro gangraenoſis non habet, ut et ſanguinem ipſas papulas peſſimo omine intrantem, in putrilaginem diſſolui poſſe; negat tamen, hanc diſſolutionem putridam effluxus cauſam eſſe, ſed eundem potius ab eretiſmo aucto in vaſa minima ſanguinem, alias non vehentia propelli. Auctores denique circa prognoſin haemorrhagiarum in variolis contingentium diſſentientes egregie conciliat.

p. 59. In *ſeptimo* denique ultimoque capite monita quaedam, variolarum curationem reſpicientia, continentur, in quibus vero, ut de ſe ipſo modeſte monuit
p. 63. Cl. Auctor, tanquam inexpertus iuuenis breuitati ſtuduit, et de reliquo veniam pro laude petiit. Licet vero Cl. Auctoris argumenta, quibus aliorum praecipue opiniones refellere conatus eſt, non ubique omni exceptione maiora, nec eius hypotheſin ad omnia variolarum phaenomena explicanda ſufficientem iudicemus, attamen diffiteri non poſſumus, eundem in eleganti doctaque hac diſſertatione obſeruationes, quae ad ſtabiliendam illuſtrandamque hypotheſin ſuam quocunque modo aliquid conferre potuerunt, magna diligentia conquiſiuiſſe.

XI.

XI.

Vlterior expoſitio nouae methodi *Kaempfianae* curandi morbos chronicos inueteratos, praecipue malum hypochondriacum. Diſſert. Praeſide GOTTL. BENIAM. FABER, Med. Doct. et Prof. Extr. Reſpondente *Auguſto Theodoro Brotbeck.* Tubingae, 1755. 4. pl. 4½.

Quum fama illius nouae ſic dictae methodi inter multos huc uſque percrebuerit*, facere non poſſumus, quin aliquam eius notitiam exhibeamus noſtris lectoribus. Auctor eius fuiſſe traditur IOANNES KAEMPF, Medicinae Doctor ultimisque vitae ſuae annis Haſſo-Homburgenſis Archiater, nunc vero iam ante biennium demortuus, qui, quum intel- p. 3.
ligeret, proximam plurium chronicorum morborum cauſam in infarctibus vaſorum ſanguiferorum imi ventris, venoſorum in primis, ſeu eorum ab aliqua materiae ſpiſſa praeter naturam vel copia vel craſſitie aucta, obſtructione facta, ἔμφραξιν dixere veteres, ſaepius haerere, optime illis ſe poſſe mederi exiſtimauit lotionibus emollientibus crebro perque ſingulos dies in aluum iniiciendis, ſine oleo vel ſale additis, niſi vehementiores ſpaſmi eorum uſum poſtularent. Du- p. 10.
plices autem clyſteres ſemper curauit parandos: unum,

* Praecipua illius iam inueniri legimus in ſequentibus diſſertationibus: IOH. KAEMPF, filii, *de infarctibus vaſorum ventriculi; Baſileae;* 1751. DAN. EMIL. KOCH, *de infarctibus vaſorum in infimo ventre; Argentorati,* 1752. IOH. GEORG. SCHMID, *de concrementis uteri, Baſileae,* 1753. IOH. FRID. ELVERT, ſub praeſidio GEORG FRID. SIGWART, *de infarctibus venarum abdominalium internarum eorumque reſolutione per enemata potiſſimum inſtituenda. Tubingae.* 1754.

unum, ut aluus redderetur lubrica, ex herbis emollientibus atque furfuribus coctum; alterum magis resoluentem, ex herbis resoluentibus iterumque furfuribus nunc ustulatis, confectum; utrumque tepidum iniiciendum tamque diu, ac ab aegro fieri posset, retinendum. Alia tamen simul ore assumere iussit aegrum remedia, eius temperamento morbique indoli ac statui conuenientia, corrigentia nimirum, resoluentia, laxantia, roborantia, sub infusi potissimum vinosi forma propinanda; hacque methodo quam plurimos aegros, praesertim hypochondriacos confirmatos, feliciter curasse fertur. Similes quoque lotiones in ipsum uterum tepidae iniici posse atque debere legimus, si nempe infarctus iam dicti in eius vasis haereant.

p. 13. In illis tamen casibus singularis vis praecipue tribuitur quotidiano talium clysmatum usui, ubi iam infarctus isti in solidiorem aliquam, polyposam, steatomatosam similemque concretionem abierunt, quippe contra quam omnium aliorum remediorum, praeter clysteres, non nisi incertus effectus esse posse asseritur. Viae enim, per quas excerni debent ista concrementa, relaxantur, ut facilius dilatari possint; ipsa iis inhaerens materia tenax lubricatur eiusque cum vasis continentibus nexus soluitur, ita ut, praesertim si ea internis medicamentis facta fuerit mobilis, vel sponte excernatur, vel aliquo adhibito stimulo facilius excuti possit, quippe cui consequendo fini ipsa intendit natura, excitatis vehementioribus spasmis atque doloribus. Hi enim, propter intestina minus irritata, vel rariores vel mitiores esse solent, quando obstruens ista materies tenerioris molliorisque consistentiae, vasa vero debilia viaeque excretoriae valde solent esse angustae. Tum vero illa clysmata sola non sufficiunt, sed, praeter interna remedia, extus quoque sub balneorum, unguentorum, similiumue forma, in usum vocari debent talia, quae vasis maius

ius robur conciliant, ut contentos infarctus expellant eo facilius; quam ob causam etiam conuenientia laxantia, adiecto stimulo, interponi debent.

Diiudicat hancce *Kaempfianam* dictam methodum p. 15. Cl. Auctor, eamque ex principiis theoreticis aeque confirmat, ac insigni obseruationum, quas affert, numero, ex variis collectionibus depromtarum, ex quibus apparet, tales infarctus duros intestinorum in primis crassorum tunicis adhaerentes a multis medicis saepius deprehensos; similesque in aegris eodem modo laborantibus cum leuamine excretos fuisse; ipsos insuper morbos, illis tantum resolutis atque reiectis, prorsus demum cessisse nec amplius regressos, si roborantia per aliquod tempus adhuc fuerint adhibita. Medicorum interim attentione haud indignam esse remur hanc medendi methodum, quum certum sit, quo propius applicari queant laesae parti, eo saepe tutius eoque citius iuuare posse atque solere medicamenta.

XII.

Continuatio epitomes quarundam obseruationum physico - medicarum, in *promtuario* anglico *viris ingenuis dicato* *, reperiundarum.

Eum, quem olim, diarium hoc prima vice recensentes **, nobis semper praefixum manere finem diximus, ut ea tantum physico-medica, quae vel noua, vel nouiter nuperque emendata nobisque utilia visa, enarremus, huc usque, nisi fallimur, non solum obseruauimus, sed eum in posterum quoque ante

* *The Gentleman's Magazine and Historical Chronicle. Vol. XXV. For the Year MDCCLV. By* SYLVANVS VRBAN. *London, 8. mai. c. f.*

** vid. Comment. nostr. Vol. II. P. II. p. 334.

ante oculos perpetuo habebimus. Quam ob causam plures omnino negligere iam cogimur articulos, quos ex aliis libris, publicis potissimum unius alteriusque academiarum collectionibus, depromtos esse deprehendimus; licet fontes hos ipsos, quibus usus fuerit, diarii huius Auctor rarissime indigitet. Quem in finem id ab eo fiat, forte ut quae narrat, eo maiorem habeant nouitatis speciem, nos certe ignoramus. Talia interim, si nobis obuenerint, ut iam cognita satis habenda, silentio praetermittentes, ea potius vel quoque pauca breuibus indicare pergemus, quae nondum alibi reperiunda, aliquam mereri videntur attentionem.

p. 6. Itaque notatu prorsus non indigna esse videtur relatio de tribus quibusdam viris per valiem a S. *Ioanne* dictum, altis montibus contentum, proficiscentibus, quum nubes fulguribus grauidae inter montium iuga imminentes adeo descenderint, ut ex illis peregrinatoribus duo de summa pectoris oppressione conquesti, subito conciderent momento suffocati; tertius autem difficillime iam iam trahens spiritum, vicinam tamen aliquam domum petere valens ad se rediit. Illi autem arte nulla nulloque modo ad vitam reuocari potuerunt.

p. 12. Casus quidam chirurgicus, *de carie ossis tibiae feliciter curata*, legitur paulo infra ab Auctore, I. READY nominato, enarratus. Puellae cuiusdam octo annorum anterior sinistri cruris pars, ante tres dies ictu calcis affecta, a genu fere ad pedem usque extremum inflammatione corripitur erysipelatosae tantum indolis visa, cum doloribus tamen ac febre violentis. Post octo dies inflammata pars, pus continens, inciditur ad quatuor pollicum longitudinem, super anteriorem ossis tibiae angulum. Pure emisso, et superior et inferior, et lateralis et postica ossis pars periosteo

periosteo suo denudata apparet, indicio satis certo, ipsum periosteum ab initio morbi fuisse inflammatum. Viribus vitae in puella alias sana, atque tenerae adhuc aetatis, plurimum confidens Cl. Auctor, partemque igitur ferro nolens praecidere, ipsi naturae princeps permittit curationis negotium, contra febrim per aliquod tempus perdurantem, tincturam corticis Peruuiani cum elixirio vitrioli adhibens, diarrhoeam vero superuenientem compescens, ipsumque vulnus linteis tantum, spirituosis liquoribus imbutis obligans. Post tres septimanas aegra febre liberata, satis bene se habere viresque amissas recuperare incipit. Post undecim menses frustum istud affecti ossis cariosum mobilius, aliisque duobus elapsis, prorsus liberum fit, postque viginti tantum dies integrum, quinque pollices longum, absque multa adhibita vi tollitur, subsequens vero a laesis vasis haemorrhagia, ope tincturae myrrhae linteis, uti decet, applicatae, facile supprimitur, reliquo deinde vulnere paulo post prorsus sanato, ita, ut intra sedecim mensium interuallum omnis curatio felicissime absoluta fuerit, puellaque pedibus et insistere et incedere nunc valeat per quatuor iam annos; quod nimirum temporis spatium effluxerat, quum hancce Cl. Auctor conscriberet relationem.

De plantis venenatis, in Anglia crescentibus, p. 29. agitur sic, ut singulo mense aliqua huius tractationis particula contineatur, Quamuis autem noua aliqua hic non inuenerimus, sed ex industria Auctoris compilatum sit corpus, noluimus tamen intactam disquisitionem praeterire, quum sua non destituatur haec cognitio utilitate. In ea sic versatus est Auctor, ut nomine synonymisque celebrium scriptorum botanicorum adnotatis, ad quasnam classes a diuersis methodicis fuerint relatae, doceat, descriptionem porro, plerumque ex Cl. HILLIO desumtam, addat, locum

natalem designet, et obseruationes, nociuas qualitates earum illustrantes, subiungat. Per totum quidem annum dispersae sunt sectiones huius peruestigationis, liceat tamen nomina descriptarum plantarum hic collecta proponere: *Mense Ianuario* recensetur *Cicuta*, *maior* vulgo dicta, *Februario Cicuta minor* siue *Ethusa*, *Martio Oenanthe cicutae facie*, *Aprili Cicuta aquatica* GESNERI, *Maio Solanum vulgare siue hortense*, *Iunio Solanum lethale* siue *Belladonna*, cuius tamen effectus contra cancrum, recentiorum obseruationibus stabilitos, atque a nobis adductos alibi, latuisse Auctorem videntur: *Iulio*, *Hyoscyamus vulgaris niger*, *Augusto*, *Cynocrambe*, *Septembri*, *Colchicum commune*, *Octobri*, *Taxus*, *Nouembri*, variae plantae, quae medico alias usui inseruiunt, male applicatae vero perniciosos effectus edunt, ut *Ranunculi* radix, *Hyacinthorum* bulbi etc. *Decembri* tandem atque *supplemento* huius voluminis fungi omnes adducuntur, quorum post usum venenati quidam in corpore subsequuntur effectus.

p. 31. Pariter alius anonymus Auctor naturalem tradit historiam conchyliorum, cuius continuationes sequentibus habentur mensibus, omnia vero simul cum iconibus desumta sunt ex Cl. D' ARGENVILLE conchyliologia *.

p. 152. Illi medici, qui remediorum, quae leniter aluum ducunt, usum in febribus exanthematicis semper nimiumque reformidant, mirabuntur sine dubio legentes, mense aprili febres tales, praeter petechiales veras, in primis etiam purpuram albam, vehementer grassatas fuisse Londini superiore anno, insignem inter aegros stragem efficientes, contra quas leniora laxantia, rhabarbarum, manna, cremor tartari et similia, octauo aut decimo morbi die prudenter data, omnium

* vid. Commentar. nostr. Vol. II. P. IV. p. 693. in not

omnium optime profuiſſe dicuntur. Fortiora diaphoretica in petechiali morbo oblata, vix non ſemper nociua, leniora vero cardiaca, acido nitri temperata largusque decocti hordei potus, ſalutaria fuerunt. Inſomnia, ſudores debilitantes atque deliria, purpuram potiſſimum comitata fuerunt. In genere notamus; id, quod in illis, quae omnium menſium diarii huius faſciculis inſeri ſolent, obſeruationibus de aeris morborumque epidemicorum ratione annotatis, ſaepius huc uſque legere meminimus, contra deliria crebro adhiberi a medicis anglis veſicatoria, quae tamen fere numquam exoptatum effectum attulerunt; unde eorum probari credimus ſententiam, ea non niſi in affectu ſoporoſo aut in genere, ubi excitandi ſunt motus vitales, adhiberi debere.

Ad lectores noſtros nuperrime retulimus * de experimentis quibusdam in Anglia captis: Num peſtifera nimirum iſta lues, quae inter armenta bouesque in primis per Europam huc uſque magnam ſtragem fecit, eadem inſitionis ratione praeuerti vel certe imminui poſſit, qua de variolis per confirmatam iam conſtitit experientiam. Idem deinde in Hollandia factum fuiſſe nunc legimus tentamen. Primum in boue iuuenco felicem habuit ſucceſſum. Poſt vero, illud in ſeptendecim armentis diuerſae aetatis repetitum fuit in oppido *Beverwyk* dicto, prope *Harlemum* ſito. Praeparationem atque regimen non mutarunt quidem viri experturi, ipſam vero inſitionis methodum in ſingulis pecoribus aliquantum variam eſſe voluerunt, ut intelligerent, num effectus quoque varii ſubſecuturi eſſent; quanam autem in re mutatio iſthaec conſtiterit, hic non legimus. Euentus autem fefellit ſpem. Tria enim tantum ex illis ſeptendecim feliciter ſuperarunt morbum, reliquis eius vi extinctis. Eorum quoque numero interfuit unum, p. 160.

 quod

* vid. Comment. noſtr. Vol. V. P. III. p. 452.

quod iam antea morbum per contagium nactum passumque fuerat, nunc eundem et eadem quoque violentia per modum artis expertum. Infausti huius euentus eam fuisse causam suspicati sunt non nulli, quod pecora a se inuicem haud segregata, sed in una eademque domo asseruata fuerint.

Spe igitur nondum ideo deiecti idem experiri voluerunt alii, feliciorem sortem quoque nacti, uti ex epistola Cl. SCHWENCKE, Anatomiae et Chirurgiae Hagae Comitum constituti Professoris apparet.
p. 464. Fasciculo mensis octobris ea quidem inserta legitur, quam vero, propter argumenti affinitatem vel continuationem potius, hic loci commemorare iamque enarratae relationi subiungere volumus. Ab initio illius intelligimus, eundem Virum Cl. fuisse ex illis, qui iam iam dicta tum temporis fecerint experimenta, et eadem quoque deinde repetiisse, donec inuenerit methodum ex voto succedentem, qua nimirum praegressi anni tempore aestiuo sex pecoribus iuuencis, inter primum atque secundum aetatis annum constitutis, morbum per sic dictae inoculationis viam communicauit, quem ista inde etiam mitem habuerunt feliciterque superarunt. Stabulo nimirum animalia non inclusit Cl. Auctor, sed in prata educi ea passus fuit. Incisionem fecit in clunum uno pusque ibi applicuit ex oculis, vel naribus, vel ore alius naturali contagiosaque via aegrotantis animalis, quod iam sanum fieri inceperat, profluens. Tertio post incisionem die morbus se prodere coepit excrementis aluinis siccioribus eiectis; quare tres illico unciae salis Epsoniensis datae fuerunt singulis animalibus, cuius ope aluus aperta mansit per totum morbum. Sexto die ab instituta operatione hic ipse cum omnibus suis symptomatis inuasit, vicesimo tandem superatus, adeo ut animalia nunc iterum essent sana robusta. Vulnus inflictum, durante aegritudine, non sanatum, ea vero praetergressa, siccum quoque factum fuit: Neque

que prius iſti parti inſiderunt muſcae. Notari inſuper meretur, aliud pecus eiusdem generis contagione olim infectum iamque ſanatum, ſtatim omnem cum reliquis fugiſſe coniunctionem congregationemque, ſimul ac haecce aegrotare coeperunt.

Indi ſeu *indigo* culturam in faſciculo, menſis Maii p. 201. deſcribit C. W. Varias plantae, quae a botanicis Anil vel Indigofera dicitur, ſpecies eſſe adſerit Cl. Auctor, quas vero ex loco tantum natali et uſus ratione diſtinguit, quasque nos non niſi varietates eſſe arbitramur. Tres earum recenſet, nempe 1. gallicam, 2. ſpuriam, Guatimala, proprie ſylueſtrem Balamenſem, 3. natiuam carolinenſem, ſpuriam. Prima paruitate differt, ramorumque maiori denſitate, foliolorum breuitate. texturae teneritate. In ſolo pinguiori felicius creſcit, annuam vitam habens, legumen longum, incuruum, nouem decemque ſeminibus foetum. Altera lautius creſcit, durior euadit, altiorque, viciſſitudines aeris melius perfert, lignoſior redditur et in terra macriori nutritur bene. Legumen breue multum inflexum, quinque vel ſex recondens ſemina. Radix ſi hyeme contegatur, per tres annos durat, denuoque propullulat. Tertia adhuc magis ſurgit, ramos autem non adeo denſos format. Inſtruitur foliolis anguſtioribus, caulibus tenerioribus, et optimi uſus eſt. Cauliculorum color eſt purpureus, legumen breue anguſtum nec falcatum, duo tantum habens ſemina. Sponte in inſulis et ora maris creſcit. Reliqua ad ſerendi plantationisque modum pertinent, in loco natali obſeruanda, ad bonam autem coloratam maſſam producendam tempeſtatis, ſolis et ventorum aliquam efficaciam eſſe adfirmat. Cl. Auctor.

Liquorum ſpirituoſorum abuſus inter nautas mi- p. 347 lites aliosque nimis iuſto frequentior inter omnes conſtat. Hinc anonymus quidam Auctor, ad fune-

 ſtos

ſtos iſtos praeuertendos effectus, illud dat conſilium, ut, praeter aquam, aceti aliqua etiam copia adiiciatur, priſcorum in primis Romanorum exemplo adductus, quippe qui aquam cum aceto remixtam potus ordinarii loco ſuis praebebant militibus. Totius inde corporis atque ventriculi potiſſimum fibras magis corroboratum iri, optimumque fore illum potum in regionibus calidis contra ſcorbutum in mari in primis obuium, et ad auertendas putridas malignasque febres. Sequentem igitur eorum potus generum commendat miſcelam atque proportionem, uti guſtui gratam, ſic et refrigerantem, et ventriculo, quin et ei per ſpirituoſos liquores iam debilitato, aſſumtaque retinere vix non amplius valenti, conuenientem: Aceti nempe unam et quatuor partes ſpiritus vini vel frumenti cum triplo maiore quantitate aquae purae remixtas. Conſilium hoc Auctoris, niſi fallimur, et attentione et experimento non indignum eſſe opinamur.

p. 395. In faſciculo menſis ſeptembris adducitur epiſtola, ab Abb. MAZEA ſcripta, qua virtus ſucci Toxicodendri diſquiritur, linteamina tingendi colore atro. Primam huius rei inuentionem fecerat Cl. SAVVAGES; in ea tantum ſpecie, quae Carolinenſis dicitur, in reliquis itaque eadem tentaturus Cl. MAZEA ſingularum ſpecierum folia, cum plus non ſuppeteret ad inueſtigandum, adſumſit, Americanarum itaque ſpecierum unam, foliis hirſutis inſtructam, lacteo ſucco turgidis, inueſtigans, lintei particulam tingens, intra dimidiae horae ſpatium nigram fecit maculam. Altera foliis inſtructa latis, glabris, ſuccum pariter lacteum continentibus, breui interiecto ſpatio maculam fecit eleganter et ſplendide nigram. Varia unius lintei loca ad meliorem differentiam dignoſcendam, tinxerat Cl. Auctor, immittebat itaque decocto ſaponis, ſed absque omni mutatione, et poſtmodum lixiuio cinerum clauellatorum, ſed cum eodem euentu.

Varia

Varia terrae et miranda ſtrata, diluuii vel inundationum teſtes eſſe multorum eſt ſententia, quam exemplo ſoli Modenenſis ab anonymo auctore comprobatam inuenimus. Cl. RAMAZZINI obſeruationibus ſuffultus, qui in omni ciuitatis loco fontem poſſe aliquem effodi dicit, horum fontium autem ea eſt indoles, ut pluuiis non increſcant, neque ſiccitate decreſcant. Ad quatuor vero pedum profunditatem rudera antiqua urbis occurrunt, poſt haec ſolum naturale, compactum et ſolidum reperitur, dein nigrum et paludoſum. Vidit Auctor ad viginti quatuor pedes ſtratum ſtraminis hordeacei integri, in alio ramum coryli, nucibus incorruptis refertum. Porro ad ſex pedum profunditatem varium ſolum album et nigrum, cui intererant rami foliaque diuerſarum arborum, nec non ſtratum calcareum et margaceum, viginti octo pedum. In his ſtratis per omnem ciuitatem eadem eſt ſucceſſio, ipſa vero ſtrata diuerſae ſunt craſſitiei, aliis conchylia inſunt, aliis vero rami foliaque arborum. Ex his autem concludit Auctor, mare adriaticum ante inundationem forte Mutinam uſque fuiſſe extenſam atque Mediolanum verſus, ſolum vero poſtmodum delapſu aquarum ex montibus fuiſſe adauctum. p. 396.

Proponitur problema, quomodo poſſint plantae, in hortis vagantes, eradicari atque tolli. Arbores, ſemina papposa habentes, caedi poſſunt, ſed minores herbae pappoſae, gramina, bulbi non aeque. Conuenientem itaque has auferendi plantas methodum deſiderat Auctor. p. 407.

Alii anonymi in Cl. ALSTONII diſſertationem de ſexu plantarum animaduerſiones exhibent *. Alter mirum ſibi videri aſſerit, quare ex una planta ad aliam

* Vid. Comment. noſtr. Vol. V. P. I. p. 58.

aliam non possit adduci puluis fertilis vento, comprobatque tum rhamni cuiusdam exemplo, tum illo plantarum hybridarum sexum stabiliri. Alter vero eadem affirmans, aliarum plantarum puluere quoque vicinas impraegnari posse statuit, siquidem experientia doceat, cucumeres, melonesque prope amarum cucurbitam, forte colocynthidem, aut elaterium, crescentes, amarum etiam recipere succum.

p. 408. Alius describit raram inter naturalis historiae scriptores partem, scilicet palatum piscium petrefactum, quod integrum est et in iconibus additis sistitur.

p. 439. Ex obseruationibus meteorologicis mensis septembris notamus adhuc, morbillos per illud tempus Londini fuisse frequentissimos benignioris quidem indolis, quas tamen paucis diebus post superatum morbum saepius exceperint febres continuae vehementiores cum stupore, tussi spirandique difficultate. Moderata venae sectio, remedia diaphoretica, vesicatoria et talia, quae aluum tantum leniter seruarunt apertam, prae reliquis profuere. Causam earum febrium suspicatur Auctor fuisse nimis praematurum catharticorum usum; quippe quae, nisi saltem ad purgandas primas vias ea porrigendi adfuerit aliqua necessitas, in morbillis aeque ac variolis eo minus conuenire posse existimat, quo magis in iis morbis alienam materiem per cutem excernere soleat natura.

p. 502. Singularem aeris temperiem uni alteriue morborum generi producendo vel auertendo insigniter fauere, sequens haud indigna visa confirmare videtur obseruatio, quod in insula a S. *Helena* dicta numquam obseruentur variolae, eoque etiam ab exteris apportatus earum morbus contagium sui haud amplius propagauerit. Vestimenta quoque nautarum in mari

variolis

variolis afflictorum, in iam dicta infula deinde lauata, nullum attulerunt periculum, uti contrarium olim in promontorio *bonae fpei* appellato obferuatum et a b. MEAD quoque annotatum fuit. Incolae autem illius infulae indigenae, in Angliam translati, morbo ifti obnoxii fuere. Nauis etiam, in qua graffabantur variolae, ab ifta infula ad aliam *Bencoolen* nominatam vecta, huc attulit contagium, ibi vero nullum eius reliquit veftigium.

Menfe decembri defcribit Auctor anonymus, qui p. 540. fub *Pyrophili* nomine latere voluit, cobaltum variasque de eo obferuationes proponit. Illâ, quae vitrum coeruleo tingit colore, materies pro terra habita, a Cl. BRANDIO demonftrata eft metallicae effe originis: huius maior in anglicis, quam Saxonicis eft copia: in his facillime in calcem abit, in illis e contrario in metallicam formam, quam primum maffa fluere incipit, fubfidet. Regulus cobalti, albidi coloris, duriufculus fragilisque eft, funditur magna flamma, dein calcinatur in nigrum dehifcens puluerem. Per fe fummo etiam cum igne non vitrefcit, fed fi cum vitro excolore funditur, quo facto facile funditur, egregium coeruleum contrahens colorem. Cum omnibus metallis, excepto bifmutho, funditur iisque malleabilitatem demit, fed ferro fufo eandem communicat. Omnibus acidis foluitur et foluta metalla ex iis praecipitat; folutiones autem et inde natae cryftalli, fi in menftruo fit acidum marinum, rofeum reddunt frigidae colorem, calidae profunde viridem. Cum aqua porro regia facta folutio, fi cum ea litterae aut figurae in chartam coniiciuntur, difparent, redeunt ex viridi coeruleo colore, dum incalefcit. Ex cobalto faxonico crudo nondum ignem paffo, aqua regia foluto, colorem mutans eius modi liquor producitur, ex anglico non aeque, interim tamen fmaltum dat. Simul hoc magnam alius

metalli portionem admixtam habet, quod ab essentiali metallo cobalti differt: Siquidem difficilius calcinetur atque vitrescat, nec calces nigras, sed virides exhibeat: vitrum etiam viridiusculum redditur, aeque ac solutio, ab acido vitriolico non arroditur, cum bismutho iungitur, minime vero cum argento vel zinco.

XIII.

Dissertation sur les parties irritables et sensibles des Animaux par Mr. DE HALLER, President de la Societé Royale des sciences de Goettingue, Membre de l'Academie Royale des sciences de Paris: de l'Academie Royale de Chirurgie: des Academies Royales de Londres, de Berlin, de Stockholm, et d'Vpsal; de celle des Curieux de la Nature, de Bologne et de Florence; traduit du Latin par Mr. TISSOT, D. M. a Lausanne chez Marc-Michel Bousquet et Comp. 1755. 8. pl. $9\frac{1}{2}$. cum praefatione.

et

Memoires sur la nature sensible et irritable des parties du corps animal par Mr. ALB. DE HALLER, President de la Societé Royale des Sciences de Goettingue, etc. Tome premier, contenant une seconde édition corrigée de la dissertation sur l'Irritabilité, suivie de l'Exposé synthetique des Faits, tiré d'un grand nombre d'Experiences faites par l'Auteur. à Lausanne chez Marc-Mich. Bousquet et Comp. 1756. 12. pl. 20. cum praefatione.

i. e.

i. e.

Diſſertatio de partibus irritabilibus et ſenſibilibus animalium, auctore DE HALLER, ex latino ſermone in gallicum translata a Cl. TISSOT M. D.

et

Commentarii de irritabilitate et ſenſibilitate partium corporis animalis, auctore ALB. DE HALLER. Tomus I ſiſtens editionem diſſertationis praecedentis alteram, ab ipſo Auctore reuiſam alteraque parte auctam.

Commentationis, quam iam indicamus, duplex quidem eſt editio, unum tamen idemque argumentum, cuius duplicem etiam propter ea exhibuimus inſcriptionem, ut, quid ſit inter utramque diſcriminis, primo ſtatim appareat intuitu. Poſſent igitur forte haec dicta ſufficere, atque reliqua abunde ex inſcriptione intelligi, in primis quum eiusdem iam alio tempore facta ſit a nobis mentio. Enimuero occurrunt non nulla in prima huius diſſertationis editione, quae deſiderantur in altera, atque in hac ipſa acceſſere plura noua, quae indicari merentur: digna hinc omnino nobis viſa eſt eadem, cuius in utraque editione contentorum breuem ſubnectamus expoſitionem.

Complectitur vero utraque haec editio verſionem gallicam experimentorum de partibus corporis ſenſilibus et irritabilibus, quae Ill. DE HALLER expoſuit in Comment. Societ. Reg. Gotting. Tomo II. ad annum 1752. pag. 114 ſeqq. et quorum ipſi quoque fuſam dedimus recenſionem *. Verſio ipſa debetur Cl. TISSOTO; qui etiam in praefatione praemiſſa, Ill. DE HALLER irritabilitatis inuentae gloriam vindicat,

* vid. Comment. noſtr. Vol. II. Part. IV. p. 695 ſeqq.

dicat, ipſius vero irritabilitatis in pathologia et therapia clinica et chirurgica uſum variis demonſtrat exemplis, eamque a quibusdam defendit obiectionibus. Supplementi vero loco addidit hisce experimentis ipſe Ill. Auctor breuem ad Cl. LE CAT obiectiones * reſponſionem; ob argumenti adfinitatem ſubiunxit hic Cl. TISSOT commentarium de motu cordis a ſtimulo nato, quem Ill. DE HALLER inſeruerat Comment. Societ. Reg. Gotting. Tomo I. ad annum 1751. pag. 263, et de quo nos etiam ad lectores noſtros retulimus **. Haec ſunt, quae habet prima commentationis huius editio: ad alteram ſi iam reſpexeris, multum eam ſe diſtinguere a prima, ipſa loquitur inſcriptio, atque propius eamdem perluſtrantibus multa ſeſe obtulerunt noua. Primum, quod adnotamus, eſt, ſiſtere eam collectionis ſcriptorum, quae prodiere aliquot abhinc annis, irritabilitatem illuſtrantia, tomum primum, qui Ill. DE HALLER labores comprehendat, proximeque proditurum quoque eſſe ſecundum tomum, atque experimenta Cll. BASSANI, POZZII, ZINNII, RVNGII, EMETTI et MÜHLMANNI, quae illuſtrent confirmentque adſerta Ill. DE HALLER, complexurum. Tomus hicce primus, quem iam exhibemus, in duas ſeſe diſtinguit partes: in prima, quae appellatur *Memoire analytique,* eadem continentur, quae habet prior editio, excepta tractatione de motu cordis a ſtimulo nato, quae hic omiſſa fuit. Ill. Auctor ipſe ſedulo reuidit commentarium, pauca ſubinde emendauit, notulasque adiecit, quas tamen, quum ſparſim tantum interſertae ſint, nunc non tangimus.

Ad

* *Dans ſa diſſertation qui a remporte le Prix propoſé par l'Academie Royale des Sciences et belles lettres de Pruſſe ſur le principe de l'action des muſcles cet. à Berlin* 1754. 4. et Comment. noſtr. Vol. III. Part. III. p. 403 ſeqq.

** vid. Comment. noſtr. Vol. II. Part. I. p. 19 ſeq.

Ad alteram partem, quae dicitur *Memoire synthetique*, quum nos conuertamus, eamdem nouam esse atque, ut Comment. Societ. Reg. Gotting. Tomo V. proxime prodituro inseratur, ad societatem illam mense nouembri anni superioris, supra millesimum, septingentesimum quinquagesimi quinti transmissam fuisse, ex addito praefamine ipsius Auctoris intelleximus. Exhibet autem Noster in hocce commentario ipsum diarium omnium experimentorum suorum, quotquot, aliquot abhinc annis, irritabilitatis confirmandae gratia, in viuis animalibus instituit, vel etiam in hominibus ipsis tentauit, eum potissimum in finem, ut illud fundamenta, quibus solis superstructa nitatur illa de irritabilitate doctrina, offerat firmissima: in priori enim commentario tantum conclusiones ex experimentis elicitas, in hoc posteriore vero ipsam experimentorum tradit Noster adeo fidelem enarrationem, ut etiam quae successu exspectato destituta fuerint, subnectere haud erubuerit. Vndeuiginti sectiones habet ipsum hoc diarium, atque singulae sectiones ea comprehendunt experimenta, quae circa partes singulares corporis animalis facta sunt, praeter duas ultimas, in quibus occurrunt tentamina euentui optato haud respondentia, vel prorsus nihil demonstrantia; cuilibet sectioni deinde adduntur corollaria, ex enarratis ante tentaminibus educta. Ipsa experimenta numeris praefixis, numeramus eorum quingenta et sexaginta septem, ideo insignita occurrunt, ut commodius citari potuerint in corollariis. Praeter ea etiam animal, in quo factum fuit experimentum, atque dies et annus, quando peractum est, singulis experimentis praefigitur, atque in ipsa subnexa historia omnia, quae sese obseruatori obtulerunt, candide enarrantur phaenomena. Quae quidem copiose hic referre haud licet, in primis quum alio tempore eorum summam exposuerimus, sufficiant pauca tantum adducere, quae in homini-

bus

bus duobus circa tendinum insensibilitatem nuperri-
p. 132. me obseruare contigit, phaenomena, Cl. ZIMMERMANN, sollertissimus tentaminum plurimorum, quae fecit Ill. DE HALLER, comes, cuius etiam nos laudasse reminiscimur sollertiam*, anni superioris mense iunio, in femina vulnerata tendinem extensoris indicis nudum apprehendit, irritauit, diuisitque, dolorem prorsus non inde sentiente femina, quem tamen excitauerat irritata cutis. Eodem anno, mense octobri, Cl. FARION, medicus nosocomii Monspeliensis, nudos in vulnere viri cuiusdam tendines peronei medii et parui, itemque extensoris longi digitorum, repetitis vicibus, forfice, acu, oleo vitrioli, lapide infernali, sine ullo inde excitato dolore alioue incommodo, irritauit, ut etiam tendinum exfoliatio ipsiusque vulneris coalitio feliciter successerit. Haec igitur dicta sunto de commentariis illis, irritabilitatis doctrinam nouam confirmantibus; ad alios adhuc attendisse iuuabit, nuperrime etiam Lausonii editos, motum sanguinis venaeque sectionis effectus illustrantes. Titulus sequens est:

* In recensione Dissertationis Eiusdem de irritabilitate. Gotting. 1754. habitae, quam dedimus in Comment. nostr. Vol. II. Part. II. p. 303 seqq.

XIV.

XIV.

Deux Memoires ſur le mouvement du ſang, et ſur les effets de la ſaignée, fondés ſur des experiences, faites ſur des animaux, par Mr. ALB. DE HALLER, Preſident de la Societé Royale des Sciences de Göttingue, etc. à Lauſanne chez Marc - Mich. Bouſquet et Comp. 1756. 12. pl. 22½. cum praefat.

i. e.

Commentarii duo de motu ſanguinis et de effectibus venae ſectionis, experimentis in animalibus confirmati, auctore ALB. DE HALLER.

Qua in praecedentibus commentariis uſus fuit, eamdem in hisce, quos iam proponimus, ſequitur Ill. Auctor methodum. Prior enim commentarius ſiue *Memoire analytique*, capitibus ſex comprehendit adſerta multa, eaque noua de motu ſanguinis, tamquam concluſiones ex experimentorum inſigni copia elicitas; transmiſſum eumdem anno ſupra milleſimum ſeptingenteſimum quinquageſimo quarto, octauo die menſis octobris ad Societatem Regiam Scientiarum Gottingenſem, atque nuperrime demum Commentariorum huius Societatis Tomo IV. inſertum, quum huiusce facta fuerit a nobis mentio, ipſi etiam fuſe ſatis recenſuimus *, ut iam opus haud ſit de eodem plura exponere. Vnicum eſt, quod adhuc notamus, nimirum ſupplementi loco, huic commentario priori a Cl. TISSOT, cui verſionem gallicam debemus, iterum additum fuiſſe breuem de motu cordis a ſtimulo nato commentarium, qui continetur in priori editione diſſertationis de irritabilitate, quique omiſſus fuit in poſteriore, ut ſupra monuimus.

* vid. Comment. noſtr. Vol. V. P. IV. p. 622.

mus *. Commentarium vero alterum siue posteriorem, seu *Memoire synthétique*, eidem Societati Regiae Scientiarum, die vigesimo sexto mensis martii, anno, quem adhuc viuimus, tradendum curauit Ill. Auctor, quo possit prodire in publicum cum sexto commentariorum Societatis laudatae Tomo. Exhibet Noster in eodem simili, ut in praecedentibus de irritabilitate commentariis, ratione ipsum experimentorum diarium, veluti firmissimum adsertorum suorum fundamentum. Quum iam summam eorum copiose tradiderimus, quid adhuc inde transferamus, non habemus, illud unicum addentes, experimenta de motu sanguinis venosi et de motu cordis desiderari in hocce diario, quoniam iam exhibita fuerunt inter experimenta, quae complectitur commentarius posterior de partium corporis animalis irritabilitate et sensibilitate. Quod restat, commemorare adhuc illud conuenit, Ill. Auctorem spem fecisse certissimam, fore, ut etiam, quae ipse instituisset pluribus abhinc annis, et adhuc instituat in viuis animalibus, circa respirationem, itemque circa generationis negotium, experimenta proxime orbi eruditorum, simili obseruata methodo, exponat, quae quidem auide exspectantes nos iam pia pro salute Ill. Auctoris, quo possit fidem promissorum exsoluere, nuncupamus vota.

* loc. cit. pag. 631 seqq.

XV.

XV.

Tirocinium botanicum Edinburgenſe. Conſcriptum a CAROLO ALSTON. Edinburgi, typis W. Sands, A. Murray et I. Cochran. 1753. 8. 30 pl. dimid.

Ante duodecim iam annos officinalium, quae dicuntur, plantarum indicem ediderat Cl. Auctor, hunc emendatum auctumque denuo in lucem emiſſurus, doctrinae botanicae addiſcendae cauſa aliquam de re herbaria diſſertationem addidit, deinde Cl. LINNAEI fundamenta botanica recudi curauit, eam in primis ob rationem, *ut melius iudicium ferre valeant diſcentes, quo iure a praeclariſſimis huius aeui botanicis diſſentire audeat in arte tyro:* tandem propoſuit indicem plantárum, medicinalium praecipue, quarum demonſtrationem ſolet ſtudioſis exhibere. Cl. LINNAEI ſcriptum ita cognitum eſt, ut de eo plura iam dicere neceſſe non ſit, index vero plantarum ad methodum TOVRNEFORTII nomina primo eius, deinde aliorum ſynonyma, et anglicam denominationem continet.

Supereſt itaque, ut de noua tantum diſſertatione paullo plenius referamus. Non autem omnem doctrinae plantarum theoriam hic expoſuit Cl. Auctor, ſed aliqua tantum decerpſit capita, multus eſt in exponenda ſua mente circa ſexum plantarum, et contra Cl. LINNAEVM ſaepe acriter diſputat. Refutatis mox ab initio variorum auctorum definitionibus, *vegetabile* eſſe dicit *corpus organicum, quod per poros aut* p. 3. *vaſa in ſuperficie ſua externa poſita, haurit materiam nutrimenti ac incrementi ſui.* Neque tamen et hanc definitionem omni exceptione maiorem eſſe, quum eadem de animalibus quodam modo valeant, ex accurata patet obſeruatione. Sunt autem in plantis partes aliae, quae nutritioni, aliae, quae generationi

inseruiunt, in quarum descriptione TOVRNEFORTII et MALPIGHII asserta retinet Cl. Auctor. Minus recte autem Cl. LINNAEVM diuisionem in herbas et arbores reiicere putat, forte non rite perpensa illius diuidendi ratione, quod natura inter has corticibus limites posuerit. Corticem etenim in herbis desiderari credit, sola praesente cuticula, verum vasa densius, rariusque posita non videntur genuinum distinctionis fundamentum esse. In succi nutritii natura definienda varia quoque est scriptorum discrepantia, eam multis argumentis reliquis praeferri debere autumat Noster, quae aerem et aquam huic officio praeficit. Siquidem salia varii generis cum terra mixta, incrementum non retinuerunt tantum, sed plantam perire fecerunt, terra vero macra, per varias vegetationes quasi exhausta, cribrata aeque feliciter plantas nutriuit ac pinguissima, eadem cum calce viua mixta, longe deterior euasit; aqua calcis bulbos non nutriuit: nec laetius crescentes frutices et herbas reddidit. Interim ex physicis doctrinis constare arbitramur, eadem non omnem terram fertilem efficere posse, sed ad mixtionem debere attendi. Refutatur porro opinio KÜLBELII et anonymi auctoris, historiae physicae.

p. 9. p. 12.

p. 21. Quod ad alterum, nouas procreandi plantas, vegetabilium officium pertinet, ea potissimum contra sexum plantarum, iisdemque argumentis proposita inuenimus, quae alibi iam Cl. Auctor fusius pertractauit *. Sed, quoniam nec ea ita comparata esse censuerimus, ut omnem rem exhauriant, alia iam hic non monemus. Pergit deinde Noster in contemplando Cl. LINNAEI systemate non nulla de nominum mutatione, specierumque formatione adducere, specimina itaque profert, ex quibus antiqua etiam nomina male adhibita fuisse pateat, nomina usitatissima sine ratione expuncta, sesqui pedalia damna-

p. 43.

* vid. Comment. nostr. Vol. V. P. I. p. 58 seqq.

damnata, et ſimilia recepta, in uniuerſum integrum rei herbariae innouationem fuiſſe inſtitutam. Nec vagis quidem vocabulis eius modi definitiones additas fuiſſe contendit, ex quibus certior euadat ſignificatio. Optandum utique magis, quam expectandum, ut perpetuum hoc de re diſcrimen componatur, quod alias doctrinae difficultas continuo ſit incrementum captura. Nihilo tamen ſecius laudibus etiam afficiendam eſſe Cl. LINNAEI induſtriam iudicat, quod plantarum ſpecies et varietates optime diſtinxerit, earundemque diſtinctiones ab eſſentialibus deſumſerit notis, licet iure quodam ſimul adnotet, fieri haud aegre poſſe, ut ſpecies pro varietate adſumatur: Hinc paucas aliquas ad generum conſtitutionem et diſpoſitionem regulas adiungit Noſter, CONRADVM GESNERVM, in eo primo loco elaboraſſe docens, et, ut eius opera in lucem prodeant publicam exoptans, quod poſt ea Cl. TREWII et SCHMIEDELII * opera factum fuiſſe laetamur, MORISONI praeter ea merita multis extollit, et contra Cl. HEISTERVM vindicat. Tandem veros plantarum uſus perpendit, de medico vero uſu ita arbitratur, ut methodum quandam, quae hic utilis eſſe poſſit, inuentam fuiſſe neget; nec adeo laudatae methodi naturalis uſum aliquem futurum eſſe adſerit; *eos enim, qui de methodo plantarum naturali inueſtigando ſudant, de lapide philoſophico deſudare videri, cum natura de ſpeciebus tantum ſit ſollicita.* Quodſi vero non de tyrone artis et qui obiter doctrinae capita percurrere velit, ſermo ſit, de phyſico, penetralia corporum rimante, et in ſummi etiam numinis gloriam affinitatem corporum naturalium indagante, non leuem ſed magnam ſane ex ſimili diſquiſitione gloriam extituram eſſe confidimus.

p. 51. p. 62. p. 65.

Yy 2 Poſt

* vid. Comment. noſtr. Vol. II. P III. p. 385 ſqq.

Poſt hanc diſſertationem nunc ſequitur methodus TOVRNEFORTII, ſingulis claſſibus adſcriptis nominibus generum, tum dicti Cl. botanici, tum etiam Cl. LINNAEI.

XVI.

CAROLI ALLIONII Phil. et Med. Doct. Taurinenſis e ſocietate phyſico-botanica Florentina rariorum Pedemontii ſtirpium Specimen primum. Auguſtae Taurinorum. Excudebant Zappata et Auondus. MDCCLV. 4. mai. pl. 7. tab. aen. 12.

Quanta in rite diſtinguendis, rarioribus diſcernendis, et cum aliorum deſcriptionibus conferendis plantis adhibenda ſit ſollicitudo, illi demum iudicabunt, qui ipſi eius modi operae manum admouerunt, ut ea propter facile Cl. Auctorem veniam eſſe impetraturum confidamus, ſi in edendo hoc paruo libello multum temporis ſe conſumſiſſe et paucarum tantum plantarum, quarum numerus ad triginta accedit, deſcriptionem ſe exhibuiſſe confitetur. Expoſuit autem rariores aliquas, in alpibus lectas, eas praecipue, quae vel ab aliis praetermiſſae fuerunt, vel non ſatis accurate delineatae: eaque earum nomina, quae a veteribus vel a recentioribus nouiter detectis impoſita ſunt, retinuit, aut quantum fieri poterat, noua, conditionibus diſtinctis in plantis reſpondentia, effinxit. Plantae plerumque integrae floribus fructibusque inſtructae proponuntur, vel earum etiam partes ſigillatim denotantur. Nos autem ut lectores intelligant, quae praeſtiterit Noſter, ſpecies ab eo deſcriptas, hic adducemus, ſimul cum praecipuis diſtinctionem efficientibus, momentis: Occurrunt itaque:

1) *Alyſ-*

1) *Alyſſon pyrenaicum, perenne, minimum, foliis trifidis.* TOVRN. Cauli ramoſo adhaerent folia, in roſulam congeſta, ſicca ſplendentia, profunde inciſa, trifida, pedunculus nudus, floribus umbellatis ornatus, fructus ex oblongo acuminatus, bilocularis, ſemina utrinque duo, uno tantum maturante. Inuenimus deſcriptae plantae ſynonymon a Cl. LINNAEO illi ſpeciei *Drabae*, quam *caule nudo, foliis pinnatis ternatisque* vocat in Spec. p. 642. no. 3. addi, quo iure neſcimus. p. 1.

2) *Abſinthium alpinum ſpicatum, foliis petiolatis bis trifidis, caulinis pinnatis.* Caules vix tomentoſos eſſe Cl. Auctor dicit, LINNAEVS in fl. Suec. n. 733. edit. 1755. nitido villo adſperſos deſcribit, Noſter folia radicalia a caulinis diuerſa eſſe docet, LINNAEVS receptaculum papposum, Noſter nudum declarat. Hinc diuerſam eſſe ſpeciem recte monet. p. 3.

3) *Abſinthium alpinum, candidum, humile.* C. B. Foliola pinnarum ſunt quadrifida, quinquifidaque, caulina rariora, pinnis paucioribus, caules incani. Forte ad priorem LINNAEI ſpeciem referri debet. Nondum delineata extat. p. 5.

4) *Abſinthium foliis radicalibus multoties pinnatis, caulinis pinnatis, longe petiolatis: floribus paruis, raris, ſeſſilibus.* A primo abſinthio floribus capitalis longe minoribus differt, ſericeum totum, nullibi deſcriptum. p. 6.

5) *Viola alpina minima, nummulariae folio* BOCC. Folia ſunt cordato-acuminata integerrima, petiolata, ſtipulae tridentatae, cauleſcens habitus. p. 7.

6) *Achillea foliis pinnatis, lanugine totis obductis, floribus albis umbellatis.* HALL. Noua additur deſcriptio et delineatio. Cauliculi ex radice plures folia omnia pinnata foliola trifida, flores octo caulem terminant. p. 9.

7) *Achillea foliis integris, odoratis, cuneiformibus, in apice dentatis.* Rara eſt, folia radicalia plura, p. 12.

 craſſa,

craſſa, ſucculenta, ſeſſilia, cuneiformia, apice demum dentata. Flores caulem terminant ſeptem, aut pauciores, albi. Thalamus paleaceus.

p. 14. 8) *Viola foliis oualibus, integerrimis, uniformibus, pedunculis caulinis.* Radix repens, folia oualia, petiolata, integra, flos magnus obſcure coeruleus.

p. 15. 9) *Sedum erectum, ramoſum, foliis planis, floribus albis longe pedunculatis.* Noua plane et elegans ſpecies, unica tantum vice occurrit. Caulis tenuis, folia alterna, tenera, venoſa, nitentia, cryſtallis quaſi conſperſa, ouato - acuminata. Corolla pentapetala, decaſtemon, vaginae quinque.

p. 17. 10) *Saxifraga foliis palmatis, caule denſe folioſo et florigero.* Planta viſcoſa, folia radicalia, profunde quinquifida, pedunculi ex alis ſimplices aut ramoſi folia floralia integerrima.

p. 19. 11) *Veronica caule ſimplici, floribus congeſtis terminato, foliis ouato - acutis, dentatis.* Folia oppoſita ſeſſilia, ſuperius glabra, ſubtus rugoſa, flores ſpicati, capſula cordato - ouata eſt. Noua, variat foliorum magnitudine.

p. 21. 12) *Veronica repens, ex alis ſpicata, foliis rotundis, firmis, glabris, denticulatis.* Flos coeruleo - violaceus, fructus cordatus, polyſpermus.

p. 22. 13) An *Aretia glabra, obtuſifolia, umbellifera* HALL. Folia lingulata, elliptica, ſcapi nudi praelongi, pedunculi plerumque umbellati, ad quorum exortum foliola quinque acuta adſtant. Fructus unilocularis, quinqueualuis. Ad hoc genus Cl. Auctor refert *Vitalianam* SESLERI.

p. 27. 14) *Lepidium caule repente, foliis ouatis, amplexicaulibus.* HALL. Folia radicalia petiolata, caulina ſeſſilia, fructus ſiliculoſus, incuruus, in ſummo loco ſpinuloſus, a perſiſtente ſtylo. Color corollae coeruleſcens.

p. 29. 15) *Lychnis floribus umbellatis, ochroleucis, petalis ouatis, filamentis nigris.* Corollae petala oblongo ouata,

ouata, integerrima, denticulis ad limbum duobus instructa; calyx tubulosus, fructus unilocularis, styli duo aut tres, stamina decem, habitus plantae glaber. Folia radicalia multa, caulina opposita, amplexicaulia.

16) *Lychnis alpina repens saxatilis, quae behen album vulgo, folio latiusculo et breuiori.* Differt a *behen albo* caule repente, foliis subrotundis, ciliatis, flore unico, caulem terminante. p. 33.

17) *Campanula plerumque multicaulis, uniflora, foliis ouatis, sessilibus, integerrimis.* Folia alterna, flos magnus profunde incisus; patens, calyx quinquifidus, hirsutus, planta glabra. p. 35.

18) *Campanula foliis hispidis, caule unifloro.* HALL. Folia radici circumfusa linguaeformia, acuta, caulis semper unum florem gerit coeruleum, albus rarior. Habitus pilosus est, icon eius nondum extat. p. 36.

19) *Campanula hirsuta, foliis elliptico lanceolatis, raro denticulatis, caule unifloro*, statura, foliorum forma, per gradus minorum, a priori discrepat. p. 39.

20) *Alyssum foliis pinnatis, multiformibus, floribus racemosis, luteis*: folia radicalia atque caulina pinnata sunt, pinnis nunc integris nunc laciniatis, flores in racemo, calyx caducus, coloratus. p. 40.

21) *Persicaria alpina, folio nigricante, floribus albis* BOCC. Caules cubitales, flexuosi, folia sessilia sunt, integerrima, subtus incana, flores in magnis racemis, ampli, albi, staminum stylorumque numerus variat, quare Cl. Auctor minus recte ab horum numero differentias desumi iudicat. p. 41.

22) An *Helianthemum alpinum, myrthifolium, hirsutum* HALL. Huius tantum nominis mentionem iniecerat Ill. HALLERVS, Noster subiungit descriptionem. Radix ei datur repens, folia oblonga, elliptica, dura, subtus incana, supra hirsuta. Flores ad summum caulem quinque, sex. p. 43.

 23) *Leu-*

p. 45. 23) *Leucoium angustifolium, alpinum, flore sulphureo.* H. R. Par. Siliqua quadrangula fere cum hesperide conuenit, folia sunt linearia, radicalia petiolata, caulina sessilia. Varietates duae delineantur.

p. 46. 24) *Abrotanum pumilum, floribus magnis sessilibus, raris, longe spicatis.* Folia pinnata, pinnis acutis, dentatis, inferioribus amplioribus, superioribus angustioribus, cauli assident florum glomeruli odorati.

p. 47. 25) *Anonis inermis glabra, vaginis lanceolatis cristatis, petiolis longis, unifloris.* Ab aliis stipulis crenatis, et longitudine pedunculorum discrepat.

p. 49. 26) *Alsine uniflora et grandiflora, foliis acuminatis, petalis integris.* Folia ad radicem copiosa, lineari acuminata in rigidam spinulam abeuntia, cauliculi pene nudi, flores magni.

p. 50. 27) *Pedicularis foliis bis pinnatis, calyce non cristato, floribus ochroleucis, in spicam nudam congestis.* Folia obscuri coloris, subtus non pallent, et spica nuda est, ut ea propter a *Pediculari foliis alternis, pinnis pinnatis, foliis ex spica florifera longe eminentibus* HALL. multum differat.

p. 51. 28) *Pedicularis foliis alternis, pinnis semipinnatis, floribus rostratis, ochroleucis, dense spicatis.* Radix bulbosa, folia radicalia petiolata, caulina sessilia, florum galea rostrata, rostro acuto instructa, forte varietatem tantum constituit, *pedicularis alpinae, foliis alternis, pinnatis, floribus ex atro rubentibus, in spicam densam congestis.* HALL.

p. 52. 29) *Pedicularis pinnis foliorum acute pinnatis, floribus obtusis, purpureis, spicatis.* Folia radicalia longe petiolata huic speciei data sunt, caulis pene nudus, spica florum foliosa, corollae obtusae.

p. 54. 30) *Pedicularis foliis alternis, pinnis semipinnatis, floribus laxe et longissime spicatis.* Nondum satis descripta haec species, multum tamen cum ante adducta HALLERI specie conuenit, nisi quod galea corollae rostrata sit et spica florum laxa.

Patebit

Patebit itaque in deſcribendis et delineandis, plantis praeſtitiſſe Cl. Auctorem, quae ab induſtrio naturae indagatore poterunt expectari; hinc reliqua, quorum primum hoc eſt, plantarum ſpecimina eo auidius deſideramus, quo maior ex ſolertioribus diſquiſitionibus in botanicas doctrinas redundat certitudo.

XVII.

La Phyſique de l'Ame humaine, par Mr. GODART, Docteur en Médecine. à Berlin aux depens de la Compagnie. MDCCLV.

h. e.

Phyſica animae humanae, Auctore GODARTO, M. D. 8. 1 alph. 2 pl.

Cum omnium eruditorum hominum conſenſu phyſicae attributa ſint corpora, circa quae haec diſciplina verſetur: fieri vix poteſt, quin titulus huius libri plerisque lectoribus παραδοξος videatur, atque Auctorem apud eos in ſuſpicionem materialiſmi adducat. Quam ſuſpicionem Cl. Auctor ipſo in limine huius operis a ſe amoliri ſtudet, admonens lectorem, ſe, cum phyſicam animae dicat, nil intelligere aliud niſi doctrinam de natura animae; et hanc vim ac poteſtatem huic vocabulo, ſalua etymologia, ſubiici poſſe exiſtimat, praeſertim in hoc libro, in quo ſibi propoſitum ſit, non animae humanae theoriam pneumatologicam neque moralem tradere, ſed de ea tantum eatenus exponere, quatenus relationem phyſicam habeat ad corpus cum ipſa coniunctum. Nempe iam anno 1745 Cl. GODARTVS in Academia Rhemenſi publice propoſuerat Thema inaugurale ſub titulo: *Specimen animaſticae medicae;* et nunc ea, quae in illa ſcriptione breuius diſputauerat, hoc in libro fuſius perſequi, atque enodatius exponere, cepit conſilium.

Diuiſit hunc librum in duas partes. In prima parte in naturam et ſedem animae inquirere, in altera functiones animae explicare conſtituit.

p. 3. Partis prioris quatuor fecit capita. In primo capite animam humanam eſſe ſubſtantiam ſimplicem, atque immaterialem, ex eo, quod quisque ſui con-
p. 10. ſcius ſit, demonſtrat, et contra *Lockium*, dubitantem, annon Deus materiae facultatem cogitandi largiri poſſit, diſputat.

In ſecundo capite quaeſtionem tractat hanc, num anima corpori ſuo realiter praeſens ſit? Et quia hanc quaeſtionem eo ipſo deciſam eſſe putat, ubi oſtenſum fuerit, animam corpori ſuo phyſice iunctam eſſe: de animae et corporis coniunctione fuſius agit. In quo
p. 25. difficillimo argumento tractando ſic verſatur, ut primo rationes, ob quas plerique hodie philoſophi phyſicum influxum animae in corpus ſuum, et corporis in animam, concedere verentur, refutare ſuſcipiat (ubi tamen diſſimulare nou poſſumus, pauciſſimas easque omnium leuiſſimas rationes attuliſſe Cl. Auctorem), deinde demonſtrare allaboret, animam et corpus in ſe mutuo agere phyſice. Demonſtrationis
p. 29. huius omnis neruus in hoc conſiſtit argumento: Cum vis motrix agat in corpora, et ſimul ea penetret, cur non aeque in animam agere poteſt, quippe quae etiam penetrabilis eſt corpori? Cui argumento quae ſit vis, diiudicandum philoſophis relinquimus. Vt-
p. 30. cunque ſit, hoc ſolo argumento niſus Auctor, nunc putat euictum eſſe animae et corporis mutuum influxum phyſicum, et pro certo habet, eandem vim, quae in corporibus reſidens motrix dicatur, ad ſenſationes et cogitationes in anima producendas cooperari, et in animae corporisque mutuis actionibus
p. 31. fieri contactum, haud ſuperficiarium, ut in corporibus, quorum unum alteri motum conciliet, ſed intimum,

mum, ſubſtantia altera in alteram penetrante, et ſic impreſſionem in ea efficiente.

Tertium caput, de Sede animae inſcriptum, quaeſtioni impenditur, utrum anima ſit in ſingulis corporis partibus, an in quibusdam ſolis, et quaenam illae ſint? Ad ſoluendam hancce quaeſtionem, Cl. Auctor tres alias quaeſtiones ponit, 1. utrum ſenſationes in ipſis organis fiant, an ad ea tantum referantur ab anima? 2. num omnibus actionibus, quas corpus noſtrum naturaliter edit, producendis ſufficiat mechaniſmus? 3. num, ſi mechaniſmus inſufficiens deprehendatur, aliae animae, praeter rationalem, in auxilium vocandae ſint? Quod ad primum attinet, reſpondet Auctor, ſenſationes non fieri in organis ſenſoriis, ſed ab anima referri ad organa illa, vel potius ad extremitates neruorum in organis ſenſuum; idque inde euidens eſſe, quod homo manus habens paralyticas, aut cui oculi ſint euulſi, in ſomnio tamen ſibi videatur ſenſu tactus aut viſus in ipſis illis organis frui. Ad ſecundam quaeſtionem Auctor negando reſpondet, et prouocat, quod miramur, ad iudicium unius cuiusque, qui, nullo dum opinionis praeiudicio occupatur, attente conſiderauerit cordis e rana viua euulſi motus tum ſpontaneos, tum irritando ſuſcitatos; quippe neminem fore confidit, qui non confiteri cogatur, cor illud ſenſu adhuc et vita praeditum eſſe, *atque ergo* admirabiles hosce eius motus ab animae cuiusdem actione proficiſci. In tertia quaeſtione ſoluenda Cl. Auctor STAHLIO accedit, et ab una eademque anima rationali omnes omnino corporis humani motus internos, externos, effici affirmat, hocce argumento uſus: „ actiones naturales et vitales hominis nunquam fiunt, niſi praeſente anima rationali, quae illarum cauſa idonea haberi debet (cum enim guſtare, videre, olfacere, cogitare, iudicare, ratiocinari, tot muſculos in motibus voluntariis mouere poſſit anima rationalis, cur prin-

p. 33. p. 55. p. 57. p. 61.

p. 59. principium tot diuerſarum actionum non aeque ſufficere credamus motibus uniformibus cordis, et fibrarum ſenſibilitati efficiendis?) praeterea actiones illae naturales et vitales non videntur alii cauſae cognitae poſſe attribui, ergo ab anima rationali easdem proficiſci maxime veriſimile eſt." Sed hic Auctorem multum moratur aduerſariorum argumentum, inde, quod actiones illae vitales nec conſcia anima fiant, neque imperio eius arbitrioue ſubiectae ſint, petitum. Non placent Cl. GODARTO, quae huic argumento repoſuit Cl. PORTERFIELD *; neque ſatis ipſi fecit nouiſſimus ſcriptor **, qui, cur anima neſciat illas ſuas actiones, hanc rationem, addit, quod ſibi non conſcia eſſe poſſit anima niſi earum actionum, quae ſimul organum quoddam ſenſorium afficiant. His ſententiis refutatis, argumentum illud ipſe ſic ſoluere conatur, ut dicat, non poſſe ſibi animam conſciam eſſe ſuae actionis, deficiente reflexione,
p. 62. hanc autem deficere in actionibus vitalibus, cum hae non exerceantur in eis corporis partibus ſeu organis, in quibus anima cogitet; animam enim noſtram in organis motuum vitalium et naturalium non agere, ut animam rationalem, ſed tantum modo ut animam vegetatiuam et ſenſitiuam; ſcilicet animam, quoad rationalis ſit, in ſolo cerebro eſſe, quoad autem eadem ſit vegetatiua et ſenſitiua, totam eſſe in toto corpore, et totam in ſingulis eius partibus viuis. Quo in loco Vir doctiſſimus oblitus eſſe videtur demonſtrationis, qua ipſe, initio libri, animae humanae ſimplicitatem aſſeruerat.

Quartum caput eſt Cl. DE LA PEYRONIE diſſertatio de ſede animae in corpore calloſo cerebri, quam Cl. GODARTVS e Commentariis Ac. Sc. Pariſ. ad annum 1741. huc totam ad verbum tranſtulit.

Pars

* vid. med. Eſſays. Edinburg. Vol. IV. 124 ſeqq. 1738.

** Auctor libri: *Eſſai de Pſychologie* etc. *Londres* 1755.

Pars poſterior, quae duas fere tertias huius vo-
luminis occupat, explicandis functionibus animae de-
ſtinata eſt. Functionum duas tantum ſpecies Auctor
conſtituit, vitales, et animales ſeu *intellectuales*, quod
nomen iis actionibus tribuit, quarum ſibi anima con-
ſcia eſt. Hinc partem hanc poſteriorem libri in duas
ſectiones partitus eſt, quarum altera ad functiones vi-
tales, altera ad animales pertinet.

Cum vitam conſiſtere opinetur in generatione et p. 128.
nutritione: prioris ſectionis duo fecit capita. In
primo capite nutritionem, quam etſi in plantis forſi- p. 130.
tan ſine anima quadam fieri concedat, tamen in ani-
malibus, ob ſenſibilitatem fibrarum, ab anima perfi-
ci ſibi perſuaſum habet, in ſecundo capite generatio-
nem conſiderat. Oppido breuis eſt Cl. Auctor in his
argumentis tractandis, propterea quod ea ad phyſi-
cam corporis fere tota ſpectare putat. Nil aliud hic p. 133.
tenendum eſſe ait, niſi hoc, animam ſe habere ad
diuerſas partes corporis organici, in quibus reſideat,
ſicuti manus ad maſſam cupri, quacum manus no-
ſtrae varias actiones et operationes perficere poſſunt,
pro variis figuris, quas maſſae illi impertiuerimus;
nempe, ut nutritio in corpore ſuccedat, non requiri,
a parte animae, niſi ut haec per ſenſibilitatem mobi-
les reddat partes organicas corporis, nutritionis ne-
gotio aptas et deſtinatas.

Prolixior tamen eſt in tractandis, occaſione ge-
nerationis, quaeſtionibus, cur liberi plerumque pa-
rentibus ſint ſimiles, et unde animae oriantur. Ad
hanc quaeſtionem optime reſpondet, ex praeexiſten-
te materia non produci poſſe animas, cum ſint ſub-
ſtantiae ſimplices, ſed omnes creari a Deo; utrum
autem ab initio mundi, an in principio exiſtentiae
foetus, creatae ſint, in dubio relinquit. Similitudi-
nem inter parentes et infantes veriſimiliter explicari
poſſe confidit, poſito, animalculo ſpermatico et in
ſemine maris, et in liquore teſticulorum femineorum
in

(in quo BVFFONO apparuerunt) exiſtentia entium
p. 135. viuorum claſſi accenſenda eſſe. Et quanquam ipſe valde dubitat, iſtam hypotheſin veram eſſe: tamen
p. 137. temperare ſibi non potuit, quin ſuam coniecturam pro quaeſtionis tam intricatae ſolutione hic exhiberet, a qua tamen enarranda nos abſtinemas, veriti, ut vel Auctor hanc rem ſerio agere voluerit, vel nos mentem Auctoris recte perſpexerimus.

Sectionem ſecundam, quae ad functiones animales ſpectat, Auctor in nouem capita diuiſit. Caput I. inſcriptum eſt de ſenſu exiſtentiae propriae, II. de perceptione, III. de imaginatione, IV. de iudicio, V. de affectibus, VI. de memoria, VII. de ſomno, VIII. de ſomniis, IX. de metamorphoſi hominis, h. e. de tranſitu ex hac vita in vitam aeternam.

Quae ſingula argumenta dum tractat Vir doctiſſimus, et multae lectionis, et acris ingenii ſpecimina ubique exhibet, affertque haud paucas obſeruationes, quibus philoſophi ad perficiendam Pſychologiam uti poſſe videntur. Verum quotiescunque, pro inſtituti ratione, docere conatur, quales quantaeque, in praedictarum functionum animalium exercitio, contingant mutationes fibrarum corporis calloſi, et quomodo anima interea in iſtas fibras agat, nimium indulgere phantaſiae ſuae, et coniecturas proponere videtur nimis precariis rationibus ſuperſtructas. Quae cum ita ſint, non lubet eis coniecturis hic referendis immorari, neque id, ſi luberet, ferre putamus inſtitutum noſtrum, propterea quod tota illa de functionibus animae rationalis tractatio proprie ne ad phyſicam quidem, ſed ad pſychologiam duntaxat, metaphyſicae partem, pertinere videtur, a medicina certe, iudice Ill. HALLERO*, eſt remotior.

* Praelect. BOERHAAV. in nota ad §. 566.

XVIII.

D. IOHANN CHRISTIAN TILLINGS *Nachricht vom Carlsbade. Leipzig, gedruckt bey Iohann Ehrenfried Walther.* 1756. 8. *Bogen* 10. *Kupfertafeln* 2.

i. e.

D. IOHANNIS CHRISTIANI TILLINGII de thermis carolinis dissertatio.

Inter eos, qui scriptis suis thermas carolinas illustrarunt, suam sibi quoque vindicat laudem, eamque non exiguam, Cl. TILLING, qui non tantum salutarem earundem usum obseruationibus, quas edidit alio tempore *, confirmauit, sed ipsarum nunc etiam hocce libello descriptionem tradidit historico-geographicam. Quae igitur et medicis et aegris, qui istarum usum cupiunt, utilis futura visa, a nobis sileri non potest, breuis licet, tractatio, sed nostris omnino indicari meretur lectoribus. Non nulla nimirum de scriptoribus, qui de thermis carolinis exposuerunt, aliisque huc spectantibus praefatus Cl. Auctor momentis, ipsam adgreditur tractationem, sequenti obseruato capitum ordine, ut primum caput recenseat p. 1.
vias, easque publicas, vel alias, quibus ad thermas carolinas peruenire licet e variis Germaniae urbibus principibus, alterum vero cursus publici rationem exponat, et accessus abitusue eiusdem tempus determinet. Quibus praemissis tertium caput propius ac- p. 21.
cedit ad ipsas thermas laudatas, earumque in primis inuentionem perlustrat et incrementum. Variis autem variorum auctorum de hac origine adductis senten-

* Obseruationes medicae singulares circa verum usum Thermarum Carolinarum. Lipsiae, 1751. 8. mai. et breui ante prodiit *Fortgesetzte Nachricht vom Carlsbade. St. Annaberg*, 1749. 8.

tentiis, fontem earum locumque iam cognitum fuiſſe ante CAROLI quarti Imperatoris tempora, contra vulgarem opinionem, multis argumentis affirmatur.
p. 41. Quartum porro caput thermas ipſas delineat, ſitum, plateas oppidi adiacentis, aedificia publica et priuata,
p. 88. aliaque loca notatu digniora viſa. Quintum caput totius agri huius delineationem geographicam exhibet addita mappa, et in primis fontium binorum, quorum alter *molaris*, alter *nouus* appellatur, deſcriptione non nullisque cum utroque fonte tentaminibus ſubiunctis. Ex quibus notamus aquam eius ad fontem iam etiam potari cum ſucceſſu, calorem fouere thermis ipſis mitiorem, diuerſosque etiam pro differentia caloris ſui exhibuiſſe in tentaminibus effectus, quorum vero fuſiorem adhuc expoſitionem alio tempore editurum ſe pollicetur Cl. Auctor. Il-
p. 114. lud quoque monendum eſt, Noſtrum in praeſamine aeque ac hisce in tentaminibus ſpeciatim adnotaſſe gradum verum caloris thermarum et fontium, qui in uſu ſunt, vario tempore variisque ſub aeris mutationibus exploratum; ſulphuris quoque in thermis praeſentiam, concremando ligna thermarum vaporibus imbuta docuiſſe; verum tandem pyritem ſulphureum purum nudum ad originem fontis furioſi ob-
p. 118. ſeruaſſe. Sextum denique caput montes, qui thermas circum cingunt, perluſtrat, addita ſimul aliarum adiacentium rupium ſilicearum, lapidum calcareorum, petrificatorumque ibidem occurrentium hiſtoria. Ex qua adduxiſſe ſufficiant: Obſeruatum fuiſſe aliquoties et adhuc obſeruari multis locis, circumiacentis circa thermas agri fumum veramque flammam cum foetore ſulphureo, omnem vero montem a vicina rupe *Fichtelberg* ad Toeplicenſes thermas pyritarum lithantracumque turgeſcere copia, haud ita procul a fodinis lithantracum effodi etiam calcareum lapidem, duritie ac colore ſilici albo ſimilem, aliumque griſeum et nigrum, unde copioſa paratur calx viua;

ex

ex his vero patere, utrum ad calorem thermarum carolinarum multum conferant in primis lapides illi calcarei, acidumque aliquod ex iisdem et pyritis copiosis attrahant, variis multisque rationibus affirmare visus est Noster, curatiori tamen simul arbitratus indigere hanc rem inuestigatione. Subnexa est montis pyritacei, *der Altsattler* dicti, descriptio, ex quo in quinque cuniculis, praeter varii coloris argillam, globi pyritacei, et sub his profundius adhuc terra aluminosa effodiuntur; pyritae multum sulphuris et vitrioli exhibent. De petrificatis in agro thermarum carolinarum reperiundis, praeter tophum iis veluti proprium, variae plantarum partes, et in primis folia et lignum arboris incertae notari merentur. p. 132.

XIX.

Clarissimi Viri, GERARDI VAN SWIETEN, S. Imperialis et Regiae Maiestatis Archiatri epistolae binae *.

Clarissimo Viro
IOSEPHO BENVENVTO
Lucensi
S. P. D.
GERARDVS L. B. VAN SWIETEN.

Opusculum tuum accepi, libenter legi, et gratias debitas tibi ago.

Mercu-

* Amplificandorum artis nostrae limitum cupidissimi honesta iam saepius usi fuimus libertate, qua Virorum probatae fidei atque meritorum laudibus conspicuorum experimenta aliaque inuenta noua commentariis nostris insereremus. Ab Ill. itaque harum epistolarum Auctore veniam impetraturos nos esse summo iure confidimus, quod et iis inter nostros labores assignemus locum ideoque plures adhuc utilitatis illius, quae

Mercurii uſum magnifacio, ſed multa hic opus prudentia eſt, imprimis dum crudus datur, vel affricatur cuti. Non omnibus bene ceſſiſſe haec tentamina ſcio. Si Mercurius ſublimatus corroſiuus ſoluatur in ſpiritu frumenti rectificato hac lege, ut in ſingulis unciis ſpiritus haereat medium granum, et deinde huius detur mane, ac Veſperi cochlear adultis, vel ad ſummum duo cochlearia, potando ſimul largam copiam decocti hordei, vel alterius cuiuscumque emollientis, mira efficacia obſeruatur in lue venerea, et aliis morbis difficillimis.

Trecentos lue laborantes in Noſocomium collegi praeterito anno, et absque ſaliuatione omnes exiuerunt ſani, hoc ſolo remedio uſi. Parum Argenti viui, ſed efficaciſſimi redditi, et multa liquidi copia diluti, vidi profuiſſe quam maxime. Vale, et me ama.

Vindobonae 8 Martii 1755.

Celeberrimo Viro

IOSEPHO BENVENVTO

S. P. D.

GERARDVS L. B. VAN SWIETEN.

Vſus illius remedii tamdiu protrahitur, quamdiu aliquid de luis ſymptomatibus ſupereſt; tuto ſumitur etiam diu. Cancroſum in lingua ulcus curatum vidi, dum per nouem menſes hoc remedio uteretur puella, et absque noxa ulla.

A pin-

quae in faciendam medicinam redundare poterit, participes facere audeamus. Interim absque ulla in illis ipſis literis facta mutatione iisue addita obſeruatione, ad exemplum aliquod *Lucae* editum, nobisque ex Italia miſſum, hic loci ipſas reperiri lectores noſtri ſciant, quas ipſius Cl. BENVENVTI, ad quem datae fuerunt, Viri paulo ſupra a nobis laudati, iuſſu atque cura editas eſſe opinamur.

A pinguibus, ſale, vel fumo induratis, lardo imprimis abſtinendum iubeo; iuſcula, olera mollia, carnes paucas concedo facile. Ptiſanam hordei cum quarta parte lactis copioſam do, vel aliud quodcumque decoctum emolliens. In Noſocomiis cubiculi ambitu continentur: plures curaui, qui quotidie per Vrbem vagabantur, imprimis verno, et aeſtiuo tempore.

Praeterito menſe ducenti e Noſocomio exiuerunt curati hac methodo: poſt paucos dies trecenti alii ingredientur. Credo et apud Vos ſimilem ſucceſſum ſperari poſſe, cum in Hiſpania per decem annos inueteratam luem ſic curauerit Archiater Reginae Viduae, cui indicaueram hoc remedium.

Stephanus Mack etc.

Vindobonae 12 Aprilis 1755.

Lucae

Ex Typographia Ioſephi Salani.

XX.

Noua phyſico - medica.

Doctores et Profeſſores medicinam docentes in Vniuerſitate *Gieſſenſi*:

Vir Cl. GERARDVS ANDREAS MÜLLER, Med. D. Conſil. Aul. Haſſiacus, Profeſſor Medicinae Primarius, Acad. Caeſar. Natur. Curioſ. ut et Electoral. Moguntinae Erford. Scientiar. Vtilium Sodalis.

Vir Cl. IOANNES CAROLVS VOIGT, Med. D. Anatom. Botan. et Chirurg. Profeſſor, Satrapiae Gieſſenſis et adiacentium aliquot Praefecturarum Phyſicus.

His ex Philosophorum Ordine adiungendus est:

Vir Cl. IOANNES LVDOVICVS ALEFELD, Professor Physices Ordinarius, Academiae Senior et Stipendiatorum Principalium Ephorus.

Solemnem concionem celebrauit nuperrime, die decimo tertio mensis nouembris, Regia Scientiarum Societas *Gottingensis*. Tempus ab ea olim constitutum iam aderat, quo de commentariis, super vera ouuli feminini natura in spem consequendi praemii conscriptis, decernere voluerat. Quum vero plura adhuc, atque si fieri posset, in grandioribus animalibus capta, ac Cl. KVHLEMANNVS iam instituerat*, experimenta Ill. Societas expectasset **; nullae autem ex admissis commentationibus huicce ipsius voluntati satis facerent: nemini quoque promissum illud praemium duplicatum adiudicare ea potuit. Si tamen, quae nostra est de illa grauis argumenti quaestione suscipiendaque solutione, dicere nobis liceat sententiam: ideo Ill. Societatis expectationem explere forte non potuerunt viri docti in explicanda illa re occupati, quoniam sumtus eiusmodi tentaminibus impendendi facultates hominum priuatorum facile superare, vel hos certe a faciendis tentaminibus deterrere possunt.

Alterius vero classis quaestio, artem oeconomicam spectans, Rubiam tinctorum Seelandicam concernebat, quo nimirum ea modo in locis mari vicinis coli queat cum fructu inde percipiendo ***. Praemium illius solutioni dicatum reportauit illius commentarii auctor, qui symboli loco usus fuit verbis: *Felices agricolae, si sua bona norint*, schedulae inscriptis, cuius discissae alteram tantum partem ad Ill. Societatem

* vid. Comment. nostr. Vol. III. P. IV. p. 628.
** l. c. Vol. IV. P. I. p. 167.
*** l. c. Vol. III. P. IV. p. 733.

tem misit. Vt igitur, altera schedae particula nunc transmittenda, probare sua iura suumque declarare velit nomen, publice rogatur.

Nouas porro in eodem publico consessu Ill. Societas proposuit quaestiones, ex quibus illae primi ordinis dicendae, quarum commentationibus nimirum latino sermone exarandis viginti quinque aureorum praemium decernitur, mathematici iam stricte sic dicti atque historici argumenti, ad nostri instituti fines hac vice propius attinere non videntur; hae vero alterius ordinis ad rem oeconomicam pertinentes, germanica lingua explicandae duodecimque aureorum praemio cohonestandae, pluribus subsecuturis annis eum in finem ab Ill. Societate praefixae iam enarrantur, ut Viri, qui in iis explicandis laborare velint, earum rerum periti, tempus experimentis ideo instituendis sufficiens sibi habeant relictum. Vtilia enim in primis atque vera tantum poscit Societas tentamina; nec inanes merisque hypothesibus innitentes, neque longas nimis subtiliterque disputatas opiniones, licet caeteroquin eruditionem auctorum probare forte possint, sed simplices veritates vera castaque experientia suffultas atque comprobatas. In genere autem de omnibus commentariis ad Ill. Societatem mittendis ea adhuc perpetua valere debet lex, ut illi ante primum certe illius mensis diem, qui proxime illum mensem excipit, in quo publica celebrari concio decernique solent praemia, Societatis Secretario tradantur. Quum enim Ill. Praesidem iam abesse, eiusque iudicium aeque ac praesentium membrorum iure suo postulari constet, voluntatem hanc Ill. Societatis, saepius iam declaratam admodum esse aequam patet.

En ipsae illae quaestiones, quarum optimae discussiones annotato tempore inuestigabuntur:

Anno nimirum 1757, primo die ſaturni menſis iulii:
Quanam in re conſiſtat praerogatiua ferri Suecici? Quidnam vitii habeat noſtrum Germanicum? Et qua ratione hoc poſſit corrigi?

Eodem anno, die decimo menſis nouembris:
Quanam ratione ex iſatide confici queat color ab illo caeruleo, Indigo dicto, propior?

Anno 1758, primo die ſaturni menſis iulii:
Numne panis corpori noſtro nutriendo conueniens perque plures ſeptimanas bonitatem ſuam conſeruans coqui poſſit ex radicibus ſolani eſculenti? Numque farina inde praeparari queat in corruptionem haud facile prona?

Eodem anno, die decimo nouembris:
Num frumenti foecunditas augeri poſſit immerſione eius vel maceratione potius dicenda, antea facta in certis quibusdam liquoribus? Numque ideo ſtercorationis fieri queat parcior uſus?

Anno 1759, primo die ſaturni menſis iulii:
Nonne vilius detur aliquod remedium funiculos funesque maiores nauticos ex uſitata materie conficiendi, qui fortiores ſint diutiusque durent iis, quos communi ratione contorquere ſolent reſtiones?

Eodem anno, die decimo nouembris:
Num artificioſum aliquod uſuque comprobatum detegi poſſit adminiculum, quo lana noſtra Germanica ita parari queat, ut ad illius Hiſpanicae vel certe Anglicae bonitatem, ſubtilitatem atque mollitiem, accedat?

Anno 1760, primo die ſaturni menſis iulii:
Quanam in re vera rubiginis, frumentum corrumpentis, conſiſtat natura atque medela?

Eodem anno, die decimo nouembris:
Quanam ratione tigna certis quibusdam liquoribus conſpergi atque illiniri queant, ut igne minus facile comprehendantur flammaeque reſiſtant?

Et

Et quo modo illitus hicce non facile deciduus parari poſſit viliori pretio, utque per plures annos duret, vel certe facile minoribusque impenſis reſtitui queat?

Anno 1761, primo die ſaturni menſis iulii:

Num varium agros colendi tempus obſeruare, agricolarum rei familiari conducat? (ita enim ſenſum verborum Ill. Societatis intelligimus: *ob die Eintheilung des Ackerbaues in gewiſſe Felder der Landwirthſchaft zuträglich ſey?* In multis enim Germaniae prouinciis inter homines ruſticanos propter ſocietatis, in qua viuunt, leges, paſcuorumque communionem, conſuetudinis non ſolum, ſed et ſaepius legis, factum fuit, ut ſinguli agri vel vernali, vel auctumnali tempore, vel interdum plane non per integrum annum, diuerſis frugibus conſerantur.) An vero, Anglorum more, cuilibet liberum eſſe queat, pro voluntate ſua fructusque percipiendi concepta ſpe, agros ſuos colere, quin et pro lubitu ſuo eos inſuper aliqua ſepe cingere?

Eodem anno, die decimo nouembris:

Num ligna arborum, vernali vel auctumnali tempore decorticatarum, per ſubſequens tamen aeſtatis tempus nondum caedendarum, meliora firmioraque ſint, ſi totius arboris trunci cortex omnis, vel inferior eius tantum pars, ad aliquot pedum altitudinem, deglubatur; vel aliqua ipſius corticis portio, ſerpentis in modum diſſecta, relinquatur?

Regia Scientiarum Academia *Pariſina* iis, quibuscum habere ſolet literarum commercium, *Correſpondentium* titulo publice utendi tribuit nuper poteſtatem.

Imperialis Scientiarum Academiae *Petropolitanae* applauſum meruiſſe Cl. IO. GEORG. ROEDERER, Med. Doct. et Profeſſorem Gottingenſem, docta quadam ipſi exhibita commentatione nuper iam commemorauimus *. Vt ſuam igitur in eum propenſam voluntatem declararet, in ſuorum ideo ſodalium numerum honorifice eum recepiſſe illam legimus atque laetamur.

Medicorum Profeſſorum Ordo in Vniuerſitate *Argentoratenſi* ** inſignem expertus eſt ante paucos menſes mutationem. Praxeos enim ſic dictae atque therapiae noua fundata eſt cathedra, quam Ill. Scholarcharum Collegium ita nominatum demandauit Viro Cl. IOANNI IACOBO SACHS, Med. D. et Profeſſori, huncque illam ſtudioſos medicinae docere iuſſit in publico Germanorum noſodochio coram ipſis aegrotantibus. Pathologiae autem docendae munus, quo is huc usque functus fuerat, tradidit illud Collegium Viro Cl. GEORGIO HENRICO EISENMANN, Med. D. et Prof. Anatomiae contra et Chirurgiae Profeſſionem, cui hic praefuerat, detulit in Virum Cl. PHILIPPVM HENRICVM BOECLER, Med. D. et Prof. Extraordinarium, Logices autem hactenus Ordinarium.

Inſuper Ill. eiusdem Senatus publica auctoritate Cl. PFEFFINGER, Med. D. adiunctus fuit Cl. IACOBI Med. D. publiceque in theatro illius Academiae anatomico huc uſque conſtituto ſic dicto Profectori, ut uterque nunc viros iuuenes artis addiſcendae anatomicae cupidos ipſisque diſſecandis cadaueribus manum applicaturos adiuuent, eosque artem ſecandi demonſtrando doceant.

Supre-

* vid. Comment. noſtr. Vol. V. Part. III. p. 545.

** l. c. Vol. I. P. II. p. 334.

Supremus Ordinum regni *Sueciae* Senatus in publico, quem habuit per hunc annum, conuentu nouum condidit munus medicum, quo in posterum prima vice fungi vult Cl. Virum, NICOLAVM ROSEN *, Med. D. et Professorem in Academia Vpsaliensi, ut nimirum omnium medicorum totius regni sit Antistes vel quasi Praeses, rerumque artem medicam attinentium summam habeat curam, *imperii archiatri* titulo atque honoribus ideo exornatus.

In Academia *Tubingensi* anno iam superiore, 1755, die vicesimo septimo mensis octobris Professoris Medicinae Extraordinarii demandatum sibi munus auspicatum fuisse Virum Cl. GOTTL. BENIAM. FABER, silentio praeterire nolumus. Quem in finem is publice tum temporis defenderat dissertationem, paulo supra in hoc ipso commentariorum fasciculo a nobis commemoratam, qua methodum Kaempfianam dictam morbos chronicos inueteratos curandi exposuit atque diudicauit.

Edimburgi iam ante aliquot menses, die nimirum decimo sexto mensis aprilis, obiit ANDREAS PLVMMER, Med. D. atque Professor, variis laboribus doctis clarus factus, quos in *Tentaminibus Edimburgensibus* reperire licet.

Vpsaliae porro die mensis iunii vicesimo quarto viuere desiit Vir, dum viueret, insignium de philologicis aeque ac theologicis literis meritorum laude conspicuus, OLAVS CELSIVS, pater, annum aetatis agens octogesimum sextum. Cur inter nostrates eum quoque referamus, optimo a nobis iure fieri debere credimus propter egregium illud opus viris doctis notissimum, quod *hierobotanicon* inscribitur, ad quod pertinentia reliquisse dicitur et additamenta

* l. c. Vol. I. P. I. p. 147.

et emendationes, quae ut publicum in usum edantur, cum omnibus bonis eruditisque viris optamus.

Florentiae nuper vitam deposuit Vir clare doctus inque arte sua dexterrimus, ANTONIVS BENEVOLI, chirurgus ex illis paucis, qui artem suam haud faciunt opificium, sed suis superstructam principiis prudenter, tuto, utiliter cumque laude exercent. Non nulla quoque eius scripta in doctorum virorum manibus extant.

Aliud insuper detrimentum cepit die sexto mensis nouembris doctorum virorum societas aeque ac ciuitas *Neomagensis* in Hollandica Geldria, obitu Viri de re medica suisque ciuibus vere valdeque meriti, IO. HARTMANNI DEGNERI, Med. D. Caesar. Acad. Nat. Curios. Sodalis, ciuitatis Neomagensis medici publice constituti ordinarii seu sic dicti physici, eiusdemque per ultimos vitae annos Consulis Grauissimi. Praeter commentationes, Academiae Nat. Curios. Actis insertas famam laudemque inter eruditos in primis consecutus est libro isto utilissimo, quo *dysenteriam bilioso-contagiosam* 1736 *Neomagi epidemice grassantem* descripsit, cuius ultima vice editi rationem lectoribus nostris suo tempore reddidimus *.

Berolinensis quoque Scientiarum Academia cum uniuerso eruditorum orbe magnam fecit nuperrime iacturam die decimo septimo mensis, quem iam agimus, decembris, praematura satis morte Viri miras laudes singularemque inter ciues suos famam consecuti, vel quod maius longe est, quoque meriti, IOANNES NATHANIELIS LIEBERKÜHN, Med. D. iam dictae Acadamiae Membri ordinarii, Imperialis Acad. Nat. Curios. et Reg. Scient. Societatis Londinensis Socii. Pleuroperipneumoniae morbus vitam

* loc. cit. Vol. IV. P. II. pag. 267.

vitam ipſi eripuit, quadraginta ſex annorum aetatem nondum adepto; de cuius vita meritisque circa artem potiſſimum anatomicam mechanicamque alio tempore fuſius ad lectores noſtros relaturi ſumus.

Quantum interſit hiſtoriae naturalis ſtudium, medicorum et phyſicorum, immo in uniuerſum omnium fere hominum, nemo neſcit, qui ex aequo rem diiudicare didicit, nos autem per varia iam exempla diuerſis occaſionibus demonſtrare potuimus. Hinc cum aliqua voluptate indicamus nouum, quod molitur Cl. IOANNES GOTTHILF MÜLLER, Gymnaſii, quod Berolini floret, Conrector, botanicum opus, quodque omnibus iis, qui vegetabilium tenentur amore, perutile eſt futurum, iis etiam, quibus latinae linguae non adeo magna eſt cognitio: Siquidem Cl. Auctor lingua germanica deſcriptiones plantarum, quae naturae conueniant, eſt daturus. Inſcribitur opus, *Geſchichte der Pflantzengattungen*, id eſt, Hiſtoria ſpecierum plantarum, in qua eaedem ſtudioſe diſquiruntur, ad viuum delineantur, ſecundum determinatas vocum ſignificationes denominantur deſcribunturque, additis obſeruationibus de earundem ſtructura, uſu et reliquis notatu dignis momentis. Per partes prodibit, et ſpecimen ſingulum comprehendet tabulas decem, in forma maiori, quam *in folio* dicunt. Plantis dabitur magnitudo naturalis, flores diſſecti proponentur, ad viuum delineati, quo ſingulis poſſint plantarum ſyſtematibus adaptari. Vnicuique plantae, deſcriptio dimidiae plagulae addetur. Pretium tamen, eius modi operi conſtituendum, pauca tantum exempla, trecenta circiter, ut imprimantur, exigit, ſimulque ut facta argenti, praenumerando ſoluti, copia editionem facilitet, neceſſe eſt: hinc ſingula decuria pro ratione chartae, cui imprimetur, diuerſo veniet pretio, ab uno ſcilicet imperiali et octo groſſis, ad unum imperialem et viginti

ginti groſſos uſque, cuius rei noſcendae cauſa, notitiam, typis exſcriptam, exhibuit Cl. Auctor. Decuriae vero plantarum ſine viuis coloribus expreſſarum octodecim groſſorum pretium aſſignatum eſt. In eo ſe elaboraturum eſſe promittit Auctor, ut pro humanae ſortis ratione nunquam deſit, qui in continuando opere utiliter verſetur. In delineatione atque ſculptura nihil deſiderari poſſe, ea, quae iam vidimus, ſpecimina probant.

XXI.

Continuatio indicis ſcriptorum phyſico-medicorum, quae anno 1755 prodierunt.

Tractatio chirurgico-medica proponens quaeſtionem: An variolas in noſtris regionibus inoculare ſit conſulendum? Authore IOSEPHO RENATO MARIA IOACHIM. Argentorati, 8.

Obſervations d'hiſtoire naturelle faites avec le microſcope ſur un grand nombre d'inſectes et ſur les animalcules qui ſe trouvent dans les liqueurs préparées, et dans celles qui ne le ſont pas; etc. avec la deſcription et les uſages des differens microſcopes; etc. partie déja publiées par feu. Mr. IOBLOT; partie redigées ſur ſes obſervations poſtérieures; avec un grand nombre de figures. Tom. II. à Paris, 4. mai.

IOAN. IONSTONII hiſtoriae naturalis Tomus I. continens theatrum uniuerſale omnium animalium, quidemque primo quadrupedum 80 tabulis a MATTH. MERIANO ſculptis ornatum. Heilbronae, fol. c. f.

HERMANN PAVL IVCH, diſſ. inaug. Monita practica circa puncturam; Reſp. *Carol. Muſaeus.* Erfordiae, 4.

Eiusd. diſſ. inaug. de ſpasmo in genere. ibid. 4.

Diſſer-

Diſſertatio medica de variolis atque actione miasmatis varioloſi. Auctore CHRISTIANO HENRICO VAN IVCHEM. Lugd. Bat. 4. mai.

IO. IVNCKER, diſſ. inaug. de commodis ambiguis ex matrimonio hyſtericarum; Reſp. *Henr. Paul Oppermann.* Halae Magdeb. 4.

Eiusd. diſſ. inaug, de regulis generalioribus circa venae ſectionem obſeruandis; Reſp. *Iac. Frid. Sander.* ibid. 4.

Eiusd. diſſ. inaug. de doloribus eorumque cauſis generatim; Reſp. *Frid. Chriſtian Stoeller.* ibid. 4.

Eiusd. diſſ. inaug. de motuum antipraxia in febribus malignis materia maligna ſaepius maligniore; Reſp. *Georg. Michael Hummel.* ibid. 4.

Eiusd. diſſ. inaug. de noxa pharmacophilias: *von dem Schaden des vielen und beſtändigen Medicinirens;* Reſp. *Carol. Sigism. Iaeniſch.* ibid. 4.

FRID. CHRIST. IVNCKER, diſſ. de chymificatione per confermentationem aſſimilatoriam explicata; Reſp. *Arnold Chriſtoph Frid. Schüler.* ibid. 4.

IOHANN HEINRICH GOTTLOB VON IVSTI, *Abhandlung von den Mitteln, die Erkenntniß in oeconomiſchen und Cameral-Wiſſenſchaften dem gemeinen Weſen recht nützlich zu machen. Göttingen,* 4.

Eiusd. *Göttingiſche Policey-Amts Nachrichten.* ibid. 4.

Eiusd. *Neue Wahrheiten zum Vortheile der Naturkunde und des geſellſchaftlichen Lebens der Menſchen. Erſtes und zweytes Stück des andern Bandes. Leipzig,* 8.

PEHR KALM, diſſ. enfaldige tanckar om Caffé och de inhemska wärter ſom pläga bancker, i des ſtälle; Reſp. *Lucas Grenroth.* Abo.

Eiusd. diſſ. hiſtorisk och oeconomisk beſkrifning öfwer Cronoby ſorte; Reſp. *Erich Caianus.* ibid.

CAROL. FRID. KALTSCHMID, diſſ. inaug. de vermibus et praecipue de ſpecie illa vermium inteſtinalium, quam taeniam vocamus; Reſp. *Io. Henr. Iaeniſch.* Ienae, 4.

CAROL. FRID. KALTSCHMID, progr. de uno rene in cadauere inuento. Ienae, 4.

Eiusd. progr. de raro ſpinae ventoſae caſu. ibid. 4. c. f.

GOTTLOB. HENR. KANNEGIESSER de aetatibus diſquiſitio; Reſp. *Io. Henr. Lange.* Kilonii, 4.

Eiusd. diſſ. de ſaliuae efficacitate; Reſpond. eodem. ibid. 4.

Remarks on the obſervations, of Mr. GATAKER on venereal complaints. By GEORGE KEY. London, 8.

IAC. TH. KLEINII Tentamen Herpetologiae cum perpetuo commentario. Acceſſit I. A. VNZERI obſeruatio de Taeniis latine reddita cum dubiis circa eandem. Leidae, 4. c. f.

D. L. W. V. KNÖR, *das mit Gewürz, Früchten, Pflanzen, Kräutern, Blumen, Saamen und Obſt-Bäu angefüllte Magazin, worinnen nicht nur ihre Eigenſchaften, Nutz und Gebrauch, ſondern auch die beſte Methode, iede Art Saamen zu ſäen, ſtecken und pflanzen* etc. *dergleichen die Kunſt gebrannte Waſſer aus Blumen und Kräutern zu ziehen. Leipzig*, 8.

IOH. CHRIST. GERH. KNOLLS *zweyte Fortſetzung der Gedancken über einige Materien aus der Arzney-Wiſſenſchaft. Quedlinburg*, 8.

Regnum florae: *das Reich der Blumen mit allen ſeinen Schönheiten nach der Natur und ihren Farben vorgeſtellt; bis 252tes Blat in Kupfer geſtochen und* illuminirt *von* GEORG WOLFGANG KNORR. *Nürnberg*, fol.

Lapides ex celeberrimorum virorum ſententia diluuii uniuerſalis teſtes etc. ſ. *Sammlung von Merkwürdigkeiten der Natur und der Alterthümer des Erdbodens, zum Beweiß einer allgemeinen Sündfluth, aus dem Reiche der Steine bewieſen; in Kupfer geſtochen, und mit Farben ausgedruckt von Ebendemſelben bis 5tes Blat des 2ten Bandes.* ibid. fol.

Deliciae

Deliciae naturae ſelectae; *oder auserleſenes Naturalien-Cabinet, welches aus den drey Reichen der Natur zeiget, was behalten und geſammlet zu werden verdienet, bis 22tes Blat in Kupfer geſtochen und illuminirt von* GEORG WOLFGANG KNORR. *Nürnberg,* ibid. fol.

IOH. GEORG HEINR. KRAMERS Medicina caſtrenſis; *oder bewährte Arzney wieder die unter Soldaten graſſirende Krankheiten. 2 Theile. Vermehrte Auflage. Wien,* 8.

Prüfung der Preisſchrift des Herrn LE CAT *von der Muſcelbewegung. Leipzig,* 4. (*Auct. Cl.* CAROL. CHRISTIAN KRAVSE.)

IOH. GOTTLOB KRÜGERS *Gedanken von dem Helmſtädtiſchen Geſundbrunnen, deſſen Beſtandtheilen, Kräfften und vortreflichen Würkungen. Helmſtädt,* 4.

Eiusd. *Naturlehre, dritter Theil, welcher die allgemeine und beſondere Pathologie in ſich faſſet; 2 Theile, Zweyte vermehrte Auflage. Halle,* 8.

AVGVST. MEINRAD LACHAVSSE, diſſ. inaug. de ſuperfoetatione vera in utero ſimplici. Argentorati, 4.

Noua electricitatis theoria, quam IO. BAPTIST. LANDRIANI publice propugnabat. Mediolani, 4.

GEORG. AVG. LANGGVTH, progr. non nulla de MATTHAEO RATZENBERGERO, medico ſeculi decimi ſexti, continens. Wittenbergae. 4.

Traité des Alimens; par Mr. LEMERY, nouvelle edition augmentée et corrigée par Mr. BRVHIER. 2 Tomes; à Paris, 12.

IOH. GEORG LEOPOLDS *Einleitung zu der Landwirthſchaft. 5 Theile. Glogau,* 4. *m. K.*

La nouvelle Maiſon Ruſtique, ou oeconomie générale de tous les biens de la Campagne, la maniére de les entretenir, et de les multiplier, donnée ci-devant

devant au Public par le Sieur LIGER. Septiéme édition, augmentée considérablement, et mise en meilleur ordre: avec la vertu des simples, l'Apoticairerie et les décisions du Droit François sur les matiéres rurales et enrichie de figures en taille-douce; 2 Voll. à Paris, 4.

CHRIST. EVERH. DE LILLE, Tractatus de palpitatione cordis, quem praecedit praecisa cordis historia physiologica; cuique pro coronide addita sunt Monita quaedam generalia de arteriarum pulsus intermissione. Zwollae, 8. mai.

Traité du Scorbut, divisé en trois parties, contenant des recherches sur la nature, les causes et la curation de cette maladie; avec un Tableau Chronologique et Critique de tout ce qui a paru sur ce sujet, traduit de l'Anglois de M. LIND, auquel on a joint la traduction du Traité du Scorbut de BOERHAAVE commenté par M. VAN SWIETEN. 2 Voll. à Paris, 12.

ANDR. LINDEMANN, diss. inaug. de partu praeternaturali, quem sine matris aut foetus sectione absoluere non licet operatori. Gottingae, 4.

A Treatise on the Medicinal Mineral Water at Landrindod, in Radnorshire, South Wales. With some remarks: on mineral and fossil mixtures, in their native veins and beds, at least as far as respects their influence on water. By DIEDERICK WESSEL LINDEN. London, 8.

CAROL. LINNAEI diss. sistens Centuriam I. plantarum; Resp. *Abrah. D. Iustenius.* Vpsaliae, 4.

Eiusd. diss. metamorphoses plantarum sistens; Resp. *Nicol. E. Dahlberg.* Holmiae, 4.

IOH. CONRAD LÖHE, *Gedanken von der Federkrafft des menschlichen Cörpers. Altdorf*, 4.

IOH. LVDWIG LEBERECHT LÖSEKE, *Abhandlung der auserlesensten Arzeneymittel, nach derselben Ursprung, Güte, Bestandtheilen, Maasse und Art*

Art zu würken; ingleichen wie dieſelben aus der Apotheke zu verſchreiben ſind; zum Nutzen ſeiner Zuhörer abgefaßt. Berlin, 8.

RICHARD LOWERS, FRIEDR. HOFFMANNS *und andern Doctoren vollſtändige Haber-Beſchreibung, oder deutlicher Unterricht von der Zubereitung, Nutzen und Gebrauch des Habertranks. Beuthen*, 8.

HIERONYM. LVDOLF, diſſ. inaug. de febribus inflammatoriis; Reſp. *Chriſtian Gottlob Tihlborn.* Erfordiae, 4.

CARL GÜNTHER LVDOVICI, *Eröfnete Academie der Kaufleute, oder vollſtändiges Kaufmanns-Lexicon. Vierter Theil. Leipzig*, 8. mai.

CHRISTIAN GOTTLIEB LVDWIG, diſſ. inaug. de criſibus variolarum acceſſoriis; Reſp. *Chriſt. Amand. Gebhardt.* Lipſiae, 4.

Eiusd. progr. de collo femoris eiusque fractura. ibid. 4. c. f.

Eiusd. progr. de phyſiologia per phaenomena pathologico-therapeutica illuſtranda. ibid. 4.

Eiusd. progr. de natura fibrae animalis elaſticae, per eiusdem geneſin in morbis declaranda. ibid. 4.

Eiusd. progr. de ſitu viſcerum in infimo ventre non nulla proponens. ibid. 4.

IOH. LVLOFS *Einleitung zu der mathematiſchen und phyſicaliſchen Kenntniß der Erdkugel, aus dem Holländiſchen überſetzt von* ABRAHAM GOTTHELF KAESTNER. *Göttingen und Leipzig*, 4 mai. *m. K.*

HENR. IAC. MACQVART, quaeſtio med. An a multis concurrentibus digeſtio? Reſp. *Io. Bapt. Franc. de la Riviere.* Paris, 4. mai.

Chymie medicinale par M. MALOVIN, contenant la maniéré de préparer les remédes les plus uſités et la méthode de les employer pour la guériſon des maladies. Nouvelle edition, 2 Voll. à Paris, 12.

GEORG. MARTINII in BARTHOLOM. EVSTACHII tabulas anatomicas commentaria. Edinburgi, 8. (*Opus hoc posthumum edidit Cl.* ALEXANDER MONRO, *Senior.*)

GEORG. MATTHIAE progr. de laude Dei ex HIPPOCRATE. Gottingae, 4.

Medica sacra; or a Commentary on the most remarkable Diseases mentioned in the holy scriptures. By RICHARD MEAD. Translated from the latin under the author's Inspection by THOMAS STACK. To which are praefixed Memoirs of the life and writings of the learned Author. London, 8. mai.

IOH. FRIEDR. MECKELS *physiologische und anatomische Abhandlungen, von einer ungewöhnlichen Erweiterung des Herzens, und von den Gesichts-Nerven. Berlin,* 4. mai. *m. K.*

CHRIST. MESSERSCHMIDT, commentatio de gestatione. Ienae, 4.

IOH. DANIEL MEYER, *Vorstellung allerhand kriechender, fliegender und schwimmender Thiere; so wohl nach ihrer eigentlichen Beschaffenheit, als auch nach der Structur ihrer Scelette; bis* 200 *Blat. Nürnberg*, fol. mai.

CHRISTIAN. LVDOV. MOEGLINGII tentamina semioticae, Part. IV. Tubingae.

ALEXANDR. MONROO, diss. inaug. de testibus et de semine in variis animalibus. Edimburgi, 8.

An Essay on dropsy and its different species by DONALD MONRO. London, 8.

Della cura praeservatiua della rabbia canina osservazioni medico-pratiche di MORANDO. Anconae, 8 mai.

ANTON LAZARO MORO, *Neue Untersuchungen der Veränderung des Erdbodens. Neue Auflage. Leipzig,* 8. mai. *m. K.*

Der

Der oeconomiſche Tauſendkünſtler in unzähligen, ſympathetiſchen, antipathetiſchen, und andern beſonders wunderbaren Wein-und Haußhaltungs-Geheimniſſen bewieſen und zur Beförderung der Oeconomie herausgegeben, von IOH. MYLAD. *Leipzig,* 8.

Zwölf Kupferplatten, welche die meiſten kleinern und zarten Mäuslein an dem menſchlichen Körper vorſtellen, herausgegeben von GOTTFRIED WILLHELM MÜLLER. *Franckfurt am Mayn.*

GERHARD ANDREAS MÜLLERS *Gieſſiſche Nebenſtunden, die Arzneykunſt, Naturlehre und Litteratur betreffend. Erſte Sammlung. Frankfurt uud Leipzig,* 8.

Obſervations theoriques et practiques ſur l'amolliſſement des os en general et ſur celui qui a été obſervé dans la femme SVPIOT, dont l'hiſtoire a été communiquée à la Faculté de Médecine de Paris en 1752. par M. NAVIER. à Paris, 12.

Vermiſchte Anmerkungen über einige auserleſene Materien zur Beförderung nützlicher Wiſſenſchaften entworffen durch CARL LVDWIG NEUENHAHN; *Zweyter Theil; Leipzig,* 8. (continet ſequentes commentationes: *von dem Nutzen des Queckſilbers in der Arzney, und beſonders in der höhern Chymie: Von der Verſchiedenheit der menſchlichen Gemüthsbildung: Ob eine Mutter ihr eigen Kind zu ſäugen verbunden ſey: Wie der Mauerkalk dauerhaft zubereitet werden könne: Von der Unfruchtbarkeit des erſten Menſchen im Stande der Unſchuld: Vom vorſichtigen Gebrauche der Haußmittel in Krankheiten: Von der Gemeinſchaft der Seelen untereinander*).

Eiusdem libri *dritter Theil.*, ibid. 8. (continet ſequentes commentationes: *Von dem Zinnober der Metallen: Ob andern, die keine Aerzte ſind, die Einſicht in die Artzneykunſt nützlich ſey? Von einer beſondern Auflöſung des Bernſteins: Von der Fruchtbarkeit des Donners im Reiche der Pflanzen: Vom*

Steinwachse: Von der Versetzung der Pocken: Vom Lichte des Phosphorus.)

CASPAR NEVMANNS Chymiae medicae dogmatico-experimentalis, *oder gründlich und mit Experimenten erwiesene medicinische Chymie, 4ten Bandes Zweyter und Schluß-Theil. Züllichau*, 4. mai.

Eiusdem libri *Erster Band; zweyte Auflage*, ibid. 4.

ADAM NIETZKI, diss. de morbi salutaris notione rite applicanda; Resp. *Carol. Christ. Wagner.* Halae ad Salam, 4.

Leçons de Physique expérimentale par M. l'Abbé NOLLET, Tome cinquiéme; à Paris, 12. c. f.

ICH. ANTON NOLLETS *Rede von der nöthigen Geschicklichkeit zur Erforschung der Natur. Erfurt*, 8.

ANDR. NVNN, progr. de scepticismo physico. Erfordiae, 4.

Extract *der medicinischen Fama, wie die Schwindsucht, Scorbut, Podagra, und befleckte* Venus, *auch andere langwierige Krankheiten zu heilen seyn, abgefaßt von* IOH. AVG. OEHMEN. *Wittenberg*, 8.

The ligature preferable to Agaric in securing the Blood-Vessels after amputations: in which the dangerous and fatal consequences, that may attend a dependance upon the latter are offered to the considerations of Surgeons; and the experiments made at Paris by M. FAGET and at London by M. WARNER, proved to be insufficient to authorize such a practice; By HENR. PARKER. London, 8. mai.

Ragionamento apologetico, in cui si espone in vero methodo di medicare le fratture complicate, confutando alcune dottrine erronee, esposte da un certo medico d'Vrbino; di FRANCESCO PASSERI. In Rimino, 8.

Lettre de M. IOVRDAN DE PELERIN à l'occasion d'une critique inserée dans le Journal Oeconomique, Novembre et Decembre 1754. contre sa methode

thode de conſerver l'eau douce qu'on embarque ſur les vaiſſeaux et de la preſerver de toute corruption; à Paris.

A mechanical account and explication of the Hyſteric Paſſion, and of all other neruous Diſeaſes; with an appendix on Cancers. By CHARLES PERRY. London, 8.

Plantarum Americanarum faſciculus primus continens plantas, quas olim CAROLVS PLVMIERIVS, Botanicorum princeps, detexit, eruitque atque in inſulis Antillis ipſe depinxit. Has primum in lucem edidit, concinnis deſcriptionibus et obſeruationibus aeneisque tabulis illuſtrauit IOANNES BVRMANNVS. Amſtelodami et Lugduni Batau. fol. c. f.

The Natural Hiſtory of Norway etc. in two parts. Translated from the Daniſch Original of ERICH PONTOPPIDAN. Illuſtrated with copperplates and a general map of Norway. London, fol.

Obſervations ſur les maladies des armées dans les camps et dans les garniſons, avec un traité ſur les ſubſtances ſeptiques et antiſeptiques, lû à la Société Royale. Par M. PRINGLE. Ouvrage traduit de l'Anglois ſur la ſeconde edition. 2 Voll. à Paris, 12.

SAMVEL THEODOR QVELMALTZ, Progr. quo frigoris acrioris in C. H. effectus expendit. Lipſiae, 4.

Eiusd. Progr. Vtrum arſenicum ſit primum principium metallorum. ibid. 4.

Flora Orientalis, ſ. recenſio plantarum, quas botanicorum coryphaeus, LEMANDVS RAVWOLFIVS, Medicus Auguſtanus, an. 1573. 1574 1575. in Syria, Arabia, Meſopotamia, Babylonia, Aſſyria, Armenia et Iudaea collegit. Lugd. Batau. 8. mai.

I. H. RAVESTEIN, *Sammlung seltener Begebenheiten in der Natur, nebst vielen zur Verbesserung des Acker- und Gartenbaues angestellten Versuchen, bey Gelegenheit eines problematischen Aufsatzes von Luftsaltze und dessen Würkungen in die Reiche der Natur. Nebst einer Vorrede Herrn* ALB. VON HALLERS. *Zweybrücken und Strasburg*, 8.

GEORG. GOTTOFR. REICHARD, diss. inaug. de haemorrhagia uteri partum insequente. Argentorati, 4.

CHRISTIAN REICHARDS *Land- und Garten-Schatzes sechster Theil; worinnen vom Hopfenbaue, wie auch von den vornehmsten Blumengewächsen, desgleichen von Vertilgung der schädlichen Thiere und Ungeziefer, auf den Aeckern und in den Gärten gehandelt worden. Erfurt*, 8.

GEORG. GOTTLOB RICHTER, diss. inaug. de doctorum lucubrationum noxis; Resp. *Io. Barthold Ienisch.* Gottingae, 4.

An Essay on the Gout and all gouty affections incident to affect mankind, etc. By NICHOLAS ROBINSON. London, 8.

IO. GEORG. ROEDERER, diss. inaug. de uteri scirrho; Resp. *Io. Georg. Christian. Hirschfeld.* Gottingae, 4.

Eiusd. diss. inaug. non nulla motus muscularis momenta perlustrans; Resp. *Io. Frid. Kühn.* Gottingae, 4.

A. I. ROESELII, Historia naturalis ranarum: s. *Natürliche Historie der Frösche, bis 20tes Blat; illuminirt. Nürnberg*, fol.

Eiusd. *Insectenbelustigungen bis 4tes Blat des 4ten Bandes; gemahlet.* ibid. 4.

IVLIVS BERNHARD VON ROHR, *Haushaltungs-Bibliothek, dritte und viel vermehrte Auflage. Leipzig*, 8.

IO.

IO. NICOL. ROSSEL, diſſ. inaug. de ouo, ſeu paſſione galeata, cephaleae ſpecie. Argentorati, 4.

Nuovo preſervativo dell avvenenza, che poliſce perfettamente e decora la faccia e le mani. Propoſto dalla Signora CECILIA RVMIERI, Conciliateſte. Venezia, 8.

GEORGII EVERHARDI RVMPHII Herbarii Amboinenſis Auctarium, reliquas complectens Arbores, Frutices ac Plantas, quae in Amboina et adiacentibus demum repertae ſunt inſulis, omnes accuratiſſime deſcriptae et delineatae iuxta earum formas, cum diuerſis Indicis denominationibus, cultura, uſu ac viribus; nunc primum in lucem editum et in latinum ſermonem verſum cura et ſtudio IOANNIS BVRMANNI, qui varia adiecit ſynonyma ſuasque obſeruationes. Amſtelodami. — Het Auctarium, ofte Vermeerdering op het Amboinſch Kruyd-Boek etc. door GEORGIVS EVERHARDVS RVMPHIVS, nu voort eerſt uitgegeven, en in het Latyn overgezet door IOANNES BVRMANNVS; etc. te Amſterdam, fol. c. f.

Oeconomia naturae in morbis acutis et chronicis glandularum. Auctore R. RVSSELL. London, 8. mai.

VLRICH CHRISTOPH SALCHOW *unterſuchet die Rindviehſeuche aus Gründen der Naturlehre, Arzeneylehre, Chymie und Erfahrungen, nach allen ihren Umſtänden, Urſachen und Verhältniſſen, und eröfnet ſolchergeſtalt derſelben gründliche Cur und übrige Verwahrungsmittel. Berlin,* 8.

The univerſal Dictionary of Trade and Commerce, translated from the French of the celebrated Mr. SAVARY; with large additions and improvements, incorporated throughhout the whole work, which more particularly accommodate the ſame to the trade and navigation of theſe Kingdoms, and the laws, cuſtoms and uſages to which all traders are

ſubject; By MALACHY POSTLETHWAYT. Vol. I. London, fol.

BOISSIER D. S. (DE SAVVAGES) Diſſertatio de medicamentis, quae certas quasdam corporis partes prae aliis afficiunt, atque de cauſa huius effectus; quae praemium reportauit ab Acad. Reg. Litt. Lib. Scient. et Art. Burdegalenſi. Ex gallico in latinum ſermonem translata Lipſiae. 4.

Phyſiologiae elementa; auctore FRANCISCO DE SAVVAGES. Auenione, 12. mai.

SAM. SCHAARSCHMIDS *Diätetik, oder Lehre von der Lebens-Ordnung für Geſunde und Kranke zur Erhaltung und Wiederherſtellung der Geſundheit. Berlin,* 8.

Eiusd. Therapia generalis; *oder Abhandlung von den üblichen Arzeneyen. Zweyte vermehrte Auflage.* ibid. 8.

Die grünen Armpolypen; Die geſchwänzten und ungeſchwänzten zackigen Waſſerflöhe; und eine beſondere Art kleiner Waſſer-Aale; beſchrieben von IACOB CHRISTIAN SCHAEFFER, *Nebſt drey Kupfertafeln mit Figuren in Farben. Regensburg,* 4.

Eiusd. *Der Afterholzbock, vormals in einem lateiniſchen Sendſchreiben an den Herrn* VON REAVMVR, *ietzo in deutſcher Sprache beſchrieben; Und mit einer Nachricht von der Frühlings-Fliege mit kurtzen Oberflügeln begleitet. Nebſt einer Kupfertafel mit Figuren in Farben.* ibid. 4.

Eiusd. *Die Blumenpolypen der ſüſſen Waſſer, mit den Blumenpolypen der ſalzigen Waſſer verglichen. Nebſt drey Kupertafeln mit Figuren in Farben.* ibid. 4.

CHRISTIAN LVDOV. SCHAEL, diſſ. inaug. de funiculi umbilicalis deligatione non abſolute neceſſaria. Gottingae, 4.

IO. PHILIP. SCHERER, diſſ. inaug. qua aqua intercus nouis quibusdam circa curationem eius obſeruationibus additis exponitur. Marburgi, 4.

D. E. C. SCHMIEDEL, *Ertzstuffen und Bergarten mit Farben abgebildet, nebst Beschreibung; bis* 10tes *Blat. Leipzig,* 4.

CASIMIR CHRISTOPH SCHMIEDEL, diss. inaug. de tumoribus a grauiditate; Resp. *Georg Christoph. Joerdens.* Erlangae, 4.

Eiusd. diss. inaug. de alui obstructione; Resp. *Io. Frid. Erh. Schnizzer.* ibid. 4.

AQVILIN. IODOC. SCHMITT, diss. inaug. de coctione pathologica. Gottingae, 4.

CLAVD. VRS. SCHONING, Tractatus oeconomico-physicus de habitu Norwegiae ad agri culturam. Hafniae, 4.

HERMANN. HENRIC. CHRISTIAN. SCHRADER, diss. inaug. de digestione animalium carniuororum. Gottingae, 4.

DANIEL GOTTFR. SCHREBER, *Sammlungen verschiedener Schrifften, welche in die Oeconomischen, Policey und Cameral, auch andere Wissenschafften, einschlagen; Erster Theil. Halle,* 8. mai. *m. K.*

FRIED. AVG. SCHVLTZE, *Beurtheilung von den unvermutheten und widernatürlichen Würkungen der Brunnen-Curen, vor dem gemeinen Wasser; oder daß die mineralischen vor dem gemeinen nichts, oder gar wenig, zum voraus haben, und mehr Schaden als Nutzen verursachen können. Hannover,* 8.

Kurtze Betrachtungen der Kräuter-Abdrücke im Steinreiche, mit beygefügten Kupffertafeln von CHRIST. FRIED. SCHVLZEN. *Dreßden,* 4.

Einige Versuche, welche mit verschiedenen Sächsischen Erdarten in einem Höesischen parobolischen Brennspiegel angestellt von CHRIST. FRIED. SCHVLTZEN. *Dresden und Leipzig,* 4.

GOTTWALD SCHVSTER, Obseruationes therapeuticae, in quibus singulariter hypochondriorum et primarum viarum respectus habetur, calidiorum guttularum abusus euitatur, et curationes

tranquilla placidaque methodo abſoluuntur. Lipſiae, 4.

Sammlung verſchiedener ausländiſcher und ſeltener Vögel, worinnen ein jeder derſelben nicht nur auf das genaueſte beſchrieben; ſondern auch in einer richtigen und ſauber illuminirten Abbildung vorgeſtellt wird von IOH. MICHAEL SEELIGMANN; *bis* 168*tes Blat illuminirt. Nürnberg,* fol.

IO. ANDR. SEGNER, progr. ſiſtens theoriam turbinum. Halae Magdeb. 4.

The practice of Phyſic founded on principles in Phyſiology and pathology, hitherto unapplied in phyſical enquiries, by IOHN. SCHEBBEARE; 2 Voll. London, 8.

IO. MICHAEL. SIEFFERT, diſſ. inaug. de ſalibus alkalinis. Gottingae, 4.

GEORG. FRIDERIC. SIGWART, diſſ. inaug. Cor humanum, veri nominis antlia, hydraulica, preſſoria, methodo analytica - ſyſtematica ſummatim delineatum; Reſp. *Dauid Mauchard.* Tubingae, 4. c. f.

Eiusd. diſſ. inaug. Antagoniſmus fibrarum cordis humani muſculoſarum controuerſioſus; Reſp. *Io. Henr. Sulzer.* ibid. 4. c. f.

Eiusd. diſſ. inaug. Tripes Heitersbacenſis; Reſp. *Chriſtoph. Frid. Lieſching.* ibid. 4. c. f.

Eiusd. diſſ. inaug. Tripedis Heitersbacenſis conſiderationem ſecundam exhibens; Reſp. *Iohannes Dannenberger.* ibid. 4.

Eiusd. diſſ. de inſectis coleopteris, nec non de plantis quibusdam rarioribus; Reſp. *Ioſeph. Gottlieb Koelreuter.* Tubingae, 4.

W. SMELLIE *theoretiſche und practiſche Abhandlung von der Hebammenkunſt; aus dem Engliſchen überſetzt von* IOHANN ERNST ZEIHER. *Altenburg,* 8.

Idem liber germanice redditus. Roſtock und Wismar, 8.

HVGO SMITH, diſſ. de ſanguinis miſſione. Edimburgi.

Vollſtändiger Lehrbegriff der Optik, nach dem Engliſchen des Herrn ROBERTS SMITHS; *mit Anmerkungen und Zuſätzen ausgearbeitet von* ABRAHAM GOTTHELF KAESTNER. *Altenburg, 4. m. K.*

De aqua marina commentarius; auctore I. SPEED. Oxonii, 4.

Philoſophiae recentioris a BENEDICTO STAY verſibus traditae libri X. ad SYLVIVM VALENTIVM, cum adnotationibus et ſupplementis P. ROSERII IOSEPHI BOSCOVICH. Tom. I. Romae, 8.

The method and plain ſucceſs for making potash equal, if not ſuperior, to the beſt foreign potash, in conſequence of the late encouragement granted by parliament for that purpoſe; by THOM. STEPHENS. London, 4.

Abuſus praeſeruatoriae venaeſectionis et aluinarum purgationum duplici diſſertatione expoſitus a NICOLAO STERZINGER. Oeniponti, 4.

IO. CHRISTIAN STOCK, diſſ. inaug. de ſtatu meſenterii naturali et praeternaturali; Reſp. *Georg. Sigismund Elhardt.* Ienae, 4.

Eiusd. diſſ. de angina epidemica; Reſp. *Paul. Laur. Elsner.* ibid. 4.

Eiusd. diſſ. inaug. de ſtatu ſaliualium humorum naturali et praeternaturali; Reſp. *Io. Dauid. Mair.* ibid. 4.

Eiusd. diſſ. inaug. de actione neruorum; Reſp. *German. Frid. Seiz.* ibid. 4.

Eiusd. diſſ. inaug. de abuſu diureticorum ſudoriferorum et bezoardicorum; Reſp. *Io. Chriſtoph. Adam. Krauſſe.* ibid. 4.

Eiusd. diſſ inaug. de adfectu hypochondriaco; Reſp. *Io. Tob. Rauch.* ibid. 4.

10. IOACH. GOTTHARD STVRM, Commentatio de eo, quod iustum est circa anatomiam. Rostochii, 4.

Elemens de Chirurgie par M. SVE. à Londres (*Paris*) 12. mai.

GERARDI VAN SWIETEN, ad IOSEPH BENVENVTVM Epistolae binae. Lucae, 8.

GERH. VAN SWIETEN, *Erläuterungen der Boerhaavischen Lehrsätze von Erkenntniß und Heilung der Krankheiten. Wien*, 4.

Kurtze und bequeme Methode, die italienischen Brocoli, die spanischen Cardoon, Celeriac, Finochi und andere fremde Küchenkräuter hervorzubringen; nebst einer Nachricht von der Lucerne, St. Foin, Klee und andern Grassaamen; wie auch der Methode, Leimen zur Verbesserung des Landes zu brennen, welcher eine Beschreibung des Cythisus der Alten beygefügt ist; einer Pflantze, die mit glücklichem Erfolge zur Verbesserung des dürresten und unfruchtbarsten Landes gebraucht werden kan; ingleichen auch eine Nachricht von dem großen Profite, der von Säung der Lucerne und von Leimenbrennen entstehet; von STEPHEN SWITZER, *Verfassern des practischen Obst- und Küchengaertners. Aus dem Englischen übersetzt. Leipzig*, 8. mai. *m. K.*

10. TACK, Specimen obstetricium de partu difficili capite infantis praeuio. Lugd. Bat. 4. mai.

Dissertation sur la cause, qui corrompt et noircit les grains de bled dans les epis, et sur les moyens de prévenir ses accidens; qui a remporté le prix au jugement de l'Academie Royale des Belles-Lettres, Sciences et Arts de Bourdeaux par Mr. TILLET; à Bordeaux, 4.

Suite des experiences et reflexions sur la cause qui corrompt et noircit les grains de bléd dans les epis, relatives à la Dissertation, qui a remporté le prix au jugement de l'Acad. Roy. des Belles-lettres, Scien-

Sciences et Arts de Bourdeaux; Par M. TILLET; à Paris, 4.

Parus minimus, Polonorum Remiz, Bononiensium Pendulinus, descriptus a IO. DANIELE TITIO. Lipsiae, 4. c. f.

IOSEPH TORRVBIA, Apparato para la Historia Natural Espanola. Tomo primero. Madrid, fol.

FRANC. TORTI, Therapeutice specialis ad febres periodicas perniciosas, cui subnectuntur responsiones iatro-apologeticae ad RAMAZZINVM atque alia eiusdem opuscula. Venetiis, 4.

VRBANO TOSETTI, Lettere sull insensibilita di alcuni parti degli animali. Roma, fol.

CHRISTOPH. GOTTLIEB TRAVTMANN, diss. inaug. de necessitate accelerandi partum. Lipsiae, 4.

Hortus nitidissimus omnem per annum superbiens floribus: siue amoenissimorum florum imagines, quas magnis sumtibus collegit CHR. IAC. TREW; in aes incisas viuisque coloribus pictas edidit IO. MICHAEL SEELIGMANN; *oder Abbildung der lieblichsten Blumen; bis 34tes Blat, illuminirt. Nürnberg*, fol.

Examen chimique d'une Eeau minérale nouvellement découverte à Passy, dans la maison de M. DE CALSABIGI, exécuté en conséquence de l'ordonnance de M. le premier Médecin du 2 Avril 1755. qui commet à cet effet les Sieurs VENEL et BAYEN, proposés par le Roi à l'Analyse des Eaux Minérales du Royaume. à Paris, 8.

IO. MELGH. VERDRIES, Physica, s. in naturae scientiam introductio. Editio tertia aucta. Marburgi, 4.

Expériences et réflexions sur la structure et l'usage des viscéres, suivie d'une explication physico-méchanique de la plupart des maladies; par RAIMOND VIEVSSENS. à Paris, 12. mai.

RUDOLPH. AUGUSTIN. VOGEL, Institutiones chemiae ad lectiones academicas accommodatae. Gottingae, 8. mai.

Eiusd. *neue medicinische Bibliothek. Zweyter Band. Göttingen*, 8.

IO. GOTTSCH. WALLERII diss. de monte argengenteo occidentali vulgo dicto *Westra Silfberget*; Resp. *Iac. Reinh. Lundh.* Holmiae, 4. c. f.

LAURENT. WALTER, diss. inaug. de colica inflammatoria. Altdorfii Noricor. 4.

Reflections on slow and painful labours and other subiects in midwifery; together with observations on several disorders incident to pregnant Women, interspersed with remarks on Dr. BURTON's Letter to Dr. SMELLIE; by GILES WATTS. London, 8. mai.

A Letter to Dr. FREWEN, in which the doctrine of bleeding near the part affected, recommended in a late dissertation on the subiect of revulsion and derivation is further insisted on; by GILES WATTS. London, 8.

Tentamen de inoculanda peste. Auctore STEPHANO WESPREMI Pannonio. ibid. 8.

An Essay on the Virtues of Lime-Water in the cure of the stone. The second edition corrected, with additions, by ROBERT WHYTT. Edinburgh. 12. mai.

Eiusd. Physiological Essays, containing I) an Enquiry into the causes which promotes the circulation of the very small vessels of Animals; II) Observations on the sensibility and irritability of the parts of men and other animals; occasioned by Dr. HALLER's late Treatises on these subjects. ibid. 8.

CHRISTIAN FERDINAND WIDEMANN, diss. inaug. de indicatione mixta. Lipsiae, 4.

Remarques de M. WINSLOW sur le Memoire de M. FERREIN, touchant le mouvement de la machoire inferieure. à Paris, 12.

Ordnung über die militarischen Hospitäler und Krankenhäußer, und die Kost und Verpflegung der Kranken, nebst dem Apotheker-Tax; etc. *verfasset von* I. A. *Edeln* VON WOLTTER. *Augspurg,* fol.

Eiusd. *gründlicher Unterricht von dem Diezbacher Heilbrunnen in der Grafschaft Wiesensteeg, und dessen Gehalt, Würkung und Kraft, auch wie derselbe so wohl allein, als mit Milch vermischt, bey verschiedenen Krankheiten mit Nutzen zu gebrauchen. Deppingen,* 8.

IOH. LVC. WOLTERSDORF, Mineral-System, *worinnen alle zum Mineralreich gehörige Körper nach ihren Classen, Ordnungen, Geschlechten und Arten vorgetragen werden; anietzo mit neuen Observationen herausgegeben von* EBERH. FR. STADEL. *Ulm,* 4. mai.

Idem liber auctus Berolini prodiit.

Dissertazione del Dottor GASPARO DEODATO ZAMPONI di Cartoceto, Intorno il nascimento de' Vermi ordinari del Corpo Vmano, scritta e dedicata all Sig. GIOVANNI BIANCHI.

Del flato a Favore degl' Ipochondriaci, libri due del D. GIOVANNI VERARDO ZEVIANO. Verona, 4.

IOH. CHR. ZIMMERMANNS *allgemeine Grundsätze der theoretisch-practischen Chymie, nebst beygefügten medicinischen, chirurgischen, oeconomischen, metallurgischen* etc. *Gebrauche und Anwendungen. Erster Band. Dresden,* 4.

I. GEORG. ZIMMERMANN, *Leben des Herrn* VON HALLER. *Zürich,* 8. mai.

Descriptio anatomica oculi humani iconibus illustrata. Auctore IOH. GOTTFR. ZINN. Gottingae, 4. c. f.

Conten-

Contenta in hac Parte:

INDEX.

Calcina-

C.

H.

I.

Madriti

Rachi-

R.

S.

Sapor

Sudor

V.

W.

Emendanda.

Pag. 4 l. 3 Homiae *lege* Holmiae. p. 66 in nota l. 4 dt l. de pag. 441 in nota l. 1 primum l. primam. p. 468 l. ult. ſpamis l. ſpasmis. p. 492 in nota l. 2 datam l. data. p. 546 *lege* 546 loco 746.

